

OTDK-DOLGOZAT

2014

**A LAKOSSÁGI MEGTAKARÍTÁSOK ALAKULÁSÁNAK
VIZSGÁLATA AZ ADÓZÁSI KÖRNYEZET
VÁLTOZÁSÁNAK TÜKRÉBEN**

**HOUSEHOLD SAVINGS ANALYSIS IN CONSIDERATION OF
CHANGES IN THE TAX ENVIRONMENT**

Kézirat lezárva: 2014. október 15.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS	1
2.	A MAGYAR HÁZTARTÁSOK MEGTAKARÍTÁSÁNAK VÁLTOZÁSA.....	3
3.	VAGYONÁTCSOPORTOSÍTÁST BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK.....	9
3.1.	KORÁBBI ÉVEK VAGYONÁTCSOPORTOSÍTÁSAI	9
3.1.1.	<i>Tőzsdei árfolyamnyereség- és kamatadó bevezetése (2006)</i>	<i>9</i>
3.1.2.	<i>Válság hatása (2008).....</i>	<i>11</i>
3.2.	JEGYBANKI ALAPKAMAT ÉS AZ INFLÁCIÓ VÁLTOZÁSA	13
3.3.	BANKOK KÖZTERHEI.....	16
3.3.1.	<i>Különadó és hitelintézeti járadék</i>	<i>17</i>
3.3.2.	<i>Pénzügyi szervezetek különadója.....</i>	<i>18</i>
3.3.3.	<i>Tranzakciós illeték.....</i>	<i>20</i>
3.3.4.	<i>Ingyenes készpénzfelvétel</i>	<i>23</i>
3.4.	MEGTAKARÍTÁSOK KÖZTERHE.....	23
3.5.	ÁLLAMPAPÍR POLITIKA	25
3.6.	ADÓRENDSZER ÁLTAL PREFERÁLT MEGTAKARÍTÁSI LEHETŐSÉGEK.....	29
4.	MEGTAKARÍTÁSOKHOZ KAPCSOLÓDÓ ADÓMÉRSEKLÉSI LEHETŐSÉGEK	31
4.1.	TARTÓS BEFEKTETÉSI SZERZŐDÉS.....	33
4.2.	NYUGDÍJ-ELŐTAKARÉKOSSÁGI SZÁMLA	37
4.2.1.	<i>NYESZ vagy TBSZ? Pro és kontra!.....</i>	<i>40</i>
4.3.	ÖNKÉNTES KÖLCSÖNÖS BIZTOSÍTÓ PÉNZTÁR	42
4.4.	NYUGDÍJCÉLÚ ÉLETBIZTOSÍTÁSOK.....	47
5.	NYUGDÍJCÉLÚ MEGTAKARÍTÁSOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA	52
5.1.	INDULÓ ÖSSZEG, FENNTARTÁSI KÖLTSÉGEK	52
5.2.	ELÉRHETŐ HOZAM, PORTFÓLIÓK, PÉNZÜGYI ISMERETEK SZÜKSÉGESSÉGE.....	52
5.3.	NYUGDÍJRA JOGOSULTSÁG ELŐTTI HOZZÁFÉRHETŐSÉG	53
5.4.	ÁLLAMI TÁMOGATÁS VISSZAFIZETÉSE LEJÁRAT ELŐTT	54
5.5.	TELJESÍTÉS ESETEI	54
5.6.	ÖRÖKÖLHETŐSÉG	54
5.7.	KONSTRUKCIÓK KEDVEZMÉNYEZETTJEI	55
5.8.	TÉNYLEGESEN IGÉNYBE VETT KEDVEZMÉNYEK.....	56
6.	KÖVETKEZTETÉSEK.....	58
	IRODALOMJEGYZÉK	63
	MELLÉKLETEK.....	I
	1. MELLÉKLET - LAKOSSÁGNAK SZÁNT ÁLLAMPAPÍROK ÖSSZEHASONLÍTÁSA (BABAKÖTVÉNY KIVÉTELÉVEL).....	II
	2. MELLÉKLET – ÁLLAMILAG TÁMOGATOTT NYUGDÍJCÉLÚ MEGTAKARÍTÁSOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA	III

TÁBLÁZAT- ÉS ÁBRAJEGYZÉK

1. táblázat: Különadó és Hitelintézeti járadék bevételek 2005-2013 (milliárd Ft).....	18
2. táblázat: Befektetések kamatadó és eho terhelése kamatjövedelem arányában (%)	34
3. táblázat: Tartós befektetési számlán lévő vagyon az egyes időszakok végén a nagyobb bankoknál (milliárd Ft).....	37
4. táblázat: TBSZ és NYESZ összehasonlítása	41
5. táblázat: Tőkerész szja köteles aránya.....	46
6. táblázat: Adóalap csökkenés ütemezése biztosításból való kifizetés esetén	53
1. ábra: A lakossági jövedelmek, a fogyasztás és a megtakarítás alakulása.....	3
2. ábra: Lakosság nettó pénzügyi vagyona (Mrd Ft) és a nettó finanszírozási képessége a GDP százalékában	4
3. ábra: Háztartások pénzügyi eszközeinek és kötelezettségeinek állománya (Mrd Ft).....	5
4. ábra: A háztartások által a monetáris pénzügyi intézményeknél elhelyezett	6
5. ábra: Lakosság készpénzállománya (Mrd Ft).....	7
6. ábra: Lakossági kezében lévő értékpapírok összetételének változása (Mrd Ft).....	7
7. ábra: Háztartások pénzügyi eszközeinek megoszlása 2006. június 30-án.....	9
8. ábra: Lakossági betétállomány megoszlása 2006. május 31-én	10
9. ábra: Lakosság betétállományának változása az előző hónaphoz képest (Mrd Ft)	11
10. ábra: A lakosság a monetáris pénzügyi intézményeknél elhelyezett betéteinek állománya 2008-2010 között (Mrd Ft).....	12
11. ábra: A lakosság kezében lévő befektetési jegyek változása (kumulált adatok)	13
12. ábra: Infláció és a kamatok alakulása (%) 2010-től,	14
13. ábra: A pénzügyi szolgáltatások hó/hó alapú inflációja '10-'13 (%)	16
14. ábra: Költségvetés bevétele a pénzügyi szervezetek különadójából	19
15. ábra: Tranzakciós illeték bevételeinek alakulása (2013).....	21
16. ábra: Lakossági pénzforgalmi díjak változása 2012. december - 2013. október.....	22
17. ábra: Bruttó kamatjövedelem sorsa 2013. augusztus 1-je után	24
18. ábra: A lakosság állampapír állományának alakulása 1997-2012.....	25
19. ábra: A lakosság pénzügyi eszközeinek változása (kumulált tranzakciók).....	27
20. ábra: Lakossági állampapírok megoszlása 2014. július (%).....	27

21. ábra: KKJ és az éven belül lekötött betétek kamatinak alakulása 2010.04.12-től.....	28
22. ábra: TBSZ működése	35
23. ábra: Nyugdíj-előtakarékossági számla (2013-)	39
24. ábra: Pénztárak taglétszáma és vagyona 2014. június 30-án.....	43
25. ábra: Jóváírt kedvezmények összegének és az igénybevevők létszámának	56

1. BEVEZETÉS

Dolgozatom két, egymással szorosan összefüggő témakört hívatott bemutatni. A dolgozat első részében a lakosság vagyonának változását, továbbá az összetételében történő elmozdulások okainak feltárását tűztem ki célul, míg a második részben az állam által is támogatott, kiemelten nyugdíjcélú megtakarításokat kívánom ismertetni, illetve összehasonlítani.

A dolgozat létrejöttét alapvetően a Kereskedelmi és Hitelbank Zrt. szombathelyi lakossági fiókjában töltött szakmai gyakorlatom alapozta meg, mely idő alatt volt részem tapasztalni, hogy a lakosság nagy hányada megtakarításait tekintve más alternatívában gondolkodik, mint korábban. A vizsgált szektor megtakarítási szokásait, továbbá a megtakarítási formákkal szemben támasztott feltételeire tekintettel általánosságban megállapítható, hogy a szektor mindig is a biztonságot és a hozzáférhetőséget, mint számára kiemelkedően magas prioritású tényezőket helyezte előtérbe a többi tényezővel szemben. Ennek megfelelően nem meglepő, hogy a lakosság az elmúlt évek folyamán megtakarításainak döntő hányadát betétben helyezte el, azonban erőteljes változásnak lehetünk szemtanúi. A magánszemélyek folyamatosan vonja ki forrásaikat a betétekből és csoportosítják át azokat más eszközökbe. Sokan tudatosan keresnek új termékeket, míg mások az ügyintézők és a befektetési tanácsadók hozzáértésében bízva helyezik el megtakarításaikat. Saját meglátásom szerint az ügyfelek némileg hajlandóak magasabb kockázatot vállalni, azonban elsődlegesen még mindig a hozzáférhetőség és a biztonság szerepel fő kritériumként a termékek vonatkozásában. (További fontos kritériumként említeném a kiszámíthatóságot és a megtakarítás gondozásmentességét.)

A megtakarítások szükségességét és fontosságát egyre nagyobb és nagyobb figyelmem kíséri a háztartások tagjainak részéről, mely a válság és annak következményeire vezethető vissza. Nem is véletlen, hogy az egyik legtöbbet hangoztatott fogalom az öngondoskodás. Életünk során bármikor érhet minket olyan negatív hatás, mely nagymértékben képes befolyásolni addigi életvitelünket. Ezen hatások közvetve vagy közvetlenül, de a jövedelemi helyzetünkre vannak hatással. Elegendő munkahelyünk esetleges elvesztésére, egy súlyosabb baleset, betegség, természeti katasztrófa anyagi helyzetünkre gyakorolt következményeire gondolni. Ezen tényezők többségének bekövetkezését előre nem láthatjuk, de a korábban felhalmozott megtakarítás árán – ha megelőzni nem is, de – a károkat némileg enyhíteni tudjuk. Az idő múlásával azonban minden magánszemély életében bekövetkezik az időskor, a nyugdíjra való jogosultság elérése.

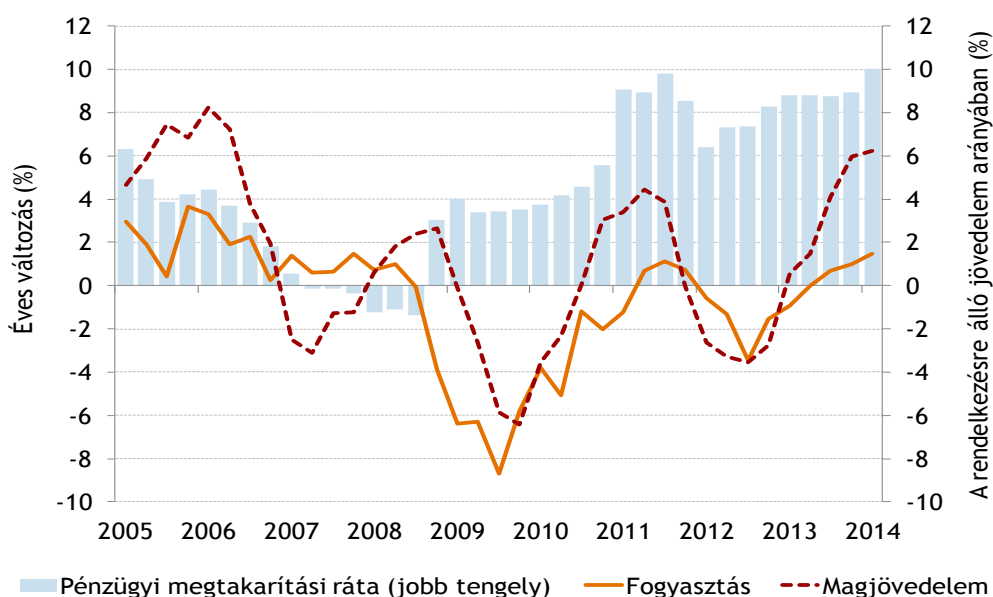
A jelenlegi nyugdíjrendszer felépítését látva a legtöbben – köztük jó magam is – szkeptikusan állnak annak működőképességét illetően, továbbá megkérdőjelezzik hosszú távú fenntarthatóságát. Sajnos amennyiben nem történik a rendszer finanszírozását tekintve változás, be kell látni, hogy az állam által nyújtott ellátását egyre nagyobb mértékben szükséges önerőből kiegészíteni.

Úgy gondolom, hogy már pályakezdőként is nagy hangsúlyt kell fektetni az előtakarékoságra. Szükséges lemondani a jelenlegi fogyasztás egy részéről, hogy a későbbiekben a kieső jövedelem okozta negatív hatásokat elkerüljük, azokat mérsékelni tudjuk. Természetesen ebben a korban nem feltétlenül a nyugdíjas évekre történő takarékoskodás a legfőbb cél, hiszen az önálló otthon megteremtése, a családalapítás magasabb prioritást élvez, de nem árt hosszú távon előre tekintetni. Fiatalként szerencsére még rengeteg aktív munkaév áll előttünk, mely alatt lehetőség van a forrás előteremtéséhez, azonban a nyugdíjkorhatárhoz közeledve az idő egyre inkább fogy.

A jelenlegi munkavállalói réteg azon tagjai, akik kevesebb, mint 10-15 évvel állnak nyugdíjba vonulásuk előtt vannak leginkább kiszolgáltatva a jelenlegi nyugdíjrendszer hiányosságainak, hibáinak. Az említett korosztályba tartozó személyek nagy hányada korábban még bízott az állami nyugdíjrendszer működőképességében, azonban egyre többen keresnek olyan megtakarítási formákat, melyek által saját maguk gondoskodhatnak nyugdíjas éveik anyagi biztonságáról, így részben saját kézbe véve sorsukat.

2. A MAGYAR HÁZTARTÁSOK MEGTAKARÍTÁSÁNAK VÁLTOZÁSA

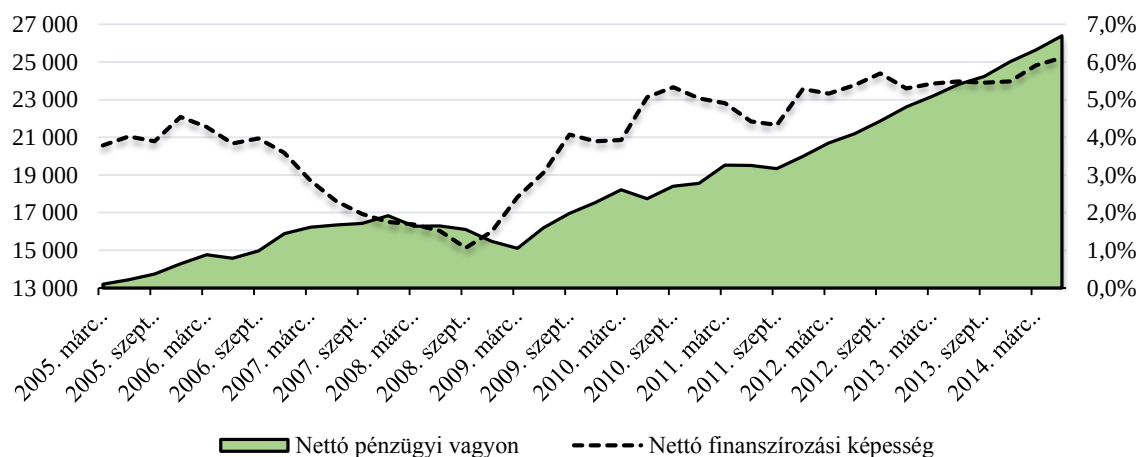
Mint a legtöbb válság sújtotta országban, így hazánkban is jelenleg a recesszióból való kilábalás és az újbóli stabil növekedés megteremtése a fő cél. A növekedéshez elsősorban beruházások szükségesek, melyekhez kapcsolódóan forrásokra van szükség. A források egy része – optimális esetben – belső forrás. Amennyiben belföldön a megtakarítási hajlandóság alacsony, úgy az ország kénytelen nagyobb mértékű külföldi tőke bevonására, mely által az ország érzékenyebbé válik a nemzetközi pénzügyi piacok hangulatváltozásaira, nagymértékben növelve ezzel az ország sérülékenységet és csökkentve szuverenitását, stabilitását. A magyar gazdaság évek óta fennálló problémája a hazai megtakarítások alacsony szintje, ebből következik, hogy az ország finanszírozása nagyrészt a külföldi befektetőktől függ. E finanszírozás veszélyeit jól szemlélteti a 2008-ban külföldiek által történt hirtelen forráski-vonás, mely közrejátszott a magyar gazdaság visszaesésében (Pellényi, 2014).

1. ábra: A lakossági jövedelmek, a fogyasztás és a megtakarítás alakulása

Forrás: MNB Inflációs jelentés, 2014

A gazdaság stabil és hosszú távú növekedését a belső finanszírozás arányának növekedése képes elősegíteni, melynek forrásai elsősorban a lakoságnál összpontosulnak. A gazdaság többi szereplője jellemzően nettó hitelfelvevőként van jelen a piacon, így a vállalatok beruházásait és az államháztartás többletkiadását a külföld mellett a háztartási szektor finanszírozza (Kékesi–Kóczyán, 2014).

2. ábra: Lakosság nettó pénzügyi vagyona (Mrd Ft) és a nettó finanszírozási képessége a GDP százalékában

Forrás: Saját szerkesztés MNB (2014) adatok¹ alapján

Az elmúlt évek folyamán a lakosság megtakarítási hajlandósága növekedésnek indult, mely maga után vonta a nettó pénzügyi vagyon emelkedését. A fogyasztás az elmúlt időszakban egyre nagyobb mértékben maradt el a magjövedelemtől². A háztartások fogyasztásait a válság után mérsékeltek és az így képzett megtakarítást legtöbb esetben hitelük törlesztésére fordították, mely szintén hozzájárult a szektor nettó pénzügyi vagyonának növekedéséhez. Amennyiben a változás hosszú távon tartós marad, az nagymértékben elősegítheti a gazdasági növekedést, továbbá a gazdaság stabilitását is pozitívan befolyásolhatja. A lakosság megtakarítási hajlandóságának növekedésében több tényező is szerepet játszott (Pellényi, 2014):

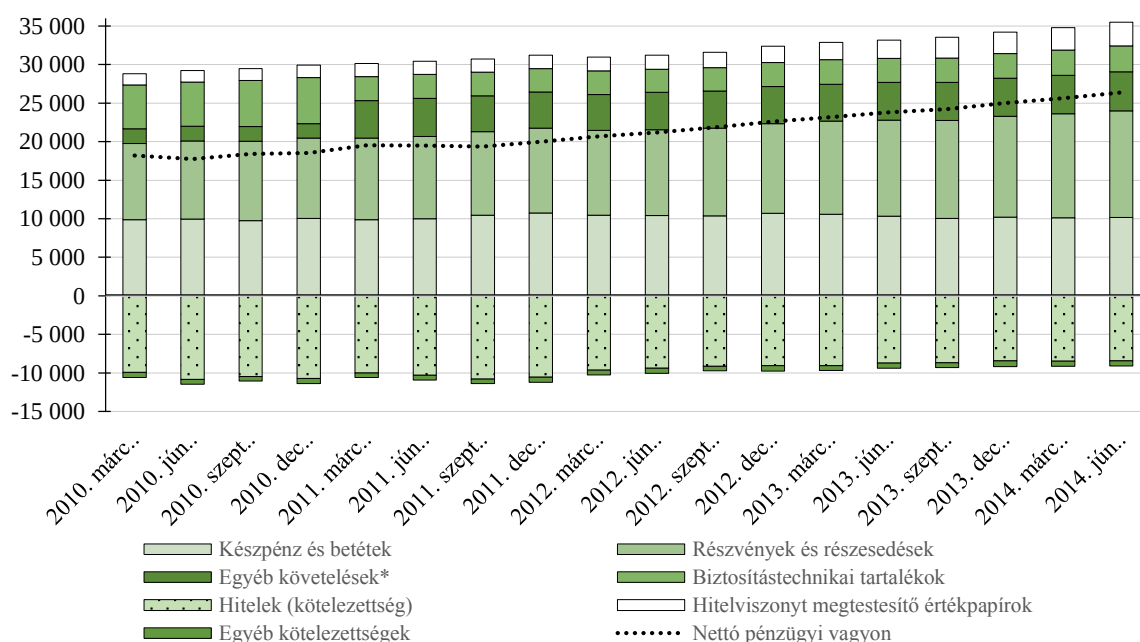
- a devizahiteles adósságból fakadó kötelezettség fokozatos visszafizetése, amihez a kormányzati intézkedések is hozzájárultak,
- a válság bizonytalan jövedelmi és foglalkoztatási kilátásai megtakarítások felhalmozására ösztönözte a háztartásokat,
- a növekedést hosszú távon elősegítheti a személyi jövedelemadó rendszer átalakítása, ami csökkentette a munkajövedelmek adóterheit; a magasabb nettó jövedelem emelte a megtakarítások szintjét is,

¹ http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Statisztika/mnbhu_statistikai_idosorok/mnbhu_nemzet_gazdasagi_puszaml/htszla_hu.xlsx (letöltve: 2014. szeptember 02.)

² Nettó keresetek és az államtól kapott pénzbeli transzferek együttesen.

- a háztartásokat a kormányzat különféle intézkedésekkel az öngondoskodási és előtakarékosági formák felé irányította, (például hosszabb távú megtakarítások adókedvezménye),
- a válság során a háztartások által szerzett negatív tapasztalatok, valamint a szabályozói környezet szigorítása csökkentette a hitelfelvételi kedvet.

Az évek során nem csupán a háztartások nettó pénzügyi vagyonának nagysága, hanem annak szerkezete is hatalmas változásokon esett át. (A finanszírozási képességen túl legalább annyira fontos az is, hogy a megtakarítás milyen eszközben testesül meg.)

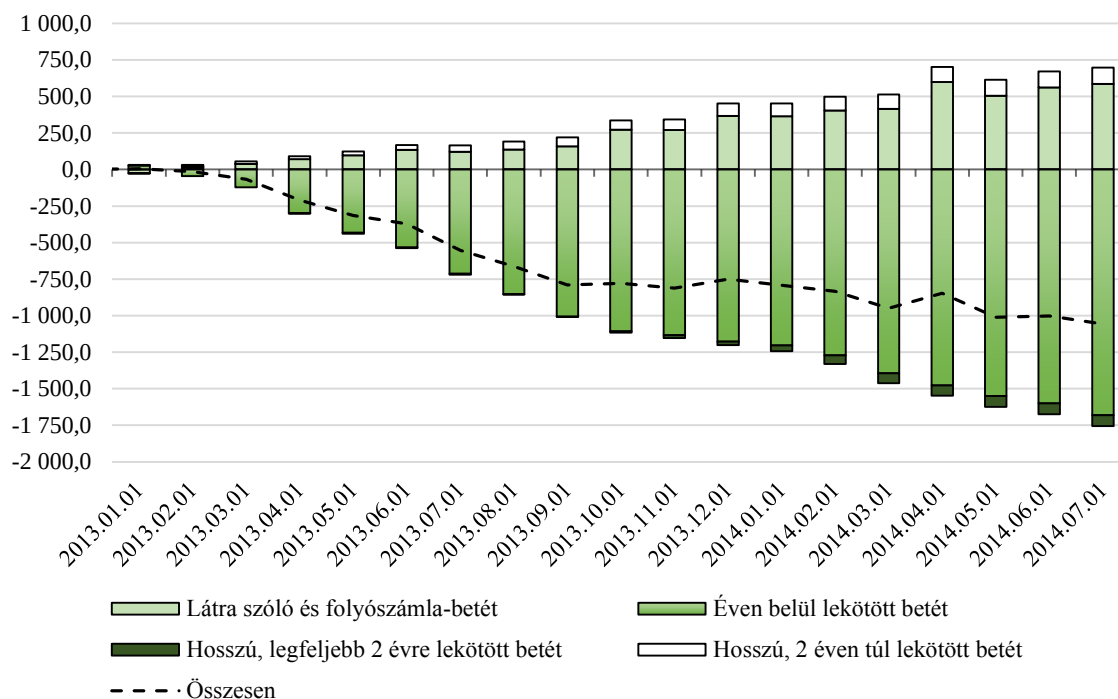
3. ábra: Háztartások pénzügyi eszközeinek és kötelezettségeinek állománya (Mrd Ft)

Forrás: Saját szerkesztés MNB (2014) adatok³ alapján

A háztartások megtakarításainak meghatározó részét készpénzben és betétek formájában tartja. Az elmúlt bő másfél év alatt a szektor jelentős mértékben, 1.058,0 milliárd forinttal csökkentette a monetáris pénzügyi intézményeknél elhelyezett betéteinek állományát. A lekötött betétállomány 1.643,1 milliárd forinttal csökkent, miközben a látra szóló és folyószámla-betét összege együttesen 585,1 milliárd forinttal növekedett, mely aránya 2014. második negyedév végén a betétállomány 37,9 százalékát tette ki. A lekötött betéten

³ http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Statisztika/mnbhu_statistikai_idosorok/mnbhu_nemzet_gazdasagi_puszaml/htszla_hu.xlsx (letöltve: 2014. szeptember 02.)

belül az éven belüli és a legfeljebb két évre lekötött eszközökből történt a legnagyobb kivonás (előbbiből 1.682, míg utóbbiból 74,1 milliárd forintot vontak ki a háztartások). A két éven túl lekötött betétállomány 113,1 milliárd forinttal növekedett ezen idő alatt.

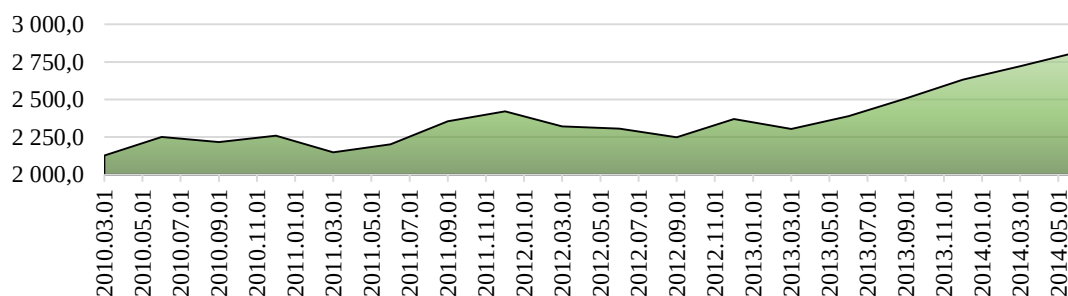

4. ábra: A háztartások által a monetáris pénzügyi intézményeknél elhelyezett betétek állománynak változása 2013. január 1-jétől (Mrd Ft)

Forrás: Saját szerkesztés MNB (2014) adatok⁴ alapján

A látra szóló és folyószámla-betét mellett a készpénzállományban is nagymértékű növekedés tapasztalható. A másfél éve tartó egyre nagyobb méreteket öltő készpénztartási ráta emelkedése végett a készpénzállomány 511,8 milliárd forinttal gyarapodott, mely 2014 második negyedévének végén meghaladta a 2.815 milliárd forintot. (A ráta emelkedése alapvetően nem az alacsony pénzügyi kultúra további hanyatlására vezethető vissza.)

⁴ http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Statisztika/mnbhu_statistikai_idosorok/hu0902_lakossagi_HUF.xls (letöltve: 2014. szeptember 02.)

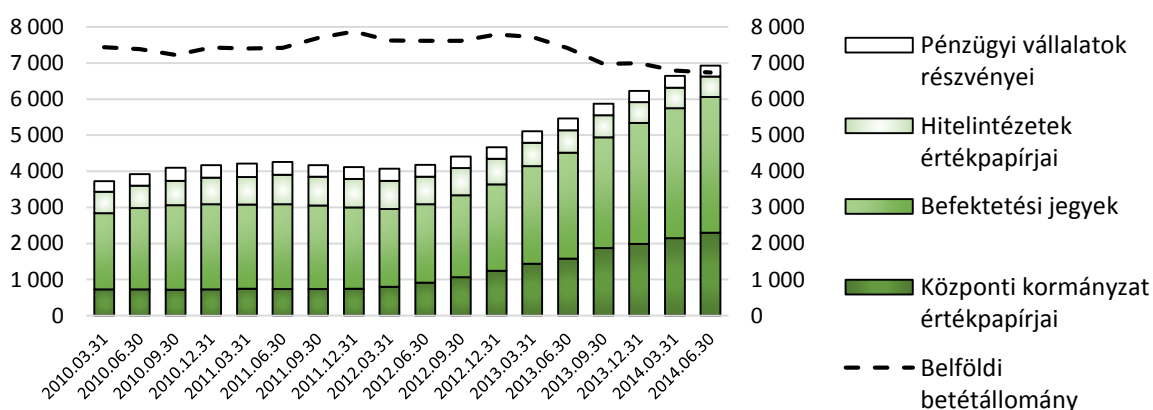

5. ábra: Lakosság készpénzállománya (Mrd Ft)

Forrás: Saját szerkesztés, MNB (2014) adatok⁵ alapján

Mindeközben a lakosság figyelme egyértelműen az értékpapírok felé fordult, melyek együttes állománya mára már meghaladja lakosság belföldi betétállományát is. Az értékpapírokon belül a legnagyobb kereslet a hazai állampapírok és a befektetési jegyek iránt jelentkezik, melyek állományát az új megtakarításokon kívül a betétekből kivont források egyaránt gyarapítják.

Az összes eszköz közül az állampapírok iránti kereslet növekedése a legkiemelkedőbb. A lakosságnak szánt állampapírok állománya csaknem ötszerezése, 461,1 milliárd forintról 2.222,6 milliárd forintra⁶ növekedett bő másfél év leforgása alatt. A lakosság jellemzően az egy éves futamidejű papírokat keresi. (A tényleges növekedés valamelyest elmarad az említett mértéktől, mivel a lakosságnak szánt állampapírok egyes fajtái nem csak kizárólag a szektor számára elérhetőek.)

6. ábra: Lakossági kezében lévő értékpapírok összetételének változása (Mrd Ft)

Forrás: Saját szerkesztés MNB (2014) adatok⁵ alapján

⁵ http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Statiztika/mnbhu_statiztikai_idosorok/mnbhu_nemzet_gazdasagi_puszaml/htszla_hu.xlsx (letöltve: 2014. szeptember 02.)

⁶ 2014. augusztus 31-ei adat.

A háztartások már a korábbi években is jelentősebb megtakarítást tartottak befektetési alapok által kibocsátott befektetési jegyekben. Az elhelyezett vagyon mértéket tekintetében az igazi áttörés az elmúlt másfél évben következett be, mialatt 1.611,6 milliárd forinttal gyarapodott a befektetési jegyek állománya. A növekedéssel együtt a különböző alapok közti vagyon megoszlása is merőben átalakult, mely trendet a lakosság is követte a megtakarításaik elhelyezése során. A Befektetési Alapkezelők és Vagyonkezelők Magyarországi Szövetsége által havonta közölt összesítő adatok⁷ alapján megállapítható, hogy a különböző típusú alapok tekintetében a lakosság által is kiemelten preferált pénzüpiaci alapok részesedése egyre nagyobb mértékben mérséklődni látszik. A pénzüpiaci alapokkal ellentétben a kötvény és vegyes, továbbá az abszolút hozamú alapok iránt érzékelhető a legnagyobb érdeklődés a megtakarítók részéről. A nagymértékű növekedéshez az egyes alapkezelők kibővített, lakossági igényekre szabott termékportfóliója is hozzájárul.

Mint látható, a háztartások mind az új, mind már meglévő forrásait az esetek döntő többségében eltérő formában helyezik el, mint a korábbi években. Az elmúlt évek alatt együttesen megmozgatott vagyon mértéke több ezer milliárd forintra tehető.

Nem csak az egyes termékek között látható átrendeződés, hanem a megtakarítás időtávjára tekintettel is. Egyre nagyobb hányadot képviselnek a hosszabb távú megtakarítási formák az egyes konstrukciók tekintetében. A lakosság kész és hajlandó hosszabb időre lemondani megtakarítása részéről, egészéről. Az átrendezés okait a következő fejezetben kívánom taglalni.

⁷ <http://www.bamosz.hu/documents/10157/321bd506-cdca-4c6d-b243-21473b87e042> (letöltve: 2014. szeptember 10.)

3. VAGYONÁTCSOPORTOSÍTÁST BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

A lakosság pénzügyi vagyonának az elmúlt években tapasztalható portfólióátrendezésében több tényező együttes változása is szerepet játszott, melyek részben fundamentális, részben pedig gazdaságpolitikai intézkedésekre vezethetők vissza. Nagyobb volumenű vagyonátcsoportosításra a szektor részéről két alkalommal volt példa az elmúlt évtizedben:

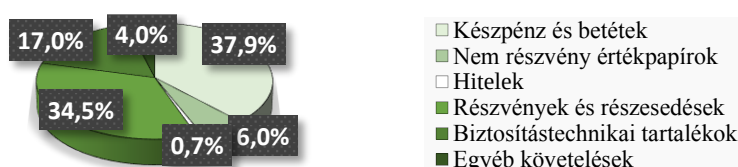
- 2006 második félévében, a tőzsdei árfolyamnyereség-és kamatadó bevezetésekor, és
- 2008 őszén a pénzügyi válság hatásainak megfékezésére tett monetáris intézkedésekkel egy időben.

3.1. KORÁBBI ÉVEK VAGYONÁTCSOPORTOSÍTÁSAI

3.1.1. Tőzsdei árfolyamnyereség- és kamatadó bevezetése (2006)

A lakosság első, nagy volumenű vagyonátcsoportosítására egészen 2006. augusztusáig kellett várni, mikor is az akkori kormány „Új egyensúly” elnevezésű, az államháztartás egyensúlyát javító programjának részeként a kamat- és tőkejövedelmek ismételten közteherviselés alá kerültek szeptember 1-jei hatállyal. Az adó kulcsa 20 százalékban lett meghatározva. (Bár a kamatadó története egyidős a rendszerváltással, azonban mégsem volt része tartósan az adórendszernek. 1994-ben első lépésben 10, majd második lépésben 0 százalékra csökkentették az adó kulcsát a korábbi 20 százalékról.)

A kedvezőtlen adójogszabályi változás kihívás elé állította a szektort, amely nagymértékű vagyonátcsoportosítással reagált az intézkedésekre. A jogszabályi változás súlyosbította a magyar lakosság amúgy is alacsony megtakarítási hajlandóságát, hiszen a háztartások nem rendelkeztek kellő mértékű tőkefelhalmozással, mely a gazdaság helyzetének javításához és a stabilitásához nélkülözhetetlen (BÉT, 2006). (2006 harmadik negyedévében a lakosság nettó finanszírozási képessége a GDP arányában 4 százalék körül mozgott, mely két év alatt a negyedére, 1 százalékra csökkent.)

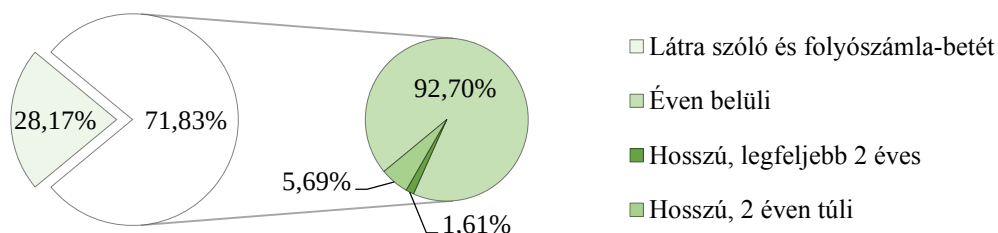

7. ábra: Háztartások pénzügyi eszközeinek megoszlása 2006. június 30-án

Forrás: Saját szerkesztés MNB (2014) adatok⁸ alapján

⁸ http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Statisztika/mnbhu_statistikai_idosorok/mnbhu_nemzet_gazdasagi_puszaml/htszla_hu.xlsx (letöltve: 2014. szeptember 02.)

A nyolc évvel ezelőtti, háztartások kezében lévő instrumentumok megoszlását vizsgálva megállapítható, hogy a megtakarításokat – a jelenlegi helyzethez hasonlóan – alapvetően készpénzben és betétben voltak elhelyezve. Az egyes monetáris pénzügyi intézményeknél elhelyezett betétek értéke 2006. év második negyedévének végén összesen 5.843,3 milliárd forintot tett ki, melynek a háztartások nettó pénzügyi eszközeihez mért aránya 42,5 százalék.

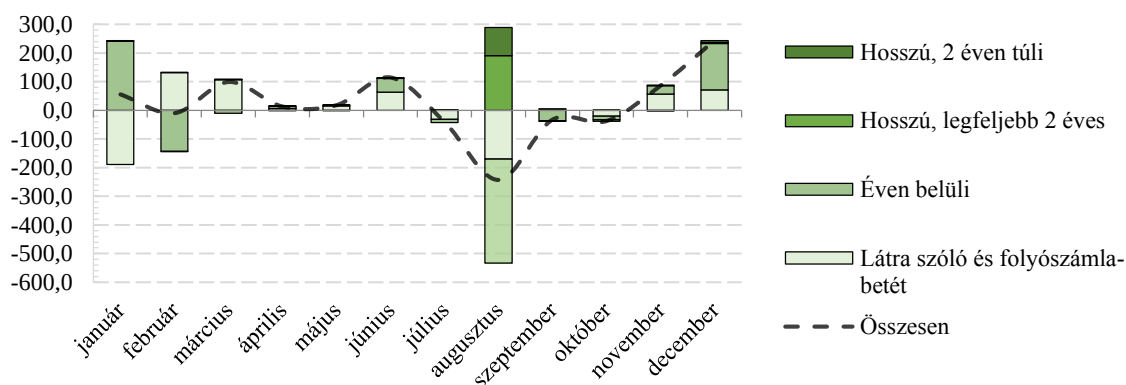
8. ábra: Lakossági betétállomány megoszlása 2006. május 31-én

Forrás: Saját szerkesztés MNB (2014) adatok⁹ alapján

A betétek több, mint negyede (28,2 százaléka) látra szóló és folyószámla-, míg a fennmaradó rész lekötött betét formájában állt a szektor rendelkezésére. A lekötött betéteken belül a lakosság jellemzően a rövid, éven belüli lejáratú rendelkező ajánlatokat részesítette előnyben, melyek a lekötött betétek 92,7 százalékát alkották. (A lekötött betéteken belül külföldi devizában tartott lekötött betétek részaránya csupán 3,2 százalékot tett ki.) Az adó bevezetése az éven belüli betétállományra gyakorolta a legnagyobb hatást, hiszen a bevezetést megelőzően a lakosság több, mint 500 milliárd forintot vont ki a rövid lejáratú- és a folyószámla betétállományából. Az összeg egy részét, közel 290 milliárd forintot egy évnél hosszabb futamidejű betétekbe csoportosította át, mivel az új jogszabály értelmében a 2006. szeptember 1-je előtt elhelyezett betétek és vásárolt értékpapírok az első kamatfizetésig, vagy a futamidő végéig, illetve a befektetés megszűnéséig adómentességet élveznek¹⁰, azonban a betétek együttes állománya így is 244 milliárd forinttal csökkent.

⁹ http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Statisztika/mnbhu_statistikai_idosorok/hu0902_lakossagi_HUF.xls (letöltve: 2014. szeptember 02.)

¹⁰ Szja tv. 84/G. §

9. ábra: Lakosság betétállományának változása az előző hónaphoz képest (Mrd Ft)

Forrás: Saját szerkesztés MNB (2014) adatok¹¹ alapján

A kivont vagyont a szektor főként értékpapírba menekítette át. A lakosság részéről egyre nagyobb figyelem kísérte a befektetési alapok által kínált megtakarítási formákat, melyek megfeleltek az olyan, lakosság számára alapvető elvárásoknak, mint a biztonság, kiszámíthatóság és hozzáférhetőség. A Befektetési Alapkezelők és Vagyonkezelők Magyarországi Szövetségének adataiból¹² kiderül, hogy ebben az időszakban 295 milliárd forintnyi pénzösszeg érkezett az egyes alapokba, melyek közül az ingatlan- és pénzpiaci alapok gyarapodtak leginkább.

3.1.2. Válság hatása (2008)

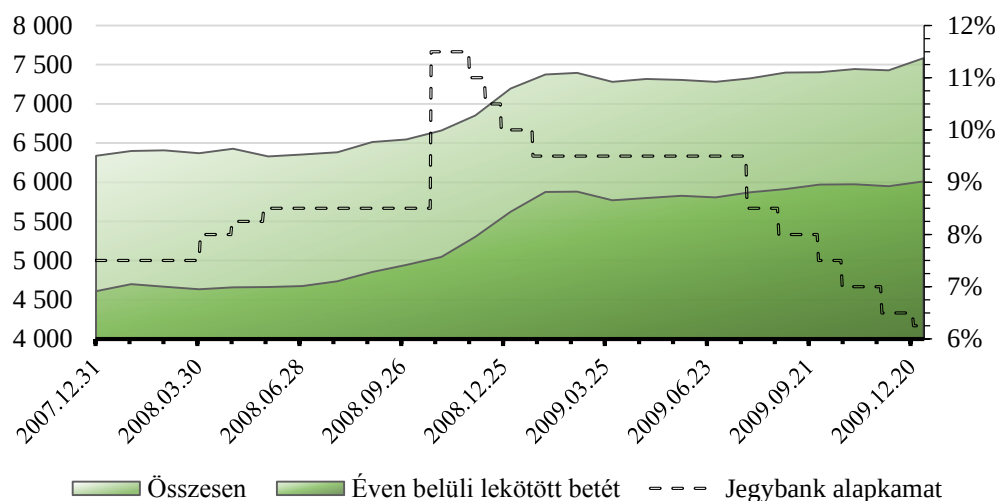
A kamat- és tőzsdei árfolyamnyereség-adó bevezetését követően nem kellett sokat várni, hogy ismételten nagymértékű portfólió átrendezésre kerüljön sor a magánszemélyek részéről. A pénzügyi válság kitörésével párhuzamosan a lakosság bizalma az értékpapírokban valamelyest megrendült, így azon személyek is betétben kívánták elhelyezni megtakarításaikat, akik addig magasabb kockázatvállalás mellett, ugyan akkor a nagyobb elérhető hozam reményében értékpapírokban tartották megtakarításaik egy részét. 2008 őszén rövid idő leforgása alatt a szektor betétállományát több, mint 600 milliárd forinttal növelte. A betétállomány növekedésben közrejátszott továbbá a Magyar Nemzeti Bank alapkamat-politikája is. A forint 2008. októberében nem kívánt szint fölé gyengült¹³ az euróval szemben így a további gyengülés megakadályozása érdekében a Monetáris Tanács 2008. október 22-én

¹¹ http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Statiztika/mnbhu_statiztikai_idosorok/mnbhu_nemzet_gazdasagi_pusaml/htszla_hu.xlsx (letöltve: 2014. szeptember 02.)

¹² <http://www.bamosz.hu/documents/10157/321bd506-cdca-4c6d-b243-21473b87e042> (letöltve: 2014. szeptember 10.)

¹³ 2008. október 22-én a hivatalos MNB euró középárfolyam 275,79 forint volt devizánként. Az árfolyam 2006. október 1-jén 241,53 forint volt. (Forrás: <http://www.mnb.hu/arfolyam-lekerdezes>)

(pénteken) 11:00 hatállyal kénytelen volt a korábbi 8,5 százalékos jegybanki alapkamatot 300 bázisponttal 11,5 százalékra emelni a hazai fizetőeszköz gyengülésének megállítása érdekében. (A hazai fizetőeszköz árfolyamának emelkedésben részben a külföldi befektetők forráskivonása, részben spekuláció támadások álltak.)

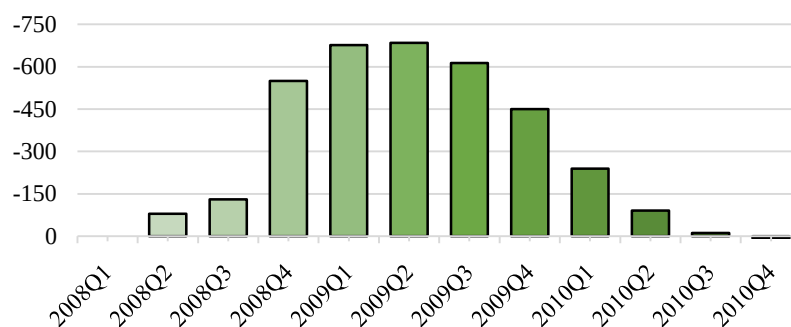

10. ábra: A lakosság a monetáris pénzügyi intézményeknél elhelyezett betéteinek állománya 2008-2010 között (Mrd Ft)

Forrás: Saját szerkesztés MNB (2014) adatok¹⁴ alapján

Bár a jegybanki alapkamatot négy lépésben – pár hónap leforgása alatt – 200 bázisponttal csökkentette a Monetáris Tanács, a kereskedelmi bankok több hónapon keresztül kiemelkedően magas, 12-14 százalék körüli éves kamatot ajánlottak legfőbbképp a rövid lejáratú, jellemzően 2-3 hónapos futamidejű lekötött betétek után, melyek hatására a lakosság vagyona szinte özönlött a betétekbe. Az elhelyezett betétállomány nagyrészt a befektetési jegyek állományából került kivonásra. Feltehetően a lakosság a befektetési jegyek rendelkezésre álló múltbeli hozamait hasonlították össze a betétek után fizetett kamatok nagyságával, így a hozamkülönbség miatt kerülhetett sor ekkora mértékű tranzakcióra.

¹⁴ http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Statiztika/mnbhu_statiztikai_idosorok/mnbhu_nemzet_gazdasagi_puszaml/htszla_hu.xlsx (letöltve: 2014. szeptember 02.) és http://www.mnb.hu/jegybanki_alapka_mat_alakulasa

11. ábra: A lakosság kezében lévő befektetési jegyek változása (kumulált adatok)

Forrás: Saját szerkesztés MNB (2014) adatok¹⁵ alapján

Az elmúlt két évben tapasztalt tőkeátrendeződést a 2006-os és a 2008-as években tapasztaltnal ellentétben nem lehet egy tényező változására visszavezetni, mely egyértelműen befolyásolta volna a megtakarítások szerkezetét. További különbség, hogy az elmúlt évtized második felében történő nagymértékű átrendeződések időtávjukat tekintve rövid idő alatt lezajlottak a jelenlegi vagyonátcsoportosítási folyamattal ellentétben.

A2011-től kezdődően a magyar adórendszer hatalmas reformon esett át, melynek részeként – többek között – 16 százalékra csökkenték a kamat- és tőzsdei árfolyamnyereség adó kulcsát, azonban ez a változás nem gyakorolt számottevő hatást a megtakarításokra. (Az elmúlt években ez volt az egyetlen a lakosság számára pozitív változás, mely a szektor adóterhelését átmenetileg mérsékelte.)

A továbbiakban azon eseményekről, monetáris és jogszabályi változásokról tennék említést, melyek szorosan alakították a megtakarítások átrendeződését. A változások többsége közvetett módon fejtette ki hatását a megtakarításokra tekintettel.

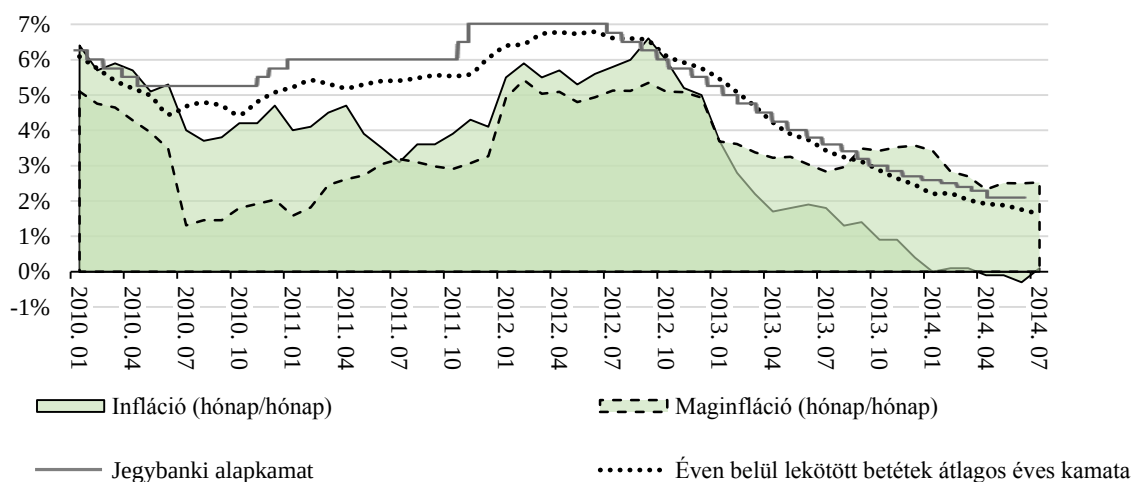
3.2. JEGYBANKI ALAPKAMAT ÉS AZ INFLÁCIÓ VÁLTOZÁSA

A Magyar Nemzeti Bank feladata a kitűzött monetáris politika végrehajtása, melyhez számos eszköze áll rendelkezésre. Az eszközöket összefoglalóan monetáris politikai eszközöknek nevezzük. Az eszköztáron belül – funkciójuk szerint – négy eszközt különböztetünk meg, melyek közül a legfontosabb az ún. irányadó eszköz, melynek segítségével a jegybank az általa optimálisnak tartott kamatszintet közvetíti a pénzügyi piacok számára. Az irányadó eszköz, más néven irányadó jegybanki kamat változtatása hatással van a bankok vállalati és lakossági ügyfeleivel szemben alkalmazott kamatra, így többek között a lakossági betétek

¹⁵ http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Statisztika/mnbhu_statistikai_idosorok/mnbhu_nemzet_gazdasagi_puszaml/htszla_hu.xlsx (letöltve: 2014. szeptember 02.)

hozamára is, melyek szintén a rövid lejáratú pénzüpi hozamok változását követik (MNB, 2012)

A jegybank két éve bejelentett alapkamat csökkentési tendenciája 2014. július 23-ig végéhez ért. Közel két év alatt a Monetáris Tanács a kezdeti 7 százalékos kamatszíntről történelmi mélypontra, 2,10 százalékra csökkentette a jegybanki alapkamatot. A csökkentést többek között az erős hazai defláció, a nemzetközi kockázati megítélés fokozatos javulása és a fejlett országok jegybankjainak tartósan laza monetáris politikája tette lehetővé (MNB, 2014). Az Magyar Nemzeti Bank becslése szerint a jegybanki alapkamat csökkentése két év alatt 110 százalékponttal emelte az árszínvonalat, mely a kamatcsökkentések nélkül 1 százaléknyi deflációba fordult volna át. „A kamatcsökkentési ciklus kezdetén az infláció 6 százalék közelében volt. A jegybanki célt érdemben meghaladó árszínvonal emelkedés hátterében azonban többnyire egyedi, átmeneti hatások álltak. Ezen hatások kifutásával 2013. elejétől erős deflációs periódus kezdődött, ahol az infláció már a külső és hazai tényezők széles körének következtében tartósan 3 százalék alatt alakult.” (MNB, 2014)

12. ábra: Infláció és a kamatok alakulása (%) 2010-től,

Forrás: Saját szerkesztés KSH (2014) és MNB (2014) adatok¹⁶ alapján

¹⁶ http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Statisztika/mnbhu_statistikai_idosorok/mnbhu_nemzet_gazdasagi_pusaml/htszla_hu.xlsx (letöltve: 2014. szeptember 2.), http://www.mnb.hu/jegybanki_alapka_mat_alakulasa (letöltve: 2014. szeptember 03.), http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Statisztika/mnbhu_statistikai_idosorok/hu0202_maginflacio.xls (letöltve: 2014. szeptember 11.)

A jegybanki alapkamat negatív irányú változása maga után vonta a háztartások által lekötött betétek állományának fokozatos mérséklődését. A csökkenő kamatszint hatására csökkentek a további megtakarítási formák hozamai is, így többek között az állampapírok, illetve azon – lakosság által közkedvelt – befektetési alapok hozamai, melyek portfóliójában túlnyomórészt rövid lejáratú betétek és magyar állampapírok szerepelnek (pénzpiaci alapok). A kamatcsökkenés hatására kivont forrás részben az értékpapír állományt, részben a lakosság készpénzben és folyószámlán tartott megtakarítását gyarapította. Értékpapírokon belül a hazai állampapírok és a magasabb hozamot ígérő vegyes és kötvényalapok állományának bővülése figyelhető meg.

A jegybanki alapkamat változása alapján képes tehát befolyásolni a lakossági megtakarítások alakulását, azonban fontos kiemelni, hogy a magánszemélyek döntéseiket alapvetően a nominális kamatszint alapján hozzák meg, figyelmen kívül hagyva az inflációs tényezőt. A csökkenő kamatkörnyezet mellett az inflációs ráta is nagymértékben mérséklődött, így az elérhető reálhozam nagysága (az egyes esetekben a csökkenő kamatok ellenére) emelkedni tudott.

A jegybank 2005 augusztusában kitűzött inflációs célja 3 százalék, így a jelenlegi alacsony inflációs környezet valószínűleg csak átmenetileg fog fennmaradni. (A kormány rezsicsökkentési intézkedései nagymértékben hatással vannak az árszínvonal változására, azonban ezen intézkedések hatásai a bevezetést követően később jelentkeznek.) A Magyar Nemzeti Bank szeptember havi inflációs jelentésében¹⁷ az idei évre 0,1 százalékos, míg 2015-re 2,5 százalékos inflációt helyezett kilátásba. Amennyiben a jegybank tartja a 2,1 százalékos alapkamatot és az infláció is a kívánt érték felé mozdul, úgy a betéti konstrukció végkép elveszti megtakarítási funkcióját.

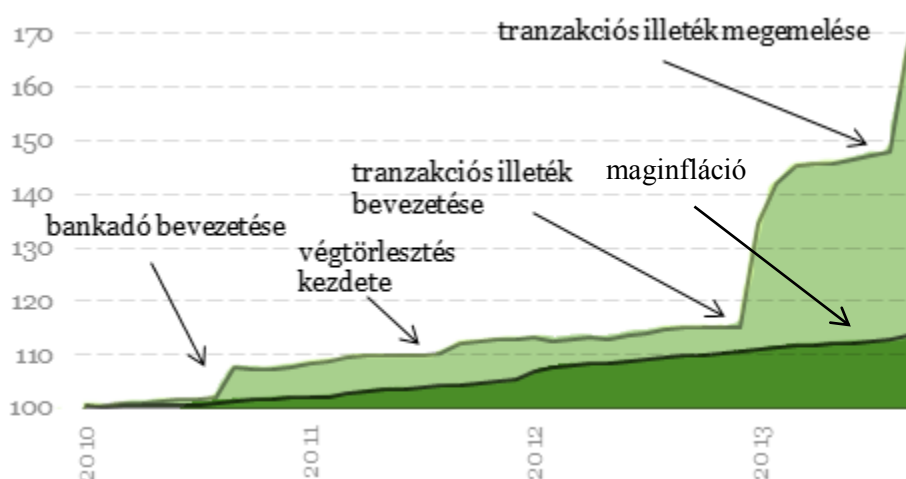
A jegybank Matolcsy György jegybankelnök júliusi tájékoztatása szerint hosszú távon, 2015 végéig tervezi a jelenlegi szinten tartani az alapkamatot. Több szakértő egyöntetű véleménye szerint a kamatszint jelenlegi szinten tartásához elengedhetetlen olyan tényezők pozitív irányú változása, mint például az ország hitelminősítők általi kedvezőbb megítélése. További kockázatot rejt a forint árfolyama, mely az elmúlt hónapban tovább gyengült a vezető nemzetközi devizához képest. Amennyiben folytatódik a forint gyengülése, – 2008-hoz hasonlóan – a jegybank egy adott pont után valószínűleg kénytelen lesz kamatemeléssel reagálni a hazai fizetőeszköz védelme érdekében (Privatbankar.hu, 2014)

¹⁷ http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/mnbhu_inflacio_hu/mnbhu-inflacio-hu-20140626/IR_201406_HU.pdf (letöltve: 2014. szeptember 18.)

3.3. BANKOK KÖZTERHEI

A betétállományból történő nagymértékű forráskivonásban a jegybanki alapkamat csökkentésén túl a bankszektorra érintő adóterhelések is nagymértékben közrejátszottak. Ezen tényezők közvetve képesek befolyásolni a banki szolgáltatások költségeit, mely hatással van a megtakarítások szerkezetére. Elegendő egy egyszerű betételhelyezést példáját tekinteni, melyhez kapcsolódóan több szolgáltatás igénybevétele is szükséges. Az ügyfélnek mindegyelőtt szükséges rendelkeznie számlával, melyről a betétlekötési megbízás adható, továbbá a betét összegének esetleges mozgatása során a számlavezetési díjon felül további tranzakciós díjak merülhetnek fel.

Az elmúlt évek során a pénzügyi szolgáltatások díjai az inflációhoz képest jelentősen emelkedtek, melyek főként a jogszabályi környezet változására vezethetők vissza. A bankszektorra 2005 óta helyeződik különleges figyelem, azonban a terhelés mértéke a kezdetekhez képest többszörösére emelkedett az elmúlt nem egészen négy év folyamán. A bankok bevételeinek meghatározó része a tranzakciók és szolgáltatások díjaiból folyik be, így a bevételek növelésének – illetve veszteségeik csökkentésének – egyik alapvető módszere ezek emelése. Az egyes díjak módosítására azonban szigorú jogszabályi feltételei vonatkoznak az ügyfelek védelme érdekében. Ennek ellenére több esetben – közvetett módon – a szektorra kivetett plusz terheket egy részét sikerült továbbhárítani az ügyfelekre. (A Magyar Nemzeti Bank Pénzügyi Stabilitási Tanácsa több esetben szabott ki több milliárdos büntetést a bankokra a jogszerűtlen fogyasztói díjemelés okán.)

13. ábra: A pénzügyi szolgáltatások hó/hó alapú inflációja '10-'13 (%)

Forrás: KSH, Portfolio.hu (2014)

A pénzügyi szolgáltatások díjai három és fél év alatt több, mint 70 százalékkal növekedtek, míg ez idő alatt a maginfláció csupán 12 százalékot emelkedett. A Portfolio.hu becslése alapján¹⁸ a bankok 2010-től kezdődően 1.222 milliárd forintnyi veszteséget könyvelhettek el a szektort érintő terhek miatt (a veszteség nem tartalmazza az áthárított díjakat).

A továbbiakban a jelentősebb pluszterhekre térnek ki, figyelmen kívül hagyva többek között a végtörlesztés, az árfolyamgát, a nem teljesítő devizahitelek forintosítása, a kartellbírság, a bankközi jutalék korlátozása, a bankszanálási alap díjai és a devizahiteles csomag intézkedései jelentette kötelezettségeket.

3.3.1. Különadó és hitelintézeti járadék

A banki különadó és a hitelintézeti járadék bevezetésének alapvető célja a bankok által vállalt nagyobb közteherviselés kikényszerítése volt. A hitelintézeteket és pénzügyi vállalkozásokat a 2004. november 8-án megalkotott a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások különadójáról szóló 2004. évi CII. törvény (a továbbiakban: Bankadó-tv.) értelmében 2005. január 1-jétől kezdődően 2006. december 31-ig különadó, úgynevezett bankadó fizetésére kötelezte az Országgyűlés. Az adó alapját fő szabályként az adóévre megállapított kamatkülönbözet szolgáltatatta, illetve lehetőség volt adózás előtti eredmény adóalapként való szerepeltetésére is.¹⁹ Az adó alól a 250 millió forint saját tőkét meg nem haladó intézmények mentesültek.²⁰ Az adó mértéke a kamatkülönbözet szerinti adózás esetén a pozitív adóalap 6 százalékában, adózás előtti eredmény esetében a pozitív adóalap 8 százalékában lett megszabva.²¹ A bankadó megszűnése előtt az akkori kormány az adó helyett járulékfizetési kötelezettséget írt elő a bankoknak a 2007. évtől kezdődően, mely az adót volt hivatott felváltani. A mai napig hatályban lévő az államháztartás egyensúlyát javító különadóról és járadékról szóló 2006. évi LIX. törvény (a továbbiakban Különadó tv.) 4. § (1) értelmében: *„A hitelintézet az állami kamattámogatással, kamatkiegyenlítéssel közvetlenül vagy közvetetten érintett hitelállománya alapján az adóévben kamat és kamatjellegű bevételeként [...] elszámolt - az állami kamattámogatással, kamatkiegyenlítéssel közvetlenül vagy közvetetten érintett hitelállomány alapján, külön jogszabály előírása szerint a fizetett kamatok és kamatjellegű ráfordítások között elszámolt, az állammal szembeni kamatkülönbözet fizetési*

¹⁸ http://www.portfolio.hu/vallalatok/penzugy/itt_a_lista_brutalis_pluszterhet_verték_le_a_bankokon.200946.html (letöltve: 2014. szeptember 9.)

¹⁹ Bankadó-tv. 3. §

²⁰ Bankadó-tv. 8. §

²¹ Bankadó-tv. 4. § (1) bekezdés

kötelezettséggel csökkentett - összeg után 5 százalékos mértékkel járadékot állapít meg és fizet.”

Valóságban így az állam visszavette a nyújtott támogatások egy részét, melyet az ügyfelek helyett a hitelintézetek kénytelenek átvállalni.

1. táblázat: Különadó és Hitelintézeti járadék bevételek 2005-2013 (milliárd Ft)

ÉV	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ÖSSZESEN
KÜLÖNADÓ	35,6	35,3	-1,7	-0,8	-	-	-	-	-	68,4
HITELINTÉZETI JÁRADÉK	-	-	12,6	12,6	12,6	10,0	9,4	9,7	17,5	84,4
ÖSSZESEN	35,6	35,3	10,9	11,8	12,6	10,0	9,4	9,7	17,5	152,8

Forrás: Bozsik (2012) alapján, KSH (2014) adatokkal²² kiegészítve

A különadó és a járadék habár a bankszektor számára kedvezőtlen hatást eredményezett, a fizetendő teher nagysága nem rengette meg az intézmények működését, képesek voltak ekkora teher elviselésére anélkül, hogy üzletpolitikájukon rendkívüli változást hajtottak volna végre.

3.3.2. Pénzügyi szervezetek különadója

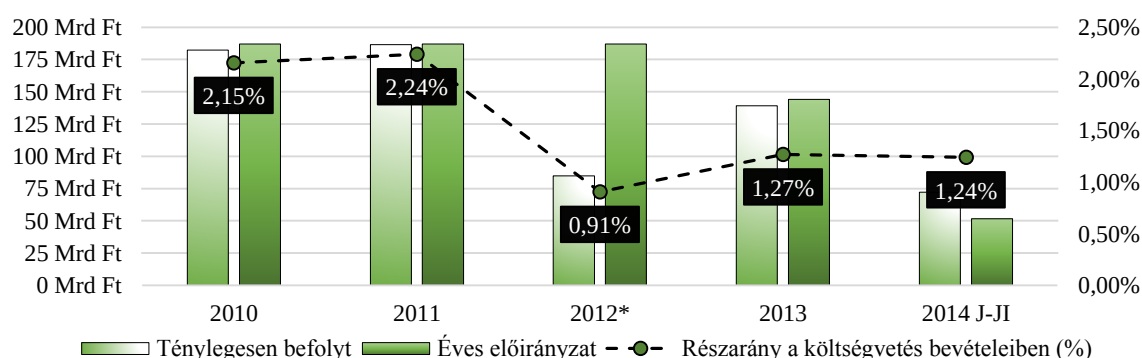
A bankszektorra érintő legnagyobb, Európában a mértékét tekintve egyedülálló adóterhelés híre 2010. év júniusában rengette meg a szektort. A jelenlegi kormány által a magyar gazdaság talpra állítása, illetve a kitűzött 3,8 százalékos költségvetési tartása érdekében 29 pontos „gazdasági akcióttervet” dolgozott ki, mely tervezet egyik fő érintettje a bankszektor volt, ami több intézkedésben is érdekelté vált. (Korábban egyes politikusok nagyobb, 6-7 százalékos GDP arányos hiányt jósoltak az év végére, azonban Brüsszel egyértelművé tette a hiánycél tartásának kritériumát.)

A kormány a bankokon, biztosítókon és lízingcégeken kívül számos ágazatot, köztük a távközlést, az energetikát, a kiskereskedelmet, a pénzügyi közvetítést is különadóval sújtotta, amelyből összesen 300 milliárd forintos éves bevételt kalkulált három éven keresztül. (A különadó bevezetését lehetővé tévő törvénymódosítás bár szeptember 1-jei hatállyal került bevezetésre, az adót az egész évre vonatkozóan meg kellett fizetni.) A kormányzat a lakosságot is érintő megszorításokat alapvetően el akarta kerülni, mivel a költségvetési kiadások visszavágása csökkenti a lakosság rendelkezésére álló jövedelmét, visszavetve a

²² https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qse006i.html

gazdasági növekedést, ami az adóbevételek visszaeséséhez vezet és újabb megszorító intézkedések bevezetését teszi szükségessé ezáltal egy ördögi kört kreálva. A kormány kommunikációjában azzal érvelt a bankadó bevezetése mellett, hogy a pénzügyi válság kezelésében az államnak kulcsszerepe volt, ami hatalmas kiadásokat vont maga után, így a szektornak kötelessége az általuk okozott kár megtérítéséből részüket kivenni (Bozsik, 2012).

Az adó alapja a bankok 2009-es kockázatokkal korrigált mérlegfőösszegének arányában lett meghatározva.²³ Jelenlegi szabályozás szerint a hitelintézetek esetében az adó mértéke 50 milliárd forintos adóalapig 0,15 százalék, míg e feletti rész 0,53 százaléka (Herich, 2011). (2010-ről 2011-re a felső sáv adókulcsa 3 bázisponttal emelkedett, mivel a tervezetnél valamelyest kevesebb adó folyt be.) Az évek folyamán több „enyhítésről” is született határozat, melyek közül a 2011. december közepén létrejövő megállapodás gyakorolta a legnagyobb hatást az adóbevételre. A bankok a kormánnyal történt egyeztetések után engedélyt kaptak arra, hogy a bankadó összegéből a végtörlesztési, illetve 90 napon túl késedelmes deviza jelzáloghitelek forintosához kapcsolódó veszteségeik 30 százalékát levonhassák. A veszteségek részbeni elszámolásának eredményeként a tervezett 187 milliárdos adóbevételnél több, mint 100 milliárddal kevesebb, mindösszesen 84,9 milliárd forint költségvetési bevétel keletkezett. (A bankok számára a 2011. szeptemberétől 2012. februárig tartó végtörlesztés a 30 százalékos leírhatóság figyelembe vételével is 266,5 milliárd forintos plusz terhet jelentett.) További adóalap-csökkentési lehetőségről került megállapodás, mely a KKV-hitelezéssel, az EU-s pályázatokkal és a jelzáloghitelezéssel állnak kapcsolatban, azonban ezen kedvezmények adófizetési kötelezettségre gyakorolt hatása mérsékelten jelentkezett (Portfolio.hu, 2013).

14. ábra: Költségvetés bevétele a pénzügyi szervezetek különadójából

Forrás: Saját szerkesztés Saját szerkesztés KSH (2014) adatok²⁴ alapján

²³ Bankadó tv. 4/A. § (4) 1.

²⁴ https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qse006i.html

A bevezetés évében (2010-ben) kizárólag a bankok által fizetett különadóból 120 milliárdos bevétele keletkezett a központi költségvetésnek (a további pénzügyi szervezetekkel együttesen 182,3 milliárd). Összehasonlításképpen a 2005-től 2009 végéig tartó időszak alatt a különadóból és a hitelintézeti járadékból befolyt együttes bevétel 106,2 milliárd forintot tett ki, mely 13,8 milliárd forinttal elmarad a bankok által különadóként egy év alatt megfizetett összegtől. A központi költségvetés előirányzata az adómódosítások eredménye képpen a 2013. és az idei évre is 144 milliárd forintra mérséklődtek, azonban a 2013-as bevétel még így is némileg elmaradt a tervezettől. A bankadó jelenlegi helyzete alapján – a bevezetésekor ígért három évvel ellentétben – még jó hosszú ideig a költségvetés egyik fontos bevételi forrását fogja képezni.

3.3.3. Tranzakciós illeték

A pénzügyi szervezetek különadójának bevezetése után nem kellett sokat várni egy újabb, a szektor elvonásait növelő intézkedésre. 2012. júliusában ismételten új teher bevezetése mellett döntött az Országgyűlés. A 2012. évi CXVI. törvény értelmében bevezetésre került a tranzakciós illeték 2013. január 1-jei hatállyal. A törvény hatálya a Magyarországon székhellyel vagy fiókteleppel rendelkező pénzforgalmi szolgáltatóra (kivéve a Magyar Nemzeti Bank), pénzváltási tevékenység végzésére jogosult hitelintézetre, valamint a pénzváltás közvetítésére jogosult kiemelt közvetítőre terjed ki.²⁵ Az új törvény értelmében illetékfizetési kötelezettség keletkezik az alábbi tranzakciók után:

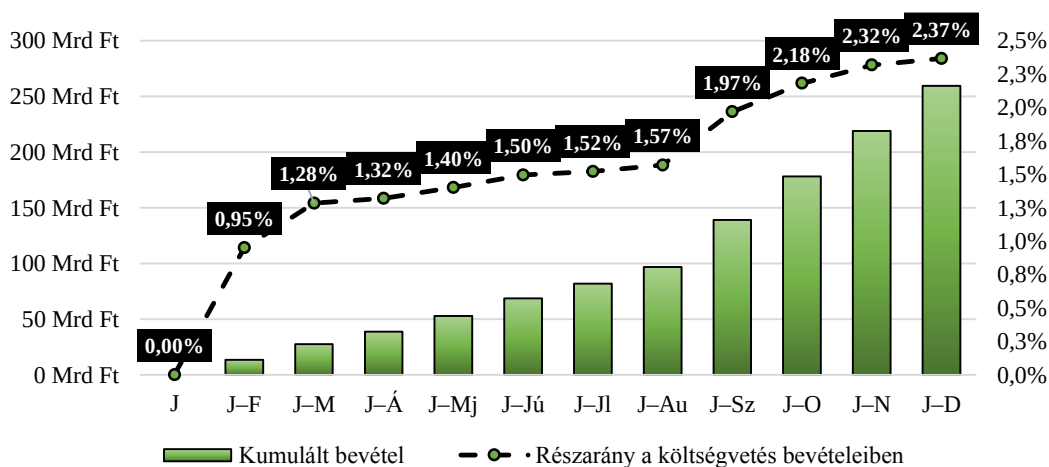
- átutalás, beszedés, a fizető fél által kedvezményezett útján kedvezményezett fizetés
- készpénzutalás
- okmányos meghitelezés (akkreditív)
- készpénzfizetésre szóló csekk beváltása
- egyéb fizetési műveletek
- kölcsöntörlesztés esetén
- jutalék- és díjbevételek esetén
- pénzváltási tevékenység esetén
- a Posta Elszámoló Központot működtető intézmény útján kedvezményezett készpénzbefizetés esetén

²⁵ A pénzügyi tranzakciós illetékről szóló 2012. évi XCVI. törvény (a továbbiakban Pti.) 1. §.

- készpénzkifizetés fizetési számláról, illetve készpénz-helyettesítő fizetési eszköz útján²⁶

Az illeték mértéke a tranzakciós összeg utáni 0,2 százalékban, de legfeljebb 6 ezer forintban lett meghatározva két eset kivételével. A Posta Elszámoló Központot működtető intézmény útján kedvezményezett készpénzbefizetés esetén az illeték mértéke szintén 0,2 százalék, azonban nincs felső korlát, továbbá a készpénzkifizetés fizetési számláról, illetve készpénz-helyettesítő fizetési eszköz útján történő tranzakció esetén az illeték mértéke 0,3 százalék, de legfeljebb 6 ezer forint fizetési műveletenként.²⁷

Az illeték nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, az egész évben várt 301 milliárdos bevételhez képest az első négy hónapban csupán 38,8 milliárd forint tranzakciós illeték folyt be a költségvetésbe, mely az arányos előirányzat mindösszesen harmada. A kormány a bevétel fokozása érdekében 2013. augusztus 1-jei hatállyal változásokat jelentett be, melynek keretében az eddigi 2 ezrelékes illetékmértéket 10 bázisponttal 3 ezrelékre módosította, illetve a készpénzkifizetés esetén az eddigi 3 ezrelék, de legfeljebb 6 ezer forintos illetékhatárt 6 ezrelékre módosították a fenti sáv eltörlésével kiegészítve.

15. ábra: Tranzakciós illeték bevételeinek alakulása (2013)

Forrás: Saját szerkesztés KSH (2014) adatok²⁸ alapján

A pénzügyi tranzakciós illetékből származó költségvetési bevétel 2013-ban összesen 259,6 milliárd forint volt, ami 41,1 milliárd forinttal maradt el a 301 milliárd forintos előirányzattól. (A költségvetés bevételeinek 2,37 százalékát a tranzakciós illeték adta 2013-

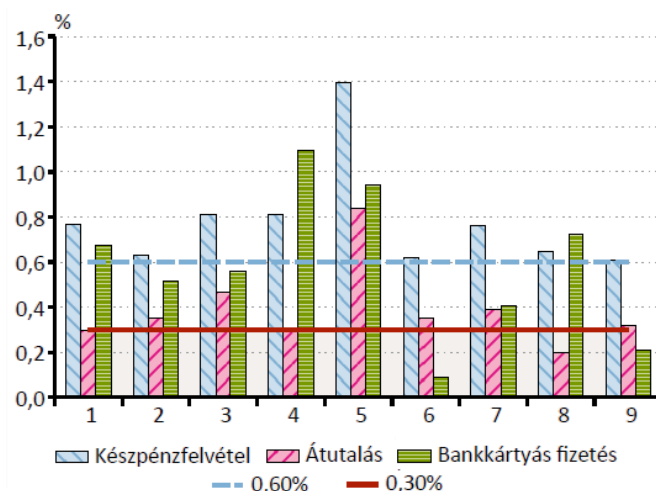
²⁶ Pti. 3. § (1)-(3) bekezdés

²⁷ Pti. 7. §

²⁸ https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qse006i.html

ban). Idén az első nyolc hónap folyamán eddig 186,3 milliárd forinttal növelte a pénzügyi tranzakciós illeték a költségvetés bevételeit²⁹, mely a 2014. évi előirányzat 69,2 százaléka, így előre láthatólag teljesülhet a 269,4 milliárdos cél.

A hitelintézeti különadót a bankok csak részben tudták áthárítani az ügyfelek részére, azonban a tranzakciós illeték nem várt emelkedést vont maga után a tranzakciós díjakat tekintve.

16. ábra: Lakossági pénzforgalmi díjak változása 2012. december - 2013. október között bankonként³⁰

Forrás: Ilyés et al, 2014

A Magyar Nemzeti Bank munkatársai által 2014 márciusában publikált tanulmány szerint a bankok részben a törvényileg előírt 60 napos közzétételi kötelezettség, részben az illeték kulcsában történt változás miatt az illeték mértékét csak fokozatosan építették be a pénzforgalomhoz kapcsolódó díjaikba. 2012 decembere és 2013 októbere között 11 hazai bank (ebből 9 rendelkezik lakossági üzletággal) kondíciós listájának vizsgálata alapján megállapították, hogy 2013-ban gyakorlatilag teljes mértékben megtörtént a tranzakciós illeték ügyfelekre történő áthárítása. A pénzforgalmi szolgáltatók különösen jelentős áremelést hajtottak végre készpénzfelvétel és a bankkártyák éves díjaihoz kapcsolódóan, azonban a lakossági fizetési szokásokban még így sem történt számottevő változás az illeték hatására (Ilyés et al, 2014).

²⁹ https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qse006j.html (letöltve: 2014. október 3.)

³⁰ A vizsgálatban 11 bankra vonatkozóan készült felmérés, melyek közül 9 rendelkezett lakossági üzletággal.

3.3.4. Ingyenes készpénzfelvétel

A megnövekedett tranzakciós díjak hatására a kormány lépéseket eszközölt a lakosság terheinek mérséklése érdekében, melynek értelmében 2013. februárjától minden 16 éven felüli, Magyarország területen bejelentett lakhellyel, vagy tartózkodási hellyel rendelkező fogyasztó számára a 2013. évi CLXXXIX. törvény értelmében biztosított havonta kettő, a két tranzakció során együttesen legfeljebb 150 ezer forintnyi készpénz ingyenes felvétele betéti bankkártyával bármely belföldi bankjegykiadó automatából. A kedvezményt a számlavezető banknál tett nyilatkozat által lehet. A kedvezmény a nyilatkozat adott hónap 20-áig történő megtétele esetén a következő hónaptól vehető igénybe. Több számla (függetlenül a szolgáltatók számától) esetében csak egy számlára vonatkozik a költségmentesség.

A fogyasztók számára kedvező változás a bankoknak (a Portfolio.hu munkatársai által végzett számítások alapján³¹) közel 36 milliárd forintos további plusz terhet jelent, melyet a bank nem terhelhet át a fogyasztóra. A terhet tovább súlyosbítja, hogy a bankok elesnek így azon tranzakciós díjtól, melyet saját maguk szedhetnének be a készpénzfelvételekre vonatkozóan. Az ingyenes készpénzfelvétel bevezetésének hatására a bankok több esetben megszüntették a számlákhoz addig biztosított ingyenes készpénzfelvételi lehetőséget, továbbá közvetett módon – főként a számlavezetési és a tranzakciós díjakon keresztül – tovább hárították az újabb terhet is.

A tranzakciós illeték bevezetése, majd az ingyenes készpénzfelvételi lehetőség biztosítására egyértelműen hozzájárul a lakosság kezében lévő magas készpénzállományhoz.

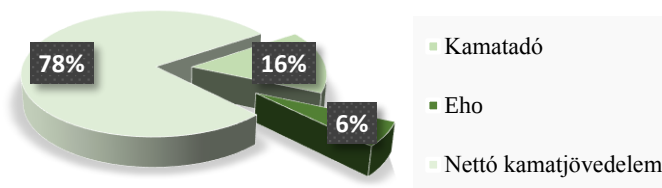
A megnövekedett szolgáltatási díjak – csökkenő kamatkörnyezet mellett – tovább serkentették betétekből való forráskivonást, azonban a lakosság számára is kedvezőtlen változások következtek be megtakarításaik által elért hozamra tekintettel.

3.4. MEGTAKARÍTÁSOK KÖZTERHE

A bankszektorra kivett terhek után a lakosság sem maradhatott ki a szórásból, mely kiemelten a rövid távú megtakarításokat célozta meg. Mind a piacot, mind a háztartásokat meglepetésként érték 2013. június 17-én bejelentett újabb megszorító intézkedések, melyeket azal a céllal alkották meg, hogy az ország elkerülje az Európai Unió által indított újabb túlzottdeficit-eljárást. (Portfolio.hu, 2013) A bejelentés után néhány héten belül, 2013. augusztus 1-i hatállyal életbe lépett az Országgyűlés által korábban elfogadott 2013. évi CXXIII. törvény az egyes közteherviselési kötelezettséget előíró törvények módosításáról,

³¹ http://www.portfolio.hu/vallalatok/it/megszavaztak_februartol_jon_az_ingyenes_keszpenzfelvetel_2.191609.html (letöltve: 2014. szeptember 20.)

melynek 4. §-ának rendelkezése szerint az 1998. évi LXVI. törvény az egészségügyi hozzájárulásról (továbbiakban Eho tv.) 3/A. §-sal egészült ki. Az új paragrafus értelmében a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (a továbbiakban Szja tv.) 65. §-a szerinti kamatjövedelem adóalapjaként meghatározott összeg után 6 százalékos egészségügyi hozzájárulás fizetési kötelezettség keletkezik – az eddigi 16 százalékos jövedelemadón túl –, így az együttes elvonás mértéke az adóalap 22 százalékára emelkedett.

17. ábra: Bruttó kamatjövedelem sorsa 2013. augusztus 1-je után

Forrás: Saját szerkesztés Szja tv. 8. § és Eho tv. 3/A. § alapján

A törvény rendelkezése alapján a járulékfizetési kötelezettség így kiterjed – többek között – a hitelintézeteknél elhelyezett betétek és a fizetési számla követelés-egyenlege, a nyilvánosan forgalomba hozott és forgalmazott hitelviszonyt megtestesítő és kollektív befektetési értékpapírok után jóváírt kamatra és hozamra. Kivételt képeznek a járulékfizetési kötelezettség alól az olyan jövedelmek, melyek után a fizetendő adó mértéke 0 százalék. Ide tartoznak a 2006. szeptember 1-je (a kamat- és tőzsdei árfolyamnyereség adó bevezetése) előtt a hitelintézeteknél határozott időtartamra lekötött betétek, továbbá adó bevezetése előtt vásárolt értékpapírok után jóváírt vagy kifizetett jövedelmek. További kivételt jelentenek az Európai Gazdasági Térség (EGT) államai által kibocsátott, kizárólag forintban jegyzett hitelviszonyt megtestesítő értékpapír után fizetett kamat vagy hozam összefüggésében megállapított (vagy az értékpapír beváltáskor, visszaváltáskor és átruházáskor megállapított) kamatjövedelem, illetve a legalább 80 százalékban a korábban említett hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokat tartalmazó kollektív befektetési értékpapír befektetések.

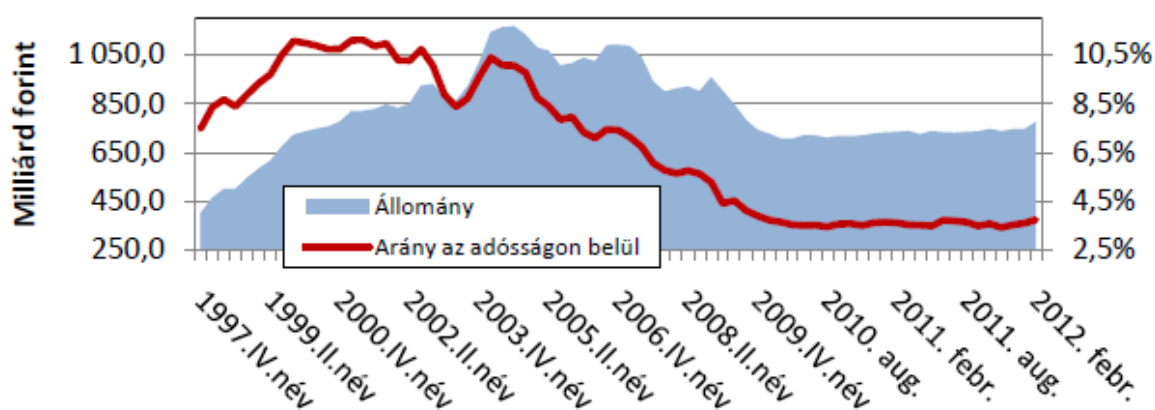
Az eho nem terjed ki a 2013. augusztus 1-je előtt megnyitott kamatadó-mentességet élvező tartós befektetési és nyugdíj-előtakarékossági számlákra az összeg kivételének időpontjától függetlenül, továbbá az augusztus 1-je után nyitott számlák esetében, amennyiben 3 évig a számlán tartják a befektetők a megtakarításaikat.

3.5. ÁLLAMPAPÍR POLITIKA

A megtakarítók új, továbbá más eszközökből kivont forrásaik nagyobb hányadát állampapírban helyezték át. A lakosság állampapír kereslete az elmúlt két évben soha nem látott magasságokba ugrott, így meghatározó megtakarítási formává nőtte ki magát. Az állampapír a legbiztonságosabb megtakarítási és befektetési potenciál, hiszen adósként az ügyletek mögött közvetlenül a Magyar Állam áll. A nagymértékű állománynövekedésben jelentős szerepe volt a kormány 1101/2012. (IV.5.) számú Kormányhatározatának a lakosság állampapír állományának növeléséhez szükséges intézkedésekről, mely azzal a céllal született, hogy a hazai háztartások nagyobb mértékben finanszírozzák a központi költségvetés adósságát.

A lakosság szerepe az állam finanszírozásában kiemelt szereppel bír, hiszen az ország stabilitását alapvetően a belső finanszírozás képes elősegíteni. A külföldi befektetők magas finanszírozási részaránya lényeges kockázati tényezőnek számít, mivel növelheti az ország állampapírpiacának sérülékenységet (ÁKK Zrt, 2012). A kormány ezért és a stabilitás elősegítése céljából kiemelten nagy hangsúlyt fordít a belföldi finanszírozás fellendítésére céljából, melynek kiemelt szegmense a lakosság.

Az elmúlt tíz évben mind a lakosság, mind a belföldi befektetők aránya drasztikusan lecsökkent. A lakosság tíz évvel ezelőtt az államadósság körülbelül tíz százalékát finanszírozta, azonban ez az arány 2012 elejére 3,5 százalékra csökkent. Az Államadósság-Kezelő Központ Zártkörűen Működő Részvénytársaság (továbbiakban: ÁKK Zrt.) új stratégiát igyekezett kidolgozni a lakosság általi finanszírozás elősegítése érdekében.

18. ábra: A lakosság állampapír állományának alakulása 1997-2012

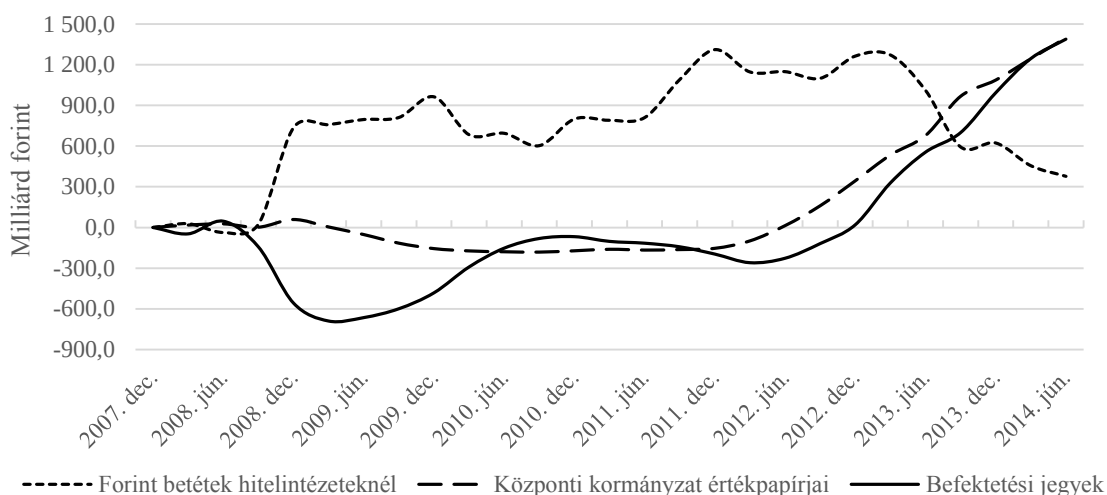
Forrás: ÁKK Zrt. 2012

A stratégia alapvetően négy fő pillérre osztható, melyek a következők:

- új termékek bevezetése,
- versenyképesebb árazás,
- állampapír vásárlás lehetőségének bővítése és egyszerűsítése,
- intenzív marketing tevékenység.

A meghozott intézkedések és változások egyértelműen hozták a várt eredményt. Az elmúlt két évben a lakosság állampapír állománya 1.200 milliárd forinttal növekedett. A szektor 2012-ben csak az új forrásait helyezte értékpapírba, a következő évben már korábbi megtakarításaik egy részét is átcsoportosította, melyek főként a hitelintézeteknél elhelyezett betétállományokat és az egyes alapkezelők által kezelt befektetési jegyeket érintették. A tranzakció mértéke meghaladta a 700 milliárd forintot (Kékesi – Kóczyán, 2014).

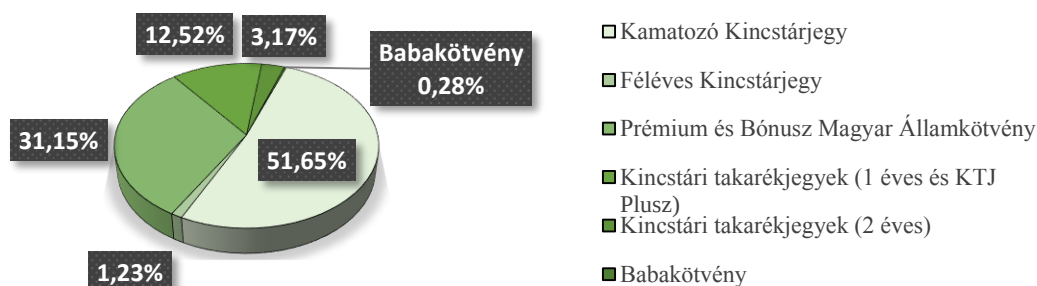
A hitelintézetek részéről két kritika is érte az ÁKK Zrt.-t a kidolgozott stratégiával kapcsolatban. A bankok megítélése szerint az intézkedések csökkentik a hitelintézetek rendelkezésére álló forrásokat, aminek következtében még tovább csökken a hitelintézetek hitelezési aktivitása, továbbá a hitelintézetek és az ÁKK Zrt. között kialakuló kamatverseny megnöveli a finanszírozási költségeket, ami hosszútávon fenntarthatatlan. Az MNB megítélése szerint a hitelintézeteknél elhelyezett új betétek nem képeznek elegendő forrást új hitelek kihelyezéséhez, legfeljebb a 2010 után közel másfél év alatt kivont 3.000 milliárd forint összegű tőke kivonást finanszírozhatja, így a kiszorítási hatás alaptalan. A kamatverseny tekintetében az állampapírok és a banki betétek alapvetően eltérő futamideje miatt nincs közvetlen árverseny az instrumentumok között. Egyedüli átfedés a Féléves Kincstárjegy bevezetésével alakult ki, azonban annak az államadósságon belüli kis súlya miatt nem tud érdemi hatást kifejteni az államadósság átlagos kamatszintjére (ÁKK Zrt. 2012).

19. ábra: A lakosság pénzügyi eszközeinek változása (kumulált tranzakciók)

Forrás: Kékesi - Kóczyán (2014) módosítása, MNB adatok³² alapján

Az ÁKK Zrt. alapvetően hét különböző megtakarítási formát kínál a lakossági ügyfelek számára, melyek közül mindenki megtalálhatja a számára mind időtávban, mind kamatozást tekintve a legmegfelelőbbet. A háztartások számára legkelendőbb papírnak az egy éves futamidejű, fix kamatozású Kamatozó Kincstárjegy (KKJ) bizonyult, mely a 2014. júliusában a szektor kezében lévő papírok 51,7 százalékát alkotta.

20. ábra: Lakossági állampapírok megoszlása 2014. július (%)

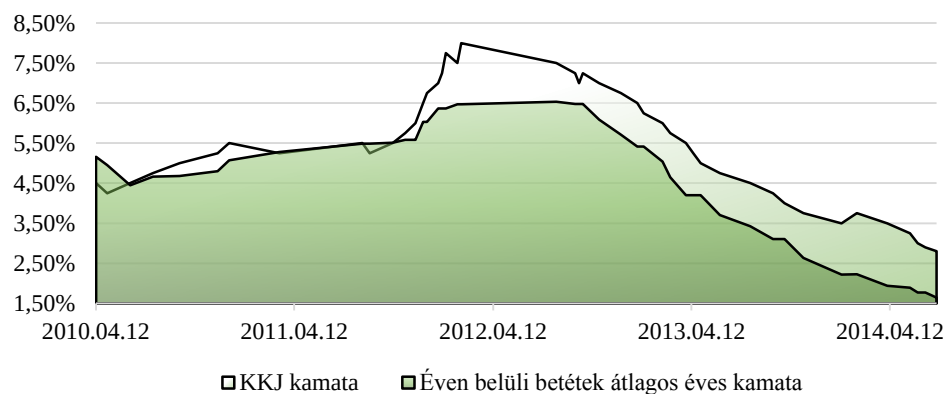
Forrás: Saját szerkesztés ÁKK Zrt. adatok³³ alapján

Az állampapírok – azok közül is kiemelten a Kamatozó Kincstárjegy – sikeressége több okra vezethető vissza. Az ÁKK Zrt. stratégiájának részeként végrehajtott értékesítési csatorna szélesítése könnyen hozzáférhetővé tette a lakosság számára az állampapírokat. A

³² http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Statiztika/mnbhu_statiztikai_idosorok/mnbhu_nemzet_gazdasagi_puszaml/htszla_hu.xlsx (letöltve: 2014. szeptember 2.)

³³ <http://www.akk.hu/object.e60ef043-ef24-493a-a5dd-03d500efd663.ivy> (letöltve: 2014. szeptember 15.)

KKJ esetében a vásárlásra jelenleg is lehetőség van a Magyar Államkincstár helyi kirendeltségein, illetve online felületen a Magyar Államkincstár által üzemeltetett WebKincstár rendszeren keresztül, továbbá az elsődleges forgalmazóknál melyek magukban foglalják a nyolc legnagyobb hazai hitelintézetet. További előny, hogy 2013. augusztusától bevezetett egészségügyi hozzájárulás fizetési kötelezettsége alól az állampapírok mentességet élveznek az, így egyben kamatelőnyt is élveznek a többi megtakarítási formával szemben, ezzel pozitívan diszkriminálják azokat kiemelten a betétekkel és befektetési jegyekkel³⁴ összevetve.

21. ábra: KKJ és az éven belül lekötött betétek kamatinak alakulása 2010.04.12-től

Forrás: Saját szerkesztés MNB (2014) és ÁKK Zrt.(2014) adatok³⁵ alapján

Az említett megállapításokon túl a KKJ igazi vonzereje annak kamatában rejlik. Összehasonlítva a KKJ-t és a hitelintézetek legfeljebb egy évre lekötött betéteinek éves átlagos kamatát egyértelműen látható a különbség a két megtakarítás hozama között. A KKJ kamata az elmúlt két évben átlagosan 107 bázisponttal haladta meg az éven belül lekötött betétekét, mely a csökkenő kamattendenciát figyelembe véve arányában egyre nagyobb kamatfelárral ér fel, továbbá a nettó kamatot tekintve az eho mentesség miatt a különbség még nagyobb. A csökkenő kamattendencia mellett az állampapírok még mindig rugalmas és a betétekhez képest jövedelmezőbb megtakarítási formát kínálnak, azonban az alacsonyabb kamatszint némileg mérsékelte a papírok iránti keresletet az elmúlt hónapok értékesítési adatai alapján.

³⁴ Azon befektetési jegyek, melyek portfóliójában az állampapírok állománya nem éri el a 80 százalékot.

³⁵ http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Statiztika/mnbhu_statiztikai_idosorok/mnbhu_nemzet_gazdasagi_puszaml/htszla_hu.xlsx (letöltve: 2014. szeptember 02.) és <http://www.akk.hu/lakossagikamatok.kivy?public.cat-sys-2E5472ED-A395-4058-B8CF-02F6B11CF247-filtergroup=Datum1-flt> (letöltve: 2014. szeptember 15.)

A lakosságnak szánt állampapírok közül némileg elkülönül a Babakötvény annak specialitása miatt. A 2005. december 31. napját követően született gyermek esetén az életkezésnek az anyagi megalapozása céljából az állam életkezdesi támogatást nyújt, melynek jelenlegi összege 42.500 forint.³⁶ A támogatást automatikusan a Magyar Államkincstár nyújtja és helyezi el az általa nyitott értékpapírszámlán. A 2005. évi CLXXIV. törvény 2013. december 1-jei módosításának értelmében a jóváírt támogatás Babakötvényben kerül befektetésre. (Az állampapír alapcímlete 1 forint, változó kamatozása és 19 éves futamidejű. A kamat a kibocsátás évét megelőző éves inflációból és 3 százalékos kamatprémiumból áll, mely minden évben jóváírásra, majd újra befektetésre kerül az esetleges befizetésekkel és további támogatásokkal³⁷ egyetemben.)³⁸ Babakötvényben a decemberi forgalomba hozatala óta július végéig 6,1 milliárd forintnyi vagyon³⁹ halmozódott fel.

3.6. ADÓRENDSZER ÁLTAL PREFERÁLT MEGTAKARÍTÁSI LEHETŐSÉGEK

A megtakarítások szerkezeti átalakulásának vizsgálatakor látható, hogy a szektor a korábbi rövid lejáratú termékek helyett sok esetben a hosszabb távú megtakarítási lehetőségeket keresi. Ezen lehetőségek nem csupán magasabb hozammal kecsegtetnek, de nagy részükhöz kapcsolódóan lehetőség van valamilyen keretjellegű szerződés kötésére, melyekkel az elérhető hozam nagysága tovább növelhető. Az állam az adórendszeren keresztül próbálja előnyben részesíteni az egyes megtakarítási formákat más megtakarítási konstrukcióval szemben, ezáltal befolyásolni a háztartások döntéseit gazdasági célok kapcsán.

Az alacsony megtakarítási hányad problémáját a törvényalkotók megtakarítás-támogató gazdaságpolitikával kívánják elhárítani. A gazdaságpolitika részeként a hosszabb távú megtakarítások szabályai és az adókörnyezet módosításai az elmúlt évek során többször is módosuláson estek át a lakosság hosszú távú befektetéseinek ösztönzése, tehát a pénzügyi megtakarítási határhajlandóságát növelése céljából. A megtakarítás célja a jelenlegi fogyasztás csökkentése a jövőbeni fogyasztás növelése érdekében. Az ember élete során két szakasz van, mikor a megtakarítás jelentősége felértékelődik. Az első a pályakezdők időszak, az önálló léthez szükséges feltételek biztosítása, mint a családalapítás és az önálló

³⁶ 2005. évi CLXXIV. tv. 1. §

³⁷ Az állam további támogatást nyújt a szülők által befizetett összeg után, melynek mértéke 10 százalék (legfeljebb 6.000 forint). Gyermekvédelmi támogatásban részesülők esetén további kedvezmények vehetők igénybe.

³⁸ <http://www.allampapir.hu/allampapirok/lakossagi-ugyfeleknek/babakotveny> (letöltve: 2014. szeptember 12.)

³⁹ <http://akk.hu/kepek/upload/2014/11%20Sajt%C3%B3k%C3%B6zlem%C3%A9ny%20-%20Egyre%20kedveltebbek%20az%C3%A1llam%C3%B6tv%C3%A9nyek.pdf> (Letöltve: 2014. szeptember 10.)

lakhatás. A második időszak az időskor, mikor az egyén legfeljebb korlátozottan képes munkajövedelem előteremtésére. (Horváthné et al, 2012)

A fiatalkori megtakarítás gyarapítása az egzisztenciateremtés időszakával áll szoros párhuzamban. Fiatalként a legnagyobb kiadás az első önálló lakás vásárlásához kapcsolódik, melynek (részben) saját erőből történő megvalósításának elősegítése céljából az Országgyűlés az 1996. évi CXIII. törvény értelmében megalkotta a lakástakarékpénztárakat. A lakástakarékpénztárak által nyújtott lakás-előtakarékossági szerződés azoknak nyújt segítséget, akik több éves, rendszeres megtakarítást tudnak vállalni lakáscéljaik megvalósítása érdekében (Kiss, 1997).

Az időskori megtakarítások jelentősége valamelyest felülkerekedik a pályakezdők megtakarítási szükségességéhez képest. Időskorban az aktív keresőként megszokott életszínvonal fenntartása a jelenlegi környezetben egyéni megtakarítások nélkül szinte kivitelezhetetlen. Szerencsére egyre több lehetőség kívánczik azon munkavállalók számára, akik saját, vagy családjuk anyagi biztonságát kívánják hosszú távú megtakarítás formájában megalapozni a későbbi évekre tekintettel.

4. MEGTAKARÍTÁSOKHOZ KAPCSOLÓDÓ ADÓMÉRSEKLÉSI LEHETŐSÉGEK

„Fiatal tudsz lenni pénz nélkül, de öreg nem.”

(Tennessee Williams)

„Az elmúlt néhány év válságoktól terhelt időszaka mindenki figyelmét ráirányította az öngondoskodás, az előtakarékoskodás fontosságára. Az élet különböző szakaszaiban az eltérő célok eléréséhez más és más megtakarítási formák jellemzők. Egy hosszabb távon, rendszeresen elhelyezett, akár kisebb – néhány ezer forintos – összegű megtakarítás évek alatt milliós nagyságúvá növekedhet, mely hozzájárulhat a nyugdíjas évek anyagi biztonságának megteremtéséhez is. Az állam számos esetben adókedvezménnyel is támogat egyes megtakarítási formákat, ezzel is ösztönözve az öngondoskodást.” (PSZÁF, 2011)

Az anyagi biztonság megteremtése részben a nyugdíjrendszer feladata. Magyarországon a jelenlegi nyugdíjrendszer két pillére osztható. A nyugdíjas évek anyagi biztonságának megteremtéséhez kapcsolódó öngondoskodás a nyugdíjrendszer második alappillérét alkotja, míg első pillér az állami nyugdíjbiztosítási rendszer, mely finanszírozását tekintve „Pay as you go” (magyarul: felosztó-kirovó) elven működik. A rendszerben az éppen aktív munkavállalói réteg biztosítja a nyugdíjellátásra jogosultak kifizetéséhez szükséges forrásokat. Előnye, hogy a tőkepiaci folyamatoktól független a működése, mivel a befolyt összegek azonnal kifizetésre kerülnek, azonban számos hátránnyal is rendelkezik. A jelenleg aktív munkavállalók a rendszer működéséből fakadóan nem tudják előre kalkulálni, hogy a nyugdíjkorhatár betöltése után milyen mértékű ellátásra számíthatnak, mivel ezt főként politikai döntések, továbbá a következő generáció által befizetett adó és járulék mértéke együtt határozza meg. A kiszámíthatatlanságot tovább növeli az ország demográfiai eltolódása is, így évről-évre egyre több nyugdíjellátásban részesülő jut minden egyes munkavállalóra. (A 65 éven felüliek a teljes népességhez mért részaránya évről-évre növekszik. Jelenleg az arányuk körülbelül a teljes népesség 17 százalékára⁴⁰ tehető.) A későbbiekben az egyensúly fenntartása az aktív munkavállalók járulékterheinek növelését, vagy a nyugdíjellátásban részesülők részére kifizetett összeg csökkentését teszik szükségessé.

⁴⁰ http://www.ksh.hu/nepszamlalas/docs/tablak/demografia/04_01_01_04.xls (letöltve: 2014. szeptember 12.)

A nyugdíjrendszer további pillérei az elsőtől eltérően tőkefedezeti rendszerek, melyek az öngondoskodáson alapulnak. „Az öngondoskodáson alapuló rendszerben az egyén a járulékait egyéni számlára fizeti be, és a felhalmozódott tőke, illetve annak hozama képezi a nyugdíjkifizetések alapját.” (VG, 2006) A nyugdíjrendszer második alapkövét korábban a kötelező magánnyugdíjpénztárak alkották, azonban a 2011-ben történt magánnyugdíjpénztári vagyon államosításának hatására a pillér jelentősége megszűnt és a fennmaradó rész az első pillér része lett. A törvényi módosítások hatására a tagok 96,7 százaléka (3.013.530 fő)⁴¹ a megtakarításával együtt az állami rendszerbe lépett vissza.

A jelenlegi nyugdíjrendszer „[...] második fő pillére egy önkéntes alapú, államilag támogatott és ösztönzött nyugdíjcélú megtakarítást lehetővé tevő, a magánszféra által működtetett, ám az állam által a belépő tagok érdekeit is szem előtt tartó módon szabályozott rendszert jelent. [...] A lakosság öngondoskodását az állam azonban az adórendszeren és közvetett szabályozók útján a korábbiakhoz mérten fokozottabban ösztönzi, elősegítve ezáltal a hosszú távú megtakarítások növekedését, egyúttal az ország belső finanszírozási képességének javulását.” (Nemzetgazdasági Minisztérium, s.a.)

Az önkéntes megtakarítások közé alapvetően négy különböző megtakarítási mód sorolható, melyek az alábbiak:

- 1) Tartós Befektetési Szerződés (TBSZ)
- 2) Nyugdíj-előtakarékosági számla (NYESZ)
- 3) Önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak
- 4) Üzleti Nyugdíjbiztosítási szerződés

A fenti konstrukciók közös jellemzője, hogy az állam a megtakarításhoz adókedvezmény formájában hozzájárul. Az elért hozamhoz lehetőség van adómentesen hozzáférni a törvények által meghatározott esetekben, továbbá a személyi-jövedelemadó rendszeren keresztül az egyes nyugdíjcélú megtakarításokra vonatkozóan állami támogatás vehető igénybe a Tartós Befektetési Szerződés kivételével.

Az igénybe vehető állami előtakarékosági támogatás mértékét az Szja tv. 44. §-a szabályozza. A kedvezmény az adókedvezmények azon speciális csoportjába tartozik, amely a magánszemély adókötelezettségét csökkenti, de az adófizetési kötelezettségét nem. Az adóalany az adóbevallásban tett nyilatkozata, illetve munkáltatói adómegállapítás esetén a

⁴¹ http://felugyelet.mnb.hu/data/cms762369/Idosor_penztar_2014Q2.xls (letöltve: 2014. szeptember 23.)

munkáltatónak átadott nyilatkozata⁴² alapján rendelkezhet az összeg átutalásáról. Az átutalható összegek az egyes előtakarékosági formák esetében az alábbiak szerint alakulnak:

- Önkéntes kölcsönös biztosító pénztár tagjaként az adóévben megszerzett jövedelem és a befizetett összeg 20 százaléka, legfeljebb 150 ezer forint,
- Nyugdíj-előtakarékosági Számla esetében az adóévben befizetett összeg 20 százaléka, legfeljebb 100 ezer forint (azon magánszemélyek esetében, akik 2020. január 1. előtt töltik be az öregségi nyugdíjkorhatárt 130 ezer forint),
- Nyugdíjbiztosítási szerződéshez kapcsolódóan az adóévben befizetett összeg 20 százaléka, legfeljebb 130 ezer forint.

A magánszemély csak az összevont adóalap adójának az adókedvezmények levonása után fennmaradó részének átutalásáról nyilatkozhat. Abban az esetben, ha az adóalany önkéntes kölcsönös pénztári nyilatkozatban, nyugdíj-előtakarékosági nyilatkozatban és nyugdíjbiztosítási nyilatkozatban is rendelkezik az adójának átutalásáról, úgy a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (továbbiakban: NAV) által átutalt összeg együttesen legfeljebb 280 ezer forint lehet.

4.1. TARTÓS BEFEKTETÉSI SZERZŐDÉS

A hosszú távú megtakarítások ösztönzése és az öngondoskodás elősegítése céljából 2010. január 1-jén hatályba lépett Szja törvény módosítása, melynek 67/B. §-a új adómegtakarítási lehetőséget teremtett. A megtakarítás a Tartós Befektetési Szerződés (továbbiakban: TBSZ) elnevezést kapta, mely egy keretjellegű szerződés, így széles körű befektetési termékek tartására nyújt lehetőséget. A törvény lehetővé teszi, hogy meghatározott időtartamú befektetés esetén a megtakarítás adókedvezményt, vagy adómentességet élvezzen, így a megtakarító mentesülhet a kamat- és árfolyamnyereség-adó és osztalékadó, illetve egészségügyi hozzájárulás fizetése alól.

Tartós befektetési szerződést minden adóazonosító jellel rendelkező, 18. életévét betöltött magánszemély nyithat, 25.000 forint minimális kezdőtőkével, vagy annak megfelelő értékű külföldi fizetőeszköz elhelyezésével (2012. évtől hatályos módosítás értelmében lehetőség van devizaszámla nyitására is). Tartós befektetési szerződés szolgáltatására befektetési szolgáltató és hitelintézet jogosult. A törvény magánszemélyként egy-egy betéti, illetve értékpapír típusú számla nyitását teszi lehetővé ugyanazon naptári éven belül szolgáltatónként, azonban különböző szolgáltatóknál lehetőség van éven belül több számla

⁴² A Nyugdíj-előtakarékosági számla-tulajdonos nyugdíj-előtakarékosági nyilatkozatot munkáltatói adómegállapítás keretében nem adhat.

nyitására is. (Különböző években nyitott számlák állományainak összevonására nincs lehetőség). Tartós Befektetési Betétszámláról kizárólag betétlekötés, míg Tartós Befektetési Értékpapírszámla esetében kizárólag értékpapír-tranzakció kedvezményezett. A két típusú számla közötti pénzáthelyezést a jogszabály tiltja. A szerződés 2010-es bevezetésekor kizárólag forintban denominált értékpapírokkal volt lehetőség tranzakciók végrehajtására értékpapírszámla esetében, azonban a 2012. január 1-jén életbe lépett módosítások lehetővé teszi más devizanemű értékpapírokkal való kereskedést is. (A TBSZ bevezetésekor a betétszámlák iránti kereslet volt a jellemző, azonban a megtakarítási formák között történt változás hatására az évek folyamán egyértelműen az értékpapírszámla vette át a betétszámla helyét. 2013 végére a legnagyobb piaci szereplőnél, az OTP-nél elhelyezett több mint 230 milliárdnyi vagyonból 200 milliárd értékpapírszámlán került elhelyezésre.)

TBSZ-szel konkrét adókedvezmény eléréséhez legalább három évig a számlán kell tartani a megtakarítást. A harmadik év után a jelenleg hatályos 16 százalékos kamatadó és 6 százalékos egészségügyi hozzájárulás (a 2013. augusztus 1-je előtt megkötött szerződésekre az egészségügyi hozzájárulás nem vonatkozik) helyett csupán 10 százalékos adófizetési kötelezettség terheli az ügyfelet. Teljes adómentesség azon megtakarítások után jár, melyeket az ügyfél az öt éves lekötési időszak végéig meg is tart.

2. táblázat: Befektetések kamatadó és eho terhelése kamatjövedelem arányában (%)

	0 – 3 ÉV KÖZÖTT		3 – 5 ÉV KÖZÖTT		5 ÉV UTÁN	
	KAMATADÓ	EHO	KAMATADÓ	EHO	KAMATADÓ	EHO
2013. AUGUSZTUS 1-JE ELŐTT:						
- TBSZ-EN	16	0	10	0	0	0
- NEM TBSZ-EN	16	0	16	0	16	0
2013. AUGUSZTUS 1-JE UTÁN:						
- TBSZ-EN	16	6	10	0	0	0
- NEM TBSZ-EN	16	6	16	6	16	6

Forrás: Saját szerkesztés Szja tv. és Eho tv. alapján

A TBSZ életciklusa a számlanyitással veszi kezdetét. A számlanyitás naptári éve a gyűjtőév, vagy más néven felhalmozási időszak. Ez idő alatt a TBSZ egyszerű számlaként funkcionál. A gyűjtőév a számlanyitás naptári évének utolsó napjáig, azaz december 31-ig tart, amíg korlátlan számú és összegű befizetés végezhető, azonban kifizetésre csak a számla megszüntetésével együtt van lehetőség. A megnyitást követő január elsejétől kezdetét veszi

a lekötési időszak, mely alatt további befizetésre nincs lehetőség, azonban új számla nyitása lehetséges.

22. ábra: TBSZ működése

Forrás: <http://www.bankmonitor.hu/blobs/images/001-xxx/001-440/tbsz.jpg>

(letöltve: 2014. szeptember 01.)

A lekötési időszak optimális esetben minimum három, maximum öt év hosszúságú. A harmadik év végétől lehetőség van egyszeri kedvezményes (10 százalékos adókulcs melletti) kivételi lehetősége. A harmadik év lejárta előtti kivétel maga után vonja a számla megszűnését, továbbá az addig elért kamat és hozam utáni adókedvezményre az ügyfél nem jogosult. Amennyiben a számla tulajdonosa a lekötési időszak harmadik évének végén él a részösszeg-felvételi lehetőséggel, úgy a fennmaradó összegből a lekötési időszak végéig újabb részösszeget ismét csak a számla megszüntetésével, 10 százalékos adó megfizetése mellett vehet fel.

Tartós befektetésből származó jövedelem után (az általános gyakorlattól eltérően) a szolgáltató nem von le adót, a bruttó összeget írja jóvá a számlán. Amennyiben adókötelezettség áll fenn a jövedelem után, azt a megtakarítónak az egyéni adóbevallásában be kell vallania és az adót meg kell fizetnie, melyhez kapcsolódóan a tárgyévet követő év február 15-ig igazolást állít ki az elért hozamról a számlavezető intézmény. A lekötési időszak alatt a számlán tartott jövedelem adómentesen hozzáférhető, így az után nem terheli a magánszemélyt adóbevallási kötelezettség, illetve abban az esetben sem, ha a tartós befektetési számla a lejárat előtt megszűnik, azonban az elért jövedelem negatív (azaz veszteséges a befektetés).

A 2014. január 1-jétől a törvény lehetőséget biztosít a TBSZ számlák „mozgatására”, azaz az egyes szolgáltatók között szabadon mozgatható a teljes összeg anélkül, hogy a le-

kötési időszak megszakadna, mely egy 2010 óta fennálló hiányosságot hivatott megszüntetni. (A törvény a korábban kötött szerződésekre is érvényes.) Kizárólag pénzösszeg mozgására van lehetőség, így a számlán lekötött betételeket és az értékpapírokat a tranzakció előtt fel kell törni, el kell adni. A korábbi számlavezető szolgáltató az új számára igazolást állít ki a TBSZ számla történetéről. A valóságban az egyes intézmények között történő áthelyezés az esetek döntő többségében nem kifizetődő, veszteséges. Betétszámlák esetében az ügyfelek jellemzően a hosszabb távú, több éves futamidejű betétekben kötik le pénzüket, melyekhez legtöbb esetben csak a betét lejárat előtti feltörésével férhetnek hozzá. Az értékpapír alapú számláknál az Szja tv. lehetőséget biztosít az értékpapírok transzferálhatóságára (lekötési átutalás), így nem szükséges az értékpapír eladása majd újbóli megvétele, azonban ennek a tranzakciónak a díját a számlatulajdonos köteles megfizetni. A legtöbb esetben lekötési átutalásra még sincs lehetőség, mivel a számlán elhelyezett megtakarítás olyan eszközbe, jellemzően befektetési jegybe, saját kötvényekbe és jelzáloglevelekbe kerül befektetésre, melyet kizárólag az adott szolgáltató forgalmaz. A mozgítás nehézségeinek is köszönhető, hogy fél év alatt a mozgatott számlák száma minimális, mindösszesen néhány százra tehető. Érdekesség, hogy a mozgatott számlák legtöbbször az OTP által kezelt számlák számát növeli, mely bank amúgy is a legnagyobb részesedéssel rendelkezik (VG, 2014).

A lakosság körében a TBSZ a várakozásoknak megfelelően sikerterméknek bizonyult. Alapvetően szezonális termékként lehet rá tekinteni, ugyanis a szerződések döntő hányada a naptári év utolsó hónapjaiban kerül megnyitásra, illetve a korábban megnyitott számlákon is ekkor kerülnek elhelyezésre a megtakarításra szánt összegek, mivel a felhalmozási időszak alatt a számláról lekötés, vagy megbízás nem kezdeményezhető, így addig az ügyfelek próbálják pénzüket más módon fialtatni és a felhalmozási időszakot a lehető legrövidebbre redukálni. Tavaly az eho bevezetését megelőzően a lakosság nagy része tartós befektetésbe, azon belül is Tartós Befektetési Értékpapírszámlára menekítette a megtakarítását, melynek eredményéül a bankoknál jelentős mértékű számla nyílt augusztus 1. előtt.

A TBSZ-en tartott vagyon már a bevezetés évében elérte a 300 milliárd forintot a piac nagyobb szereplőinél (OTP, MKB, K&H, Erste, CIB, UniCredit, Raiffeisen), mely 2011 végére már 479 milliárd forintra növekedett. A növekedés azóta is tart, 2013. év végére a TBSZ-en kezelt vagyon nagysága egyes becslések szerint megközelítette a 800 milliárd forintot. Pontos információk nem állnak rendelkezésre, mivel a jelenleg hatályos jogszabályi környezet nem teszi kötelezővé a hitelintézetek és a befektetési szolgáltatók számára az adatszolgáltatást a Tartós Befektetési Számlán kezelt vagyonra vonatkozóan.

3. táblázat: Tartós befektetési számlán lévő vagyon az egyes időszakok végén a nagyobb bankoknál (milliárd Ft)

	2010Q4	2011Q4	2013Q2	2013Q4
OTP BANK NYRT.	72	100	150	210
MKB BANK ZRT.	62	89	148	176
K&H BANK ZRT.	44	68	90	126
ERSTE BANK ZRT.	43	65	100*	n.i.
CIB BANK ZRT.	40	60	80	n.i.
UNICREDIT BANK ZRT.	30	40	60	n.i.
RAIFFESIEN BANK ZRT.	10	32	48	n.i.
BUDAPEST BANK ZRT.	n.i.	29	44	n.i.

*2012. év vége

Forrás: Saját szerkesztés a VG.hu és Portfolio.hu gyűjtései, illetve bankok sajtóközleményei alapján

4.2. NYUGDÍJ-ELŐTAKARÉKOSSÁGI SZÁMLA

A nyugdíj-előtakarékossági számla olyan önkéntes alapon működő, rugalmasan alakítható, hosszú távú megtakarítási és befektetési alternatíva, mellyel az egyén saját kockázatvállalási és megtakarítási hajlandóságát szem előtt építheti fel a saját portfólióját, ezáltal csökkentve a kockázatát. A számla 2006. január 1-től a 2005. évi CLVI. törvény nyugdíj-előtakarékossági számláról (továbbiakban: NYESZ tv.) hatályba lépésével épült be az akkori nyugdíjrendszer negyedik pilléréként. A törvényt az Országgyűlés a nyugdíjcélú megtakarítások ösztönzése céljából alkotta meg. Számla nyitására minden adóazonosító jellel rendelkező magánszemélynek lehetősége van, – így a nyugdíjasok részére is – azonban egyes támogatások igénybevételeinek feltétele az aktív személyi jövedelemadó befizetői státusz.

A törvény három különböző nyugdíj-előtakarékossági számlát különböztet meg, melyek funkciójukat tekintve eltérőek, azonban egymáshoz szorosan kapcsolódnak és nyitáshoz is kizárólag együtt van lehetőség. A törvényi szabályozás különbséget tesz:

- nyugdíj-előtakarékossági értékpapírszámla
- nyugdíj-előtakarékossági letéti számla, és
- nyugdíj-előtakarékossági pénzszámla között.

Az értékpapírszámlán kerülnek nyilvántartásra az előtakarékoskodó⁴³ pénzszámlájának terhére nyomdai úton nem előállított (dematerializált) értékpapírokra adott megbízások. A letéti számla a nyomdai úton előállított (materializált) értékpapírok nyilvántartására, míg a pénzszámla az önkéntes befizetések, a más számláról történő átutalások, az állami támogatások, illetve a befektetés és az állami támogatás hozamának elszámolására szolgál. A számlákon tartott értékpapírok fedezetként nem ajánlhatók fel, továbbá óvadék tárgyát nem képezhetik.

A számla nyitására a befektetési szolgáltatóknál és a bankoknál van lehetőség, kizárólag írásban. Egy magánszemély egy érvényes számlával rendelkezhet, melyet az állami támogatás igénybevételéhez szükséges „NYESZ-R” jelöléssel köteles ellátni. (Szolgáltató váltás esetében átmenetileg lehetőség van két számla egyidejű fenntartására az állomány áthelyezése erejéig, azonban a tranzakció végeztével azt a számlát, melynek terhére az áthelyezés történt, meg kell szüntetni.) A nyitáshoz a törvény által előírt minimum kezdő 5.000 forintos összeg befizetése szükséges. A számla kizárólag forintban vezethető. A későbbiekben az előtakarékoskodó megtakarítását bármikor tetszés szerint növelheti, azt a számára legvonzóbb értékpapírba forgathatja. Kötelezően előírt éves megtakarítás nincs. A számlavezetési díj törvényileg szabályozott: a jóváírt éves átlagos állomány egy százaléka, de minimum 2.000 forint. A számláról az Európai Gazdasági Térség valamely tagállama által, vagy annak piacára bevezetett értékpapírra adható megbízás, így a megtakarítónak lehetősége van saját portfólió építésére. Kedvezményt jelent, hogy a befizetések, átutalások első befektetése ingyenes.

A számla tartásának minimum időtartama a 2013. adóévtől nyitott számlák esetében 10 év, míg a korábban nyitott számlák vonatkozásában 3 év. A számlán lévő megtakarítás a nyugdíjra jogosultság elérése és a számlanyitástól eltelt minimum tartási időtartam után adómentesen hozzáférhető. Az adómentesség alól kivételt képez a kapott osztalék, mely adóköteles jövedelemnek számít. Nyugdíjszolgáltatás célú kifizetés esetén a számla megszűnik, a kifizetés egy összegben megtörténik.

⁴³ Előtakarékoskodó: az a természetes személy, aki a nyugdíj-előtakarékosági számlák vezetésére a számlavezetővel megállapodást kötött – NYESZ tv. 2.§ (1).

23. ábra: Nyugdíj-előtakarékosági számla (2013-)

Forrás: apró betűk helyett – K&H nyugdíj-előtakarékosági számla⁴⁴

A lejáratú kritériumok előtti hozzáférhetőség lehetőségei korlátozottak, kizárólag veszteség árán van rá lehetőség. A befektetéshez való hozzáférhetőség, illetve a számla megszűnésének szabályai a 2013. január 1-je előtt és után nyitott számlák tekintetében eltérőek.

2013. január 1-je után nyitott nyugdíj-előtakarékosági számlák esetében, ha a számlaköveteléshez az előtakarékoskodó a nyugdíjra való jogosultságot megelőzően kíván hozzáférni, akkor az adókedvezményt 20 százalékkal növelten köteles visszafizetni, továbbá a hozam egyéb jövedelemként⁴⁵ adóköteles. A számla megszüntetése esetében jövedelem adózása az alábbi szabályok szerint alakul:

- 1) ha az előtakarékoskodó nyugdíjszolgáltatásra nem jogosult (függetlenül a tartási időtartamtól): az adókedvezmény 20 százalékkal növelten visszafizetendő, a hozam egyéb jövedelemként adózik,
- 2) ha a megszüntetés a 3. éven belül történik, az előtakarékoskodó nyugdíjszolgáltatásra jogosult: az adókedvezmény 20 százalékkal növelten visszafizetendő, a hozam egyéb jövedelemként adózik,
- 3) ha a megszüntetés a 3. év után, de a 10. éven belül történik, az előtakarékoskodó nyugdíjszolgáltatásra jogosult: az adó-visszatérítés megtartható, a hozam egyéb jövedelemként adózik.

⁴⁴ https://www.kh.hu/publish/kh.hu/lakossag/media/dokumentumok/apro_betuk_helyett_lakossagi/apro_betuk_helyett_megtakaritasi_termek/apro_bet_k_helyett_nyugdij-el_takarekossagi_szamla.download.pdf (Letöltve: 2014. szeptember 12.)

⁴⁵ A személyi jövedelemadó és az egészségügyi hozzájárulás alapjaként a jövedelem 78 százaléka vehető figyelembe (NAV, 2014). A személyi jövedelemadó kulcsa 16 százalék, míg az egészségügyi hozzájárulásé 27 százalék egyéb jövedelmek esetében.

2012. december 31-ig nyitott számlák esetében a 3 éves tartási idő és a nyugdíjra való jogosultság előtti hozzáférés esetén az adókedvezményt szintén 20 százalékos büntetőkamattal növelten vissza kell fizetni, továbbá a hozam adóköteles.

A számla megszüntetésének létezik egy speciális módja is. Az Szja tv. 44/B. § (5) lehetőséget biztosít a nyugdíj-előtakarékosági számla és tartós befektetési szerződés közötti átjárásra, amennyiben a nyugdíj-előtakarékosági számlán nyilvántartott követelését a magánszemély a számla megszüntetésével hiánytalanul tartós befektetési szerződés alapján lekötött pénzüsszegé alakítja át. Az átalakítás évében a nyugdíj-előtakarékosági számlára befizetett összeg után nincs lehetőség nyilatkozat tételére az állami előtakarékosági támogatásra vonatkozóan, továbbá a megszűnés és az azt megelőző évben átutalt állami támogatások összegét 20 százalékkal növelten a magánszemély köteles visszautalni az adóhatóság számára, illetve az adóbevallásban bevallani.

4.2.1. NYESZ vagy TBSZ? Pro és kontra!

2009-ben, a Tartós Befektetési Szerződés bevezetését megelőző évben heves viták folytak a kormány és a Befektetési Alapkezelők és Vagyonkezelők Magyarországi Szövetsége (továbbiakban: BAMOSZ) között a nyugdíj-előtakarékosági számla megtartása kapcsán. A kormány által benyújtott törvényjavaslat szerint 2011. adóévtől megszűnt volna a NYESZ értékesítése, illetve 2014. január 1-je után az adójóváírás is a korábban megnyitott számlák esetében. A NYESZ helyét a TBSZ vette volna át. A BAMOSZ álláspontja szerint a tervezett kivezetés gyengítette volna a lakosság öngondoskodási hajlandóságát, így a konstrukció megtartása érdekében minden erőfeszítést megtettek, melynek eredményeként változatlanul a 2010-es adórendszer része maradt a nyugdíj-előtakarékosági számla. Ugyanakkor a BAMOSZ akkori elnökének, Szalai Sándornak a szavaival élve „[...] *hiba volt engedélyezni az átjárást, mivel a megtakarítók a piacok átmeneti megingásakor elbizonytalanodhatnak és befektetéseik eladása, valamint részben történő felhasználása mellett dönthetnek. Ezzel pedig a rövidülhet a megtakarítási időszak, és csökkenhet a hosszú távú megtakarítások volumene.*”⁴⁶

Az eltelt több mint három év tanulsága szerint a két termék jól megfér egymás mellett a piacon. Az elmúlt évek sikertermékeinek is lehet tekinteni őket, hiszen mindkét konstrukcióba a lakosság nagymértékű vagyont csoportosított át, így a két keretszerződés össze-

⁴⁶ http://hvg.hu/kkv/20091126_nyugdij_nyugdijelotakarekossag_ado/ (Letöltve: 2014. szeptember 5.)

vetése releváns. A jelenlegi szabályozás lehetővé teszi mind a két esetben a számla szolgáltatók közti mozgását, illetve öröklését is. A számlákon a lakosság döntően értékpapírokat tart, melyek vásárlására, fenntartására, hozzáférhetőségére vonatkozóan vannak eltérések, melyeket az alábbi táblázatban foglaltam össze:

4. táblázat: TBSZ és NYESZ összehasonlítása

ÖSSZEHASONLÍTÁS ALAPJA	TARTÓS BEFEKTETÉSI SZERZŐDÉS	NYUGDÍJ-ELŐTAKARÉKOSSÁGI SZÁMLA
AJÁNLOTT TARTÁSI IDŐ	MINIMUM 3 ÉV	MINIMUM 10 ÉV, NYUGDÍJRA JOGOSULTSÁG ELÉRÉSE
NYITÁSKOR ELHELYEZENDŐ MINIMÁLIS ÖSSZEG	20 000 Ft	5 000 Ft
TOVÁBBI BEFIZETÉSI LEHETŐSÉG	CSAK A GYŰJTŐÉV ALATT	IGEN, BÁRMIKOR
ELÉRHETŐ ÉRTÉKPAPÍROK	DEVIZANEMTŐL FÜGGŐ	EGT TAGÁLLAMAIBAN KIBOCSÁTOTT, TŐZSDÉN JEGYZETT ÉRTÉKPAPÍROK
ÉVES SZÁMLAVEZETÉSI DÍJ	SZOLGÁLTATÓ HIRDETMÉNYE ALAPJÁN, KÖRÜLBELÜL 2 000 – 3 000 Ft	TÖRVÉNYILEG SZABÁLYOZOTT, A JÓVÁÍRT ÉVES ÁLLOMÁNY 1%-A, MINIMUM ÉVI 2 000 Ft
KEDVEZMÉNYES VÉTELI JUTALÉK	SZOLGÁLTATÓ DÖNTI EL	BEFIZETÉS UTÁN AZ ELSŐ MEGBÍZÁS DÍJMENTES
ADÓMENTESSÉG	5 ÉV UTÁN	NYUGDÍJRA JOGOSULTSÁG ÉS MINIMUM 10 ÉV TARTÁSI IDŐ ⁴⁷
ADÓKEDVEZMÉNY	3 ÉV UTÁN (10%)	NINCS
ADÓ VISSZATÉRÍTÉSI TÁMOGATÁS	NINCS	ÉVENTE BEFIZETETT ÖSSZEG 20 SZÁZALÉKA, MAXIMUM ÉVI 100 000 Ft ⁴⁸
RÉSZÖSSZEG FELVÉTELI LEHETŐSÉG	EGYSZERI, 3 ÉV UTÁN	NINCS
LEJÁRATI IDŐ ELŐTTI HOZZÁFÉRÉS	ADÓ MEGFIZETÉSE	HOZAM EGYÉB JÖVEDELEMKÉNT ADÓZÁSA, TÁMOGATÁS 20%-KAL NÖVELT ÖSSZEGÉNEK VISSZAFIZETÉSE

Forrás: Saját szerkesztés az Szja tv. és a NYESZ tv. alapján

A táblázatból is látható, hogy a két instrumentum működése között jelentős eltérések tapasztalhatók. A Tartós Befektetési Szerződés előnyeként a relatív rövid időn belül elérhető adómentességet, illetve a harmadik év utáni egyszeri kedvezményes részösszeg felvételi lehetőséget lehet említeni. A számla fenntartása bár némileg kedvezőtlenebb, nagyobb megtakarítás esetében nem számottevő a különbség. A megtakarításhoz kapcsolódóan bár nincs

⁴⁷ Osztalékadó kivételével, TBSZ esetében az osztalék is adómentes.

⁴⁸ 2020. január 1. előtti nyugdíjra jogosultság elérése esetén 130.000 Ft.

adó visszatérítési támogatás, de ezáltal a számlaegyenleghez való hozzáférés során rugalmasabb feltételeket támaszt a szerződés.

A NYESZ számla mellett az állami támogatás, a kedvezményes értékpapír-vásárlási lehetőség és a folytonos befizetési lehetőség áll. Az állami támogatásért cserébe azonban kompromisszumokat kell kötni. A minimum 10 éves tartási idő hosszúsága, valamint a nyugdíjra jogosultság elérése mind a politikai, mind a gazdasági háttér miatt komoly kockázatokat rejt önmagában, elegendő visszagondolni az elmúlt 10 év alatt történetekre. A megtakarításhoz hozzáférni a minimum tartási időn és a nyugdíjkorhatár elérése előtt veszteséggel, a hozam egyéb jövedelemként való bevallása és az utána számított adó megfizetése mellett lehet.

A TBSZ számla konstrukciója azonban felvet egy kérdést: valóban megtakarítási termékről van szó? A többi termék esetében lehetőség van megtakarításunk folyamatos növelésére, azonban ebben az esetben ez csak a felhalmozási időszak alatt lehetséges. Ez szükségessé teszi, hogy az ügyfél a számla megnyitásának évében rendelkezzen kellő mértékű megtakarítással, melyet a számlán szándékozik elhelyezni. Egy új megtakarító esetében a számla nem nyújt felhalmozási lehetőséget, így a megtakarítási forma kedvezményezettjei egyértelműen a megtakarítással rendelkező háztartások. Számukra, illetve megtakarított pénzük gyarapításához nyújt kedvezőbb feltételeket az adókedvezmény, illetve az adómentesség által.

A TBSZ a többi adómegtakarítást kínáló, illetve hagyományos megtakarítási termék (például: megtakarítási betétszámla) kiegészítéseként, vagy egy nem várt nagyobb összeg érkezésekor (például örökség, esetleges nyeremény) nyújthat kedvezőbb, rugalmasabb megoldást.

4.3. ÖNKÉNTES KÖLCSÖNÖS BIZTOSÍTÓ PÉNZTÁR

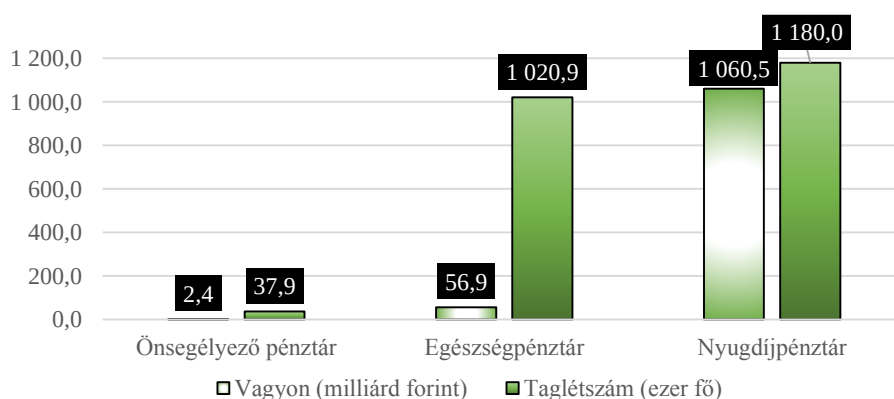
Az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról szóló 1993. évi XCVI. törvény (továbbiakban Öpt.) 10. § három típusát különbözteti meg a pénztáraknak a tevékenységük alapján, melyeket az alábbiak szerint definiálja:

- 1) Önkéntes egészségpénztár: *„az egészség védelmét szolgáló programok szervezése és finanszírozása, egészségügyi szolgáltatások megvásárlása”*
- 2) Önkéntes önszegélyező pénztárak: *„szociális kockázat bekövetkezte esetén, jogszabály által előírt szociális kötelezettségek alapján biztosított kiegészítő ellátás, valamint a gyógyszer és gyógyászati segédeszköz árának támogatása”*

- 3) Önkéntes Nyugdíjpénztárak: „A nyugdíjkorhatár elérése után a pénztártag részére, az egyéni számláján nyilvántartott összeg terhére, az alapszabályban rögzített módzatoknak megfelelően választása szerint egy összegben vagy járadék formájában, illetőleg e kettő kombinációjaként történő pénzbeni kifizetés”

Egészségpénztárak esetében az Szja tv. 44/A. § (1) b) pontja további adókedvezményekről rendelkezik. Ennek megfelelően az egészségpénztári tag által a számlájának terhére 24 hónapra lekötött rész 10 százalékát, továbbá az igénybe vett prevenciós szolgáltatások⁴⁹ ellenértékének a 10 százalékát az adóévben visszaigényelheti.

A pénztárak által kezelt vagyon állománya 2014. második negyedévének végén 1.119,9 milliárd forintot volt, melynek 94,7 százaléka a magánnyugdíj pénztárak kezében összpontosult. A továbbiakban a nyugdíjpénztár által nyújtott megtakarítást kívánom az előtérbe helyezni annak kiemelt szerepe miatt.

24. ábra: Pénztárak taglétszáma és vagyona 2014. június 30-án

Forrás: Saját szerkesztés MNB adatok⁵⁰ alapján

Az önkéntes nyugdíjpénztárak 1993 óta képezik a nyugdíjrendszer részét. Működésüket tekintve non-profit szervezetek. Jelenleg 49 magánnyugdíjpénztár működik az ország területén, melyek között egyaránt találhatók nyílt és zárt pénztárak is. A zárt pénztár szakmai vagy más szervezési elv alapján a pénztár lehetséges tagjainak körét meghatározza, míg nyílt pénztár esetében a területi pénztár működési területének meghatározása kivételével nem korlátozza.⁵¹

⁴⁹ Későbbi megbetegedések korai felismerését elősegítő szűrővizsgálatok, például: fogászait szűrés, AIDS-szűrés, mozgásszervi szűrés, méhnyakrák-szűrés stb.

⁵⁰ http://felugyelet.mnb.hu/data/cms762369/Idosor_penztar_2014Q2.xls (letöltve: 2014. szeptember 23.)

⁵¹ Forrás: 1997. évi LXXXII. törvény a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról 4. § (2) s-t)

Az egyes önkéntes nyugdíjpénztárakba való belépés feltétele a 16. életév betöltése, továbbá a pénztár által előírt tagdíj fizetése. A nyugdíj-előtakarékossági számlával ellentétben egy magánszemély több önkéntes nyugdíjpénztárnak is tagja lehet. A tagsági jogviszony az első tagdíj befizetésével jön létre. A tagsági díj törvényileg nem szabályozott, az egyes szolgáltatók határozzák meg az alapszabályzatukban a kötelezően havi szinten fizetendő minimum összeget, mely átlagosan 4.000 Ft. A fizetendő tagdíj mértéke bármikor módosítható. A befizetett tagdíj az alábbi három részre kerül felosztásra:

- 1) Fedezeti tartalékba kerülő befizetés: az ügyfél számláján ténylegesen jóváírt összeg.
- 2) Működési tartalékba kerülő befizetés: a pénztár működésének fenntartásához szükséges díjrész.
- 3) Likviditási tartalékba kerülő befizetés: a pénztár rövid és hosszú távú fizetőképességének fenntartása érdekében elhatárolt rész.

A fedezeti tartalékba – az éves befizetésektől függően – a tagdíj 90-97, működési tartalékba 3-9,9; illetve a likviditási tartalékba 0,0-0,2 százaléka kerül. A pénztártagnak a kötelező tagdíjon kívül lehetősége van bármikor további befizetéssel növelni a megtakarításának állományát. A befizetések éves összegének növekedése esetében a fedezeti tartalékba kerülő díjrész aránya sávosan növekszik.

Az Öpt. értelmében a munkáltatónak lehetősége van havonta a minimálbér⁵² 50 százalékának erejéig béren kívüli juttatás formájában átvállalni a munkavállaló havi tagdíját részben vagy egészben, amennyiben a munkavállaló nyilatkozik arról, hogy azonos jogcímen bevétele más juttatótól nem származik. A béren kívüli juttatás a munkavállaló számára adómentes. A munkáltatót terhelő adó és járulék mértéke együttesen az adóalap 35,7 százaléka (a juttatás 1,19-szerese után 16 százalék szja és 14 százalék eho fizetési kötelezettség áll fenn). Béren kívüli juttatás formájában évente legfeljebb 500.000 forint folyósítható a kedvezményes adózású elemekre tekintettel. (A minimálbér 50 százaléka felett a munkáltatót a juttatás 1,19-szerese után 16 százalék szja és 27 százalék eho kötelezettség terheli.) Az Szja tv. 71. § (3) c) pontja szerint a munkáltatónak lehetősége van több hónapra előre, vagy legfeljebb három hónapra visszamenőleg a tagdíj-hozzájárulást egy összegben megfizetni. A munkáltatói hozzájárulás keretében kiutalt összegek után adóvisszatérítés nem vehető igénybe.

⁵² 2014-ben a minimálbér összege 101.500 Ft

További lehetséges módja a munkavállaló tagdíjának átvállalására az adományozás. Adományozás esetében a munkáltatót nem terheli adó és járulékfizetési kötelezettség, továbbá az adomány költségként elszámolható, amennyiben az 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról 8. § (1) d) pontja szerint az elszámolt összeggel a munkáltató az adózás előtti eredményét is növeli. Adomány esetében a munkáltató – a munkáltatói hozzájárulással ellentétben – a juttatás összege után egyéb jövedelemként köteles adózni. Adomány jogcímén érkező jóváírás után adóvisszatérítés igényelhető.

A különböző jogcímenek a fedezeti tartalékba kerülő összeg a pénztár által működtetett portfóliós rendszerben kerül elhelyezésre. A portfóliók kínálata némileg elmarad többi nyugdíjcélú megtakarítás esetében rendelkezésre állótól, legtöbb esetben csupán 4-5 lehetőség áll a pénztártag rendelkezésre, melyek között találhatóak mind alacsony, mind magas kockázatú befektetési csomagok. A magasabb kockázatvállalással együtt a részvények részaránya is egyre nagyobb hányadot képvisel főként az állampapírok és a hazai vállalati kötvények terhére, azonban a hazai eszközök aránya a legkockázatosabb esetekben is jellemzően 30-40 százalék. A megtakarítás portfóliók közti megosztására lehetőség nincs, de a váltás engedélyezett. A pénztárak által elért hozamok – az állampapírok magas részarányának is köszönhetően – közepesnek mondhatóak, az elmúlt évek statisztikái alapján⁵³ átlagosan 6-8 százalék körül alakultak.

A számlán lévő megtakarítás hozzáférhetőségét az Öpt. 47. § szabályozza a várakozási idő⁵⁴ és a felhalmozási időszak⁵⁵ függvényében. A várakozási időszak a pénztár alapszabályzatában kerül meghatározásra, kötelezően legalább 10 év.

A várakozási idő lejáratára előtt a pénztártag a megtakarításához hozzáférhet, azonban egyéb jövedelemként köteles adózni utána. A jogviszony megszüntetésére nincs lehetőség, kivéve a pénztár megszűnése esetén. A pénztárak közti váltás lehetősége várakozási idő alatt is biztosított.

A várakozási idő letelte után, de még a felhalmozási időszak lejáratára előtti a pénztártagnak két fő választása lehet. Továbbra is fenn kívánja tartani a pénztári tagságát, vagy

⁵³ [http://felugyelet.mnb.hu/data/cms2419592/Hozamok_kozzetetele_\(2004_2013\).pdf](http://felugyelet.mnb.hu/data/cms2419592/Hozamok_kozzetetele_(2004_2013).pdf) (letöltve: 2014. október 10.)

⁵⁴Várakozási idő: a tagsági viszonynak a belépéstől számított alapszabály szerinti azon időszaka, amelynek elteltével az egyéni számlaköveteléshez, illetve a szolgáltatáshoz a pénztártag hozzájuthat. Forrás: Öpt. 1993. évi XCVI. tv 2.§ (4) c)

⁵⁵Felhalmozási időszak: a tagsági viszonynak a belépéstől a nyugdíjszolgáltatás megnyílásáig terjedő időszaka. Forrás: Öpt. 1993. évi XCVI. tv 2.§ (5) c)

egyösszegű kifizetés mellett megszűnési jogviszonyát. Amennyiben továbbra is fenn kívánja tartani a pénztári tagságát, úgy alkalma nyílik megtakarításának egy részéhez, vagy akár egészéhez való hozzáférésre. A tag kérheti a tőkéje befektetéséből származó hozam adómentes kifizetését. Amennyiben ennél nagyobb összeghez szándékozik hozzáférni, lehetősége van fix összeg felvételére a számlaegyenleg legfeljebb 90 százalékának erejéig, azonban ez esetben a kifizetendő összeg hozamon felül része egyéb jövedelemként adózik. (Kifizetésnél kötelezően először a hozam, majd a tőke rész kerül kifizetésre.) A törvényi szabályozás kifizetést legfeljebb háromévente egyszer engedélyez, kivéve, ha közben a pénztártag nyugdíjszolgáltatásra jogosulttá válik. Az összes megtakarítás kifizetése is lehetséges a pénztári jogviszony megszűntetése nélkül. A hozamon felüli rész ebben az esetben is szja és eho köteles. Ha a magánszemély nem kíván továbbra tagja lenni a pénztárnak, kérheti a felhalmozódott összeg kifizetését, azonban így a várakozási időszak nullázódik. A megtakarításhoz való nem nyugdíjcélú hozzáférés annak módjától függetlenül maga után vonja az állami támogatás 20 százalék büntetőkamattal növelt összegének visszafizetési kötelezettségét.

Az Szja tv. 28.§ (8) értelmében lehetőség van a tőke kedvezményes kivonására. A 2007. december 31-ig történő befizetések esetén a várakozási idő letelte utáni második évtől (tehát a jogviszony keletkezésének 12. évétől kezdődően) az adóköteles jövedelem évente 10 százalékkal csökkenthető. A 2008-tól hatályos változtatások értelmében 2008. január 1-jétől befizetett összegek esetében nem a várakozási idő, hanem a be- és kifizetés között eltelt időtartam számít. Amennyiben a be- és a kifizetés időpontja között minimum 10 év nem telt el, úgy a teljes összeg egyéb jövedelemként adózik. A 12. évtől kezdődően szintén lehetőség van az adóalap évente 10 százalékos csökkentésére. Kifizetés esetén mindig a legkorábbi befizetés szolgál a kifizetés alapjául. (Az egészségügyi hozzájárulás befizetése a magánszemély feladata, míg a személyi jövedelemadót a pénztár vonja.)

5. táblázat: Tőkerész szja köteles aránya

VÁRAKOZÁSI IDŐ (ÉV) ⁵⁶ V. BE- ÉS KIFIZETÉS KÖZÖTT ELTELT IDŐ (ÉV) ⁵⁷	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21-től
BEFIZETETT TŐKE ADÓKÖTELES RÉSE (%)	90	80	70	60	50	40	30	20	10	0

Forrás: Saját szerkesztés, Szja tv. 28.§ (8) alapján

⁵⁶ 2007. december 31-ig történő befizetések esetében

⁵⁷ 2007. december 31. utáni befizetések esetében

A tőkekivonáson kívül az Öpt. 36. § (9) lehetőséget biztosít az önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztár alapszabályának keretei között tagi kölcsön nyújtására. A tagi kölcsön szabályait a 281/2001. (XII. 26.) Korm. rendelet 27. § szabályozza. A tagi kölcsön minimum három év várakozási idő után igényelhető. A kölcsön összege a kölcsönfelvétel időpontjában a pénztártag egyéni számláján nyilvántartott összeg legfeljebb 30 százaléka, lejárat pedig legfeljebb 12 hónap lehet. Ha a pénztártagnak tagi lekötése, vagy tagi kölcsön tartozása van, illetve korábbi kölcsönét nem fizette vissza és a pénztár a hátralékot az egyéni számlájának egyenlegének terhére érvényesítette, úgy tagi kölcsön igénylésére a pénztártag nem jogosult.

A várakozási idő és a nyugdíjra jogosultság bekövetkezése esetén a pénztártag adómentesen hozzáférhet mind a tőkéhez, mind a hozamhoz. A szerződő a számlakövetelésének legfeljebb 50 százalékát fedezetként felajánlja hitelintézettel kötött szerződésben, amennyiben rendelkezik arról, hogy a pénztár tagi lekötést vezessen fel a számlájára.

Az önkéntes nyugdíjpénztárak létszáma 2008. harmadik negyedévének végén érte el a csúcst, ekkor összesen 1.406.496 pénztári tag volt. A létszám ezt követően évente átlagosan 43.145 fővel (2,63 százalékkal) csökkent.

4.4. NYUGDÍJCÉLÚ ÉLETBIZTOSÍTÁSOK

A nyugdíjcélú életbiztosítások egy részéhez 2014. január 1-től ismételten adókedvezmény társul az Szja tv. értelmében, köszönhetően a biztosítók évek óta tartó lobbijának. A jelenleg igénybe vehető adókedvezmény – összhangban a többi nyugdíjcélú megtakarítással – kizárólag adójóváírás útján érvényesíthető. A korábban megszüntetett adókedvezmény a magánszemély kérésére kiutalása került, így annak felhasználhatósága nem volt korlátozva. További eltérés, hogy a támogatás összege a jelenleg hatályos 130 ezer forint helyett 100 ezer forint volt, illetve a kedvezményt 3,4 millió forintos jövedelemkorlát mellett lehetett csak érvényesíteni. Magasabb jövedelem esetében a korlátot meghaladó rész 20 százaléka csökkentette az igénybe vehető támogatás összegét, amelyet így 3,9 millió forint jövedelemig lehetett érvényesíteni. (NAV, 2009)

A nyugdíjbiztosításról az Szja tv. 3. § 93. bekezdése rendelkezik, miszerint: „*Nyugdíjbiztosítás: az olyan életbiztosítás, ahol a biztosítói teljesítést a biztosított halála, vagy a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló jogszabály szerinti nyugdíjszolgáltatásra való jogosultság megszerzése, vagy az egészségi állapot legalább 40%-os mértéket elérő károsodása váltja ki, illetve ha a biztosító elérési szolgáltatása a szerződés létrejöttékor érvényes öregségi nyugdíjkorhatár biztosított általi betöltésekor válik esedékessé, feltéve, hogy a*

szerződés létrejöttétől a biztosító biztosítási eseményre tekintettel történő teljesítéséig (kivéve a biztosított halálát, a rokkantsági, a rehabilitációs ellátásra való jogosultság bekövetkezését, valamint ha a biztosító teljesítése nem csökkenő összegű járadékszolgáltatás és a járadékszolgáltatást a folyósítás megkezdésétől számított 10. év végéig vagy a biztosított haláláig nyújtják) legalább 10 év eltelik.”

A törvény értelmében tehát a nyugdíjbiztosítás több esetben is szolgálat: a szerződés lejáratakor, a biztosított lejárat előtt bekövetkező halálakor, legalább 40 százalékos egészségügyi károsodás bekövetkezése, továbbá az előre kalkulált nyugdíjkorhatár előtti nyugdíjba vonulás esetén. Egészségkárosodás esetén, amennyiben még nem telt el a szerződéskötés időpontjától az egészségkárosodás időpontjáig tíz év, úgy a biztosító csak járadék formájában fizethet. A járadék típusú szolgáltatás törvényileg szabályozott minimum időtartama 10 év. A szerződés lejáratá minden esetben a biztosított nyugdíjra jogosultságának előre kalkulált napja. A szerződés kötelező minimum időtartama 10 év, így az esetek döntő többségében az 55. életév betöltéséig van lehetőség a biztosítás megkötésére.

A biztosítótársaságok a kedvező jogszabályi változások hatására több esetben új termékeket vezettek be, szélesítve ezzel portfóliójukat. A nyugdíjcélú életbiztosítások esetében a társaságok az ügyfelek részére alapvetően kétféle életbiztosítást: a hagyományos (vegyes) és a befektetési egységekhez kötött biztosítást. A díjfizetés módját tekintve találhatunk mind egyszeri, mind rendszeres díjas termékeket is. Az egyes biztosításokhoz – biztosítótársaságtól és terméktől függően – kapcsolódhatnak kiegészítő biztosítások is.

A hagyományos (vegyes) biztosítás esetén a lejáratkor várható kifizetés összege előre meghatározott. A biztosító a biztosítási összeg kiszámításakor egy előre kalkulált hozammal számol, melyet előreláthatólag a befektetés el fog érni. Az ügyfélnek nincs arról tudomása, hogy a pénzét mibe fekteti a biztosító, számára ez nem is lényeges, mivel ő garanciát kap az előre kalkulált biztosítási összeg kifizetésére függetlenül a biztosító által elért eredménytől. Amennyiben a befektetett tőke lényegesen nagyobb hozamot eredményez, mint az előre kalkulált nyereség, úgy a garantált hozamon felül többlethozamban is részesülhet a szerződő. Sok esetben a garantált hozam alacsonyabb, mint a biztosítás fenntartási költségei, így a biztosítás lejáratakor felvehető összeg kevesebb, mint a befizetett.

Befektetési egységgel kombinált (unit-linked) biztosítás esetében a szerződő rendelkezhet arról, hogy befizetése milyen formában kerüljön befektetésbe. A szerződő a nyugdíjelőtakarékossági számlával ellentétben nem értékpapírba, hanem a biztosítók által létrehozott eszközalapokba fektethet. A megtakarítás az egyes alapok között szabadon megosztható, így csökkentve az esetleges kockázatot. Az egyes eszközalapok száma és összetétele

társaságokként eltérő, azonban szinte mindenhol elérhetőek pénzüpiaci, kötvény, részvény, vegyes, ingatlan és árupiaci alapok. A széles portfólió kínálat lehetőséget biztosít – természetesen magasabb kockázat mellett – kiemelkedően magas hozam elérésére is, mely a szerződő részéről kiemelt pénzügyi jártasságot, szaktudást nem igényel.

A biztosító felé fizetett összeg (a nyugdíjpénztár tagdíjához hasonlóan) megosztásra kerül. A befizetett összeg meghatározott hányadát a biztosító a befizetéskor költségként elvonja, ezt vállalkozói díjrésznek szokás nevezni. Általában ennek mértéke az első években magasabb, hiszen ebből a részből kerül kifizetésre az ügynök jutaléka stb. A fennmaradó összegből további rész kerül levonásra, mely a veszélyközösségben bekövetkező biztosítási események fedezetéül szolgál. Ez a kockázati díjrész. A levonások után fennmaradó összeg kerül ténylegesen befektetésre, ez alkotja az életbiztosítási díjtartalékot, ami a későbbiekben a kifizetés alapjául szolgál.⁵⁸ Az említett költségeken kívül unit-linked biztosítás esetében a portfólió kezelésekor további költségekkel kell számolni. Az egyes eszközalapok külön vételi és eladási árfolyammal rendelkeznek, melyek közötti haszonrés a biztosítóé. Amennyiben az eszközalapok között szándékozik a szerződő váltani, úgy több esetben átváltási költséget kell fizetnie. További hátrány, hogy az első éves díjakból képzett kezdeti befektetési egységek adott százaléka kezdeti költségként az évek folyamán folyamatosan elvonásra kerül. (Célszerű ezért a biztosítást a lehető legkisebb éves díjjal megkötni, majd azon évtől kezdve – jellemzően három év – megemelni, melyre vonatkozóan a biztosító már nem képez kezdeti egységet.)

A biztosítások alapvetően a drágább megtakarítások körébe tartoznak. Az unit-linked biztosítás esetében az átláthatóbb és egyszerűbb összehasonlítás érdekében született meg és került bevezetésre a 2010. évtől fogva a TKM, azaz Teljes Költségmutató, mely megmutatja, hogy az ügyfél mekkora hozamvesztést ér el egy elméleti, költségmentes befektetés hozamához képest amiatt, hogy a hozamot az adott unit linked terméken érte el (MABISZ, s.a.). A TKM mutatók átlagosan 3,5-5,5 százalék között alakulnak 10 éves futamidőt feltételezve, azonban találhatók kedvezőbb ajánlatok is (15 és 20 éves futamidő esetében a mutató értéke némileg alacsonyabb). Jellemzően a biztosítási ügynökök a magasabb költségű biztosításokat próbálják értékesíteni, mivel számukra ez nagyobb jutalékbevételt eredményez (természetesen a fogyasztó megtakarításának kárára).

⁵⁸ <http://felugyelet.mnb.hu/fogyasztoknak/biztositasok/életbiztositasok2/életbiztositasok.html> (letöltve: 2014. szeptember 14.)

Az MNB felügyeleti szerve ez év májusában ajánlást fogalmazott meg a nyugdíjbiztosításokhoz kapcsolódóan, melyek részben a díjak mérsékelésére irányultak. Az ajánlás részeként unit-linked biztosítás esetében az alábbi TKM limitek lettek megszabva a futamidő függvényében:

- 10 éves futamidő esetében maximum 4,25 százalék,
- 15 éves futamidő esetében maximum 3,95 százalék,
- 20 éves futamidő esetében maximum 3,5 százalék.

A TKM mértéke a meghatározott limit értékénél 2 százalékponttal lehet magasabb, ha hozam- vagy tőkegaranciát tartalmaz, vagy a termékben lévő biztosítási kockázat indokolja, illetve ha az eszközalap az átlagosnál magasabb hozampotenciállal rendelkezik. A limit betartása nem kötelező, azonban az attól való eltérés okát az MNB vizsgálhatja.

A megtakarítási biztosítás lejáratí ideje előtt viszonylag rugalmasabban hozzáférhető megtakarítási forma, azonban itt csak veszteség árán lehetséges. Az idő előtti megszüntetésekor (visszavásárláskor) az adó-visszatérítést 20 százalék büntetőkamattal növelten vissza kell fizetni, illetve a biztosítás feltételeiben meghatározott visszavásárlási érték kerül meghatározásra a biztosító által. Némely társaság által szabott visszavásárlási értékek idő előtti felmondás esetén rendkívül alacsonyak, így sok esetben a szerződés továbbfizetése, vagy annak leszállítása⁵⁹ kisebb veszteséget eredményez. Az egyes társaságok között hatalmas eltérések tapasztalhatók üzletpolitikai szempontból. Néhány biztosítótársaság esetében már a harmadik évtől kezdődően a visszavásárlási összeg az addigi életbiztosítási díjtartalékban halmozódott megtakarítás 100 százaléka, míg több esetben csak a minimum idő eltelte után éri el a százalék ugyanezen értéket. A kivont rész- vagy teljes összeg után (a hozam kivételével) adófizetési kötelezettség nem áll fenn.

Kamatadó és egészségügyi hozzájárulás fizetési kötelezettség a szerződőt (vagy a kedvezményezettet) a kamatjövedelem után biztosítási szolgáltatás esetében nem terheli. Továbbá adó- és járulékmentes - az Szja tv. 65. § (3) ac)-ad) és az Eho tv. 3/A. § (1) a) pontja szerint:

- egyszeri díjas biztosításból származó kamatjövedelem, amennyiben a biztosítói teljesítés – részleges vagy teljes pénzkivonás – a biztosítás létrejötte után legalább 5. évének eltelte után történik,

⁵⁹A szerződő a hátralévő díjakat nem fizeti be, azonban a szerződés biztosítási összege arányosan csökkentésre kerül.

- rendszeres díjas biztosításból származó kamatjövedelem, amennyiben a biztosítói teljesítés – részleges vagy teljes pénzkivonás - a biztosítás létrejötte után legalább 10. évének eltelte után történik.

A kamatjövedelem 50 százaléka után kell adót és járulékot fizetni:

- egyszeri díjas biztosításból származó kamatjövedelem után, ha a biztosítói teljesítés – részleges vagy teljes pénzkivonás – a biztosítás létrejötte után legalább 3. évének elteltével, de a biztosítás 5. évének eltelte előtt történik,
- rendszeres díjas biztosításból származó kamatjövedelem után, ha a biztosítói teljesítés – részleges vagy teljes pénzkivonás – a biztosítás létrejötte után legalább 6. évének elteltével, de a biztosítás 10. évének eltelte előtt történik

Egyszeri díjas biztosításoknál a biztosítás az első három évben, míg rendszeres biztosítások esetében az első öt évben a pénzkivonások hozamát 16 százalék kamatadó és 6 százalék egészségügyi hozzájárulás terheli.

5. NYUGDÍJCÉLÚ MEGTAKARÍTÁSOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

A három - kiemelten nyugdíj célú - megtakarítási forma között számos eltérés tapasztalható, így nem árt mérlegelni az egyes konstrukciók által nyújtott lehetőségeket, mielőtt bármelyik termék mellett egyértelműen állást lehetne foglalni. A döntést több tényező is befolyásolhatja, mint például az aktuális és a jövőben várható jövedelmi helyzet, az életkor, a kockázattvállalási hajlandóság, vagy akár a pénzügyi ismeretekben való jártasság. A továbbiakban több szempont szerint taglalva kívánom összehasonlítani az egyes termékeket, melyekre vonatkozóan összefoglaló táblázat a 3. mellékletként található.

5.1. INDULÓ ÖSSZEG, FENNTARTÁSI KÖLTSÉGEK

A különböző megtakarítási módok igényléséhez szükséges kezdőösszeg nagysága mind a három termék tekintetében alacsonynak mondható, legfeljebb tízezer forint, azonban a további befizetésekre vonatkozó minimum összeg nagysága eltérő. NYESZ számla esetében nem kötelező a megtakarítások rendszeres növelése, míg nyugdíjpénztári tagság és életbiztosítás esetében igen. Nyugdíjpénztári szerződés esetében a kötelezően fizetendő tagdíj összege a biztosítás összegéhez viszonyítva alacsonyabb, jellemzően 4.000-5.000 forint, melyet lehetőség van béren kívüli juttatás formájában, a munkáltatón keresztül megfizetni. Biztosítás esetében az éves biztosítási díj havi szinten jellemzően minimum tízezer forintos kiadást jelent a szerződő számára. A megtakarítások költségvonzata szintén eltérést mutat. NYESZ esetében az éves állomány minimum 1 százaléka, de minimum 2.000 forint, melyhez kapcsolódhatnak további tranzakciós díjak, azonban a befizetéshez kapcsolódó első befektetés ingyenes. Önkéntes pénztár esetében a befizetéseket közvetlenül a tranzakció után osztja fel a szolgáltató. Az átlagosan levont költség a befizetések 3-5 százaléka. Életbiztosítások esetében a piacon jelenleg elérhető kedvezőbb ajánlatok 2-2,5 százalék körüli TKM mutatóval rendelkeznek 10 éves futamidő tekintetében, mely évente 4.000 forint körüli összeget jelent átlagosan.

5.2. ELÉRHETŐ HOZAM, PORTFÓLIÓK, PÉNZÜGYI ISMERETEK SZÜKSÉGESSÉGE

Az elérhető hozam nagyságát főként az elérhető értékpapírok és különböző portfóliók összetétele és szélessége határozza meg. Nyugdíjpénztár esetében a portfóliós rendszer szűk (jellemzően 3-5 portfólió), az egyes portfóliók között a megtakarítás felosztása nem lehetséges. Az elérhető hozam nagysága közepes a befektetési csomagokon belüli magas állampapír állománynak köszönhetően. Pénzügyi ismeretek nem szükségesek az állomány keze-

léséhez. Biztosítás esetében különböző eszközalapok állnak a szerződő rendelkezésére, melyek skálája jóval szélesebb a pénztárakénál. Az egyes eszközalapok között lehetőség van a megtakarítás (és így a kockázat) megosztására is. Nagyobb kockázatvállalási hajlandóság esetében magas hozam elérése van lehetőség, azonban alapfokú pénzügyi ismeretek mindenképpen szükségesek. Nyugdíj-előtakarékossági számla esetében az ügyfél szabad kezet kap a kereskedésre, melyhez az EGT államaiban kibocsátott és jegyzett papírok széles választéka áll rendelkezésére. A befektetéssel az elérhető jövedelem nagyságát a megtakarító pénzügyi ismeretei határozzák meg. Magas pénzügyi ismeretek birtokában lehetőség van kiemelkedően magas hozam elérésre. (A kellő ismeretekkel nem rendelkezők esetében az egyes bankok befektetési tanácsadói több esetben segítenek a portfólió kialakításában, kezelésében.)

5.3. NYUGDÍJRA JOGOSULTSÁG ELŐTTI HOZZÁFÉRHETŐSÉG

Mind a három megtakarítás esetében az állam bünteti az idő előtti hozzáférést, igaz más-más mértékben. A legkisebb veszteség árán a nyugdíj-előtakarékossági számlához van lehetőség hozzáférni. A tőke szabadon hozzáférhető a nyugdíjjogosultság megszerzésétől függetlenül, azonban a jogosultság előtti kivonás esetében az elért teljes hozam az egyéb jövedelem szabályai szerint adó- és járulékköteles, melynek bevallása a magánszemély feladata.

Nyugdíjcélú életbiztosítás esetében a hozzáférés lehetősége a szerződés élettartama során végig fennáll, azonban a társaságok által szabott visszavásárlási értékek határozzák meg a hozzáférhető összeg nagyságát. Az első években a visszavásárlási érték általában 0 százalék, így a befizetések teljes összege elvész. (A visszavásárlási értékek társaságonként nagy eltéréseket mutatnak.) További nehézség, hogy az első éves díjából a ténylegesen befektetésre kerülő rész arányaiban alacsony, így magas visszavásárlási érték mellett is nagymértékű veszteséggel kell számolni. A kivont összeg hozam része után adó- és járulékkötelezettség áll fenn, mely az évek vonatkozásában sávosan csökken. A terhek mértéke rendszeres és egyszeres díjas termékek esetében eltérőek.

6. táblázat: Adóalap csökkenés ütemezése biztosításból való kifizetés esetén

SZERZŐDÉS IDŐTARTAMA (ÉV)	RENDSZERES DÍJAS BIZTOSÍTÁS			EGYSZERES DÍJAS BIZTOSÍTÁS		
	1 – 5	6 – 10	11 -	1 – 3	3 -5	6 -
KAMATADÓ (16%)	100	50	0	100	50	0
EGÉSZSÉGÜGYI-HOZZÁJÁRULÁS (6%)	100	50	0	100	50	0

Forrás: Saját szerkesztés, Sza tv. 65. § (3) ac)-ad) és az Eho tv. 3/A. § (1) a)

Önkéntes nyugdíjpénztár esetében a legkorlátozottabbak a hozzáférés esetei. Az elért hozamhoz 10 év után van lehetőség adómentesen hozzáférni. A tőke kivonása a várakozási időszak előtt is lehetséges, azonban az egyszer már adózott jövedelem után ismételt adókötelezettség áll fenn. A 12. évtől kezdődően a tőkerészből történő kifizetés esetén az adóalap évente 10 százalékkal mérsékelhető, így a 21. évtől kezdődően férhető hozzá adómentesen. (2007. december 31. után a várakozási időszak helyett a be- és kifizetés között eltelt időtartam számít.)

5.4. ÁLLAMI TÁMOGATÁS VISSZAFIZETÉSE LEJÁRAT ELŐTT

Az állami támogatást a megtakarító a megtakarítási módtól függetlenül 20 százalék büntetőkamattal növelten köteles visszafizetni nem nyugdíjcélú kifizetés esetén, továbbá az adott évre vonatkozóan kedvezmény nem igényelhető. A nyugdíj-előtakarékossági számla esetében, ha a magánszemély jogosult nyugdíjszolgáltatásra és a tartási időből legalább három év eltelt, úgy a kedvezményt megtarthatja a kötelező tartási idő előtti hozzáférés esetében is. További kedvezmény, hogy lehetőség van a számla Tartós Befektetési Szerződéssé alakítására, így a visszafizetendő összeg csupán az átalakítás évében és az azt megelőző évben együttesen jóváírt támogatás 20 százalékkal növelt összege.

5.5. TELJESÍTÉS ESETEI

Nyugdíj-előtakarékossági számla és önkéntes nyugdíjpénztár esetében a szolgáltatás feltétele a nyugdíjra jogosultság és a legalább 10 év szerződési idő eltelte. Nyugdíjbiztosítás esetében a biztosító a biztosítás lejáratakor (az előre kalkulált nyugdíjra jogosultság időpontja) szolgáltat, továbbá: az előre kalkulált nyugdíjkorhatár elérése előtti nyugdíjba vonulás esetén, 40 százalékot meghaladó egészségkárosodás esetén és halál esetén is. A szolgáltatások körét további kiegészítő biztosításokkal lehetőség van növelni.

5.6. ÖRÖKÖLHETŐSÉG

Mindhárom termék esetében lehetőség van a megtakarítás öröklésére az előtakarékoskodó idő előtti halála esetében. Nyugdíj-előtakarékossági tekintetében az előtakarékoskodó halála esetén a NYESZ törvény 8. § (5) rendelkezik az örökös lehetőségeiről. A megszerzett vagyon illetékköteles, mely alól kivételt az egyenes ági örökös és a túlélő házastárs jelent. A számlakövetelés hozam része után adófizetési kötelezettség áll fenn, amennyiben az előtakarékoskodó halála időpontjában nem volt nyugdíjcélú hozzáférésre jogosult.

Önkéntes pénztárra vonatkozóan az Öpt. 16/A § (1) foglaltak szerint a számla nem képezi a hagyaték részét, így nem terheli illetékfizetési kötelezettség. A szerződésben megjelölt kedvezményezett(ek), vagy az örökös(öke)t adófizetési kötelezettség nem terheli.

Életbiztosítás esetében a biztosított halála biztosítási eseménynek minősül, így a kedvezményezett számára megtörténik a biztosítási összeg kifizetése, mely adó- és illetékmentes.

5.7. KONSTRUKCIÓK KEDVEZMÉNYEZETTJEI

Az összehasonlításból is látható, hogy a nyugdíjcélú megtakarítási formák nem feltétlen egymás versenytársai, hanem egymást kiegészítve kínálnak alternatívát a megtakarítók számára. A lakosság számos szegmensre bontható különböző ismérvek alapján, így ennek függvényében határozható meg, kinek melyik az ideális választás. (Egyértelműen állást foglalni nem lehet és nem is szabad.)

A nyugdíj-előtakarékossági számla kiemelten a magas befektetési ismeretek birtokában lévő ügyfelek számára ajánlott konstrukció. Kivételt képeznek azon ügyfelek, akik az átlagosnál magas összegű megtakarítással rendelkeznek. Számukra a legtöbb bank befektetési tanácsadói segítséget nyújthatnak a portfólió kezelésében, így számukra nem feltétlen szükségesek az ismeretek megléte.

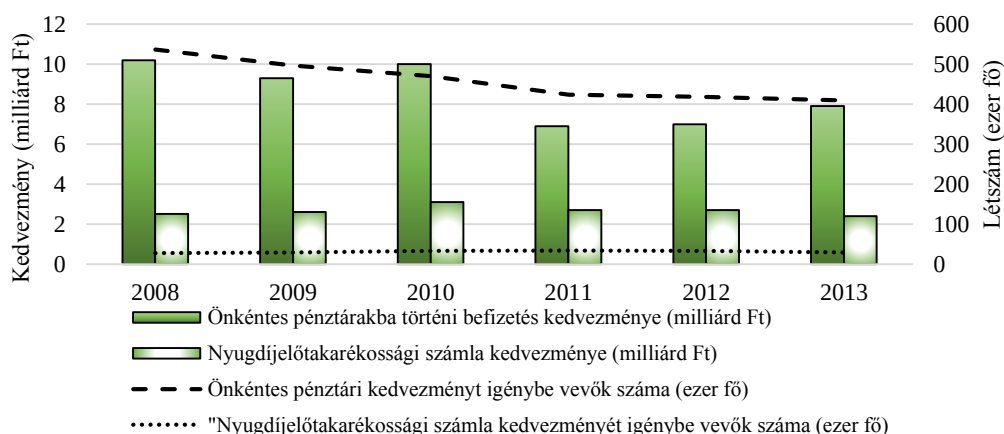
Az önkéntes nyugdíjpénztár kedvezményezettjei lakosság pénzügyi ismeretekkel nem rendelkező, a kockázatot kerülő, esetleg az átlagos jövedelemnél némileg kevesebbet kereső szegmense. A pénztárak által előírt havi minimálisan befizetendő tagdíj alacsony, továbbá a befektetési konstrukciók is biztonságosak és nem igényelnek semmilyen befektetési ismeretet. A béren kívüli juttatás formájában fizethető tagdíj további kedvezményt jelent.

A nyugdíjcélú életbiztosítás nem kizárólag azoknak ajánlott, akik saját nyugdíjas éveik anyagi biztonságáról, hanem azoknak is, akik valamely hozzátartozójukról kívánnak gondoskodni. A biztosításhoz viszonylag magasabb összegű megtakarítás szükséges havonta, így alacsonyabb jövedelműek számára nem kiemelten ajánlott konstrukció. A hagyományos biztosítás megtakarításként a kiszámíthatósága ellenére nem ajánlott, míg az unit-linked esetében némi pénzügyi jártasság esetén kitűnő választás lehet.

5.8. TÉNYLEGESEN IGÉNYBE VETT KEDVEZMÉNYEK

Az összevont adóalapot terhelő adót csökkentő tételek közül az önkéntes pénztárakba történő befizetés és a nyugdíj-előtakarékossági számla kedvezményét a NAV által évente publikált sajtóközleményében⁶⁰ foglaltak szerint az adófizetők csak elenyésző része tudta igénybe venni. Önkéntes pénztár esetében (éves átlagos állománnyal számolva) 2013-ban mindösszesen a tagok 34 százaléka. Az igénybe vétel alacsony volumene az adórendszer többi elemével áll kapcsolatban.

A kedvezmény maximális igénybevételéhez magas jövedelem és megtakarítási hajlandóság szükséges. Nyugdíj-előtakarékossági számla esetében az évi 100.000 forintos állami támogatáshoz legalább 500.000 forint éves megtakarítás szükséges. További feltétel, hogy a pénztártagnak álljon rendelkezésre elegendő, kedvezményekkel csökkentett személyi jövedelemadó alapja. A jelenlegi 16 százalékos személyi jövedelemadó kulcs, továbbá a többgyermekes családokat kiemelten támogató adó- és járulékkedvezmény együttes hatására több munkavállalónak nem marad az előtakarékosági támogatás igénybevételéhez szükséges pozitív adókötelezettsége. (Az alacsonyabb jövedelemmel rendelkező, legfeljebb két gyermeket nevelő családok esetében állhatna rendelkezésre elegendő adó a támogatás igénybevételéhez, azonban ezen háztartások nem képesek nagymértékű éves megtakarítást felhalmozására.)

25. ábra: Jóváírt kedvezmények összegének és az igénybevevők létszámának változása az elmúlt években

Forrás: Saját szerkesztés NAV (2014) adatok⁶¹ alapján

⁶⁰ Társasági adó, SZJA és EVA bevételek, az 1+1%-os felajánlások tapasztalatai, NAV (korábban APEH) sajtótájékoztató háttéranyag

⁶¹ Társasági adó, SZJA és EVA bevételek, az 1+1%-os felajánlások tapasztalatai, NAV (korábban APEH) sajtótájékoztató háttéranyag

Az elmúlt évek során az önkéntes pénztári tagok létszáma több mint ötödével csökkent, azonban az általuk igénybe vett kedvezmény mértéke az elmúlt évben némileg emelkedett. (A 2010 utáni nagymértékű csökkenés a kedvezmény 30 százalékos kulcsának 20 százalékra történő mérséklésének hatására következett be.) Nyugdíj-előtakarékossági számla esetében mind a tagok száma, mind az igénybe vett kedvezmény mértéke kiegyensúlyozott, az évek során nagyobb mértékű változásra nem volt példa.

A 2009 után kivezetett, idéntől újra igénybe vehető életbiztosítások után járó adót csökkentő kedvezmény mértéke 2008-ban 23,4 milliárd forintot tett ki⁶², mely majdnem kétszerese az önkéntes pénztárakba történő befizetések akkori állományának és a nyugdíj-előtakarékossági számlához kapcsolódóan igénybe vett kedvezményeknek. (A 2009. adóévre vonatkozóan a hasonló jogcímen igénybe vett kedvezményre vonatkozóan adat nem áll rendelkezésre, mivel további hat jogcímen érvényesíthető kedvezménnyel került összevonásra összevont kedvezmények fogalom alatt.)⁶³

⁶² 2008. évi adózási folyamatok az szja, eva és társasági adó bevallások jellemzői alapján (2009), http://nav.gov.hu/data/cms122365/sajtotajekoztato_20090902.ppt (letöltve: 2014. október 08.)

⁶³ A társaságiadó-, az szja- és az evabevallások, az 1+1%-os felajánlások tapasztalati (2010) http://nav.gov.hu/data/cms163643/20100914_sajtotaj.pdf (letöltve: 2014. szeptember 22.)

6. KÖVETKEZTETÉSEK

A lakosság évek óta növekvő megtakarítási hajlandósága biztató jel mind a háztartások, mind a gazdaság finanszírozása szempontjából. Az emelkedés maga után vonta a lakosság kezében lévő pénzügyi eszközök növekedését is. A válság negatív tapasztalataiból tanulva a szektor visszafogta hitel iránti keresletét és a fogyasztását, továbbá fokozatosan elkezdte csökkenteni fennálló kötelezettségeinek állományát, melyekben a kormány hiteleseket segítő intézkedései is nagymértékben közrejátszottak. A jelenlegi tendencia az elkövetkező években előreláthatólag folytatódni fog, mivel egyelőre semmilyen körülmény nem veszélyezteti a pénzügyi vagyoni állományát.

Némileg mégis csak aggodalomra adhat okot a lakosság látszólag fokozódó hitelkereslete. Természetesen a jelenlegi hitelkereslet messze elmarad a válság időszaka előtt tapasztalttól, azonban a jelenlegi alacsony kamatkörnyezet fokozza a lakosság hitelfelvételi kedvét. A szegmens egy része nem számol egy esetleges alapkamat emelés okozta törlesztő részlet növekedéssel. Sokan a hitel felvételénél annak futamidejét az aktuális jövedelmi helyzetükhöz igazítják és inkább a változó kamatozású, olcsóbb kondíciójú hiteleket részesítik előnyben a fix kamatozású, ezáltal kiszámítható hitelekkel szemben.

A lakosság megtakarításaira tekintettel megállapíthatjuk, hogy azok hozamaira a legnagyobb hatással a jegybanki alapkamat szintje van. A Monetáris Tanács által végrehajtott kamatsökkenés egyértelműen hozzájárul a háztartások betétállományának csökkenéséhez, azonban a nagymértékű átcsoportosítás véleményem szerint nem kizárólag ezen tényező változásának tudható be. Az adórendszer változásai, kiemelten a pénzügyi szervezetekre kivetett különadó és a tranzakciós illeték szintén közrejátszottak az átcsoportosításban, melyek kiemelten a betétállomány nagyságára gyakoroltak hatást. (A nagymértékben megemelkedett banki díjak némileg – az ügyfelekért folytatott verseny hatására – mérsékelődni látszanak. Az elmúlt hónapokban a bankok hirdetményeit böngészve a legtöbb esetben csökkenő díjtételek lehet felfedezni.)

A betétállományra vonatkozóan nehéz megállapítani, hogy meddig folytatódik tovább az állomány csökkenése. A közeljövőben valószínűsíthetően a jegybanki alapkamat növekedésére nem kell számítani, azonban rövid távon további kamatsökkentés lehetősége is felmerülhet. A jegybank által 2014. október 10-én megjelentett inflációs mutatók alapján a piac szemében emelkedett egy esetleges jegybanki alapkamat csökkentés lehetősége is, hiszen az árszintvonal a szakértők előzetes várakozásait is alul múlta (Portfolio.hu, 2014).

Összességében úgy vélem, hogy a lekötött betét, mint megtakarítási konstrukció jelenleg nem biztosít lehetőséget a megtakarítások reálértékének növeléséhez, további kamatcsökkentés esetén az esetlegesen elérhető reálkamatok is nagy valószínűséggel negatívba fordulnának. A megemelkedett tranzakciós díjak miatt kisebb összegek esetében a jóváírt kamat a megtakarítás esetleges mozgatásához kapcsolódó tranzakciós díjakat sem fedezi, így a lekötés által a megtakarító többet veszít, mint a pénzösszeg lekötése nélkül. Megjegyezném, hogy a hitelintézetek betéti kamatajánlatai között találhatunk a jelenlegi kamatkörnyezetben kiemelkedően magasnak számító 5 százalékos ajánlatokat is, azonban ezen ajánlatok közös jellemzői, hogy kizárólag új forrásra⁶⁴ vonatkoznak és további feltételek⁶⁵ kapcsolódnak az akciós kamathoz. Ezen konstrukciók elsődleges célja az ügyfélszám növelése, melynek az eszköze a relatív magas betéti kamatajánlat. (A jellemzően 2-3 hónapos lekötési időszak elteltével a meglévő források után fizetett betéti kamatok nagysága 1,50-2,00 százalék körül alakulnak a többi hitelintézet ajánlatához hasonlóan.) Nem meglepő, hogy a csökkenő lekötött betétállomány mellett a lakosság folyószámla és látra szóló betéteinek állománya, továbbá a készpénztartási rátája is nagymértékben emelkedik, hiszen a szektor egy része nem gondolkodik más megtakarítási alternatívában, kizárólag a betéti konstrukcióban. (A magas készpénztartásban az ingyenes készpénzfelvételi lehetőség biztosítása is nagy mértékben hozzájárult.) A látra szólóan kamatozó betétek vonatkozásában fontos kiemelni, hogy a legtöbb kereskedelmi bank termékei között találhatunk – a lakosság által igen közkedvelt – úgynevezett megtakarítási betétszámlákat, melyek szintén az előtakarékoskodást hívatottak elősegíteni. A betétszámlán elhelyezett összeg után fizetendő kamat a számlán az adott hónapban elhelyezett összeg nagyságától függ. Néhány ezer forintos havi megtakarítás esetében – amennyiben a számlán az adott hónapban terhelés nem történik – a számlaegyenleg után fizetett éves kamat mértéke több esetben meghaladja a lekötött betétekét, továbbá a konstrukció a tőke hozzáférése szempontjából rugalmasabb feltételeket is biztosít a lakossági ügyfelek részére.

A lakosság nagy hányada (részben magasabb kockázatvállalási hajlandóság mellett) az értékpapírok felé fordult. Az értékpapírok együttes állománya az elmúlt hónapokban meghaladta a lekötött betétek állományát, melyre korábban még nem volt példa. Az érték-

⁶⁴ A hitelintézet a hirdetményében deklarált napon megvizsgálja a számlatulajdonos számlakövetelését és az akciós ajánlat kizárólag a fordulónapon fennálló követelés feletti részre érvényesíthető.

⁶⁵ Ilyen feltételek lehetnek például, hogy az ügyfél havi munkabére a kedvező lekötést kínáló bank által vezetett folyószámlán kerüljön jóváírásra, illetve az is, hogy az ügyfél adott számú és/vagy értékű készpénzhelyettesítő eszközzel történő vásárlást bonyolítsa le egy meghatározott időtartamon belül.

papírokon belül a legnagyobb arányban az állampapírokból tartott vagyon gyarapodott, köszönhetően az ÁKK Zrt. és a kormány közös stratégiájának. A korábban soha nem látott állampapír-kereslet (a csökkenő kamatkörnyezet hatására) némileg mérséklődni látszik, azonban még mindig szívesen helyezi el a szektor a megtakarításainak egy részét ebben a formában. Hosszabb távon véleményem szerint a rövid lejáratú állampapírok állományának csökkenésére lehet számítani, melyet az ÁKK Zrt. által 2014. szeptember 11-én kiadott sajtóközlemény is alátámaszt. Július és augusztus hónapban a lakosság által közkedvelt Kamatozó Kincstárjegy állománya valamelyest csökkent a 103 milliárd forintos értékesítés ellenére is. (A lejáratú papírok állománya 125 milliárd forintot tett ki). A Kamatozó Kincstárjeggyel ellentétben a kiemelten a lakosságnak szánt hosszú lejáratú (jellemzően 3 és 6 éves) államkötvények állományában ugyan akkor egyre nagyobb mértékű gyarapodás figyelhető meg, Nem kizárt, hogy a későbbiekben az állampapírok állományán belül is egyfajta átcsoportosításnak lehetünk majd szemtanúi. A változást némileg beárnyékolja az a tény, hogy több esetben a lakosságnak szánt államkötvények vevői között közhasznú szervezetek állnak.

Az állampapírok mellett a befektetési szolgáltatók által kibocsátott, lakosság kezében lévő befektetési jegyek állományában tapasztalható nagymértékű növekedés. A befektetési jegyek esetében megtakarítók a korábban közkedvelt pénzügyi alapok helyett (azok alacsony hozamai miatt) egyre inkább a magasabb hozammal kecsegtető, ugyan akkor mérsékelten kockázatos kötvény, illetve vegyes alapokat kezdték el keresni. A keresletet növeli az alapkezelők által végzett portfólió szélesítés, továbbá a kondíciókat több esetben a lakosság igényeihez mérten módosították. A közeljövőben a befektetési jegyek állományában további növekedésre lehet számítani, melyet a csökkenő betétállomány, továbbá a mérséklődő állampapír-kereslet egyaránt támogat. A befektetési jegyek keresletében közrejátszik, hogy a lakosság az egyes befektetési alapok múltbeli hozamait hasonlítja össze a többi megtakarítási termék hozamával. A befektetési jegyek által elérhető hozam nagysága általánosságban magasabb a többi, lakosság által közkedvelt megtakarítási termékhez mérten, azonban a különbség sok esetben nem akkora mértékben számottevő, mint az egyes megtakarítók előre gondolnák.

Az egyes megtakarítási termékek vonatkozásában megfigyelhető, hogy a vizsgált szektor megtakarításait tekintve hosszabb időtávra képes és hajlandó lemondani megtakarított pénzéről, így egyre nagyobb hányadot képviselnek a közép és hosszú távú megtakarítások. Ezt elősegítve, a gazdaságpolitika részeként a lakosság hosszú távú megtakarításainak ösztönzése és az öngondoskodás fontosságának erősítése céljából az adókönyvet számos

változáson esett át az elmúlt években. Különböző, államilag is támogatott és ösztönzött megtakarítások állnak a magánszemélyek rendelkezésére, melyek közül kiemelkednek azon formák, melyek a nyugdíjas évek biztonságát hívatottak szolgálni. Jelenleg három, kiemelten támogatott nyugdíjcélú konstrukció áll a lakosság részére. Az igénybe vehető állami támogatás két részből áll. A megtakarítás által elérhető hozam adómentesen hozzáférhető az egyes kritériumok teljesülése esetében, továbbá az éves megtakarítás 20 százalékának megfelelő állami előtakarékosági támogatás vehető igénybe a személyi jövedelemadó alap után megállapított, adókedvezményekkel csökkentett adó terhére.

Az egyes megtakarítási lehetőségek kondíciói eltérőek, a lakosság más-más szegmensének kedveznek, így egyértelműen nem lehet állást foglalni egyik mellett sem. Nem egymás versenytársaiként, hanem egymást kiegészítve vannak jelen a szolgáltatók kínálatában. Az aktuális és a jövőben várható jövedelmi helyzet, az életkor, a kockázattvállalási hajlandóság, a pénzügyi ismeretekben való jártasság mind-mind befolyásolja, hogy az adott magánszemély számára melyik az optimális megtakarítási forma. Döntés előtt minden esetben érdemes összehasonlítani az egyes szolgáltatók ajánlatait, hiszen jelentős eltéréseket lehet tapasztalni ugyanazon megtakarítási termékre vonatkozóan is. (A legnagyobb eltérések az életbiztosítások kondíciói között találhatók, így a biztosítóval történő szerződés esetében nem árt még nagyobb figyelmet fordítani a legkedvezőbb ajánlat megtalálásához.)

A megtakarításhoz hozzáférni a nyugdíjra való jogosultságot követően, illetve az egyes termékek vonatkozásában kötelezően előírt tartási időtartam letelte után lehetséges. A konstrukciók egyik közös jellemzője, hogy az idő előtti hozzáférést kiemelten büntetik. A negatív szankciók mértéke eltérő az egyes termékekre vonatkozóan, azonban az önkéntes magánnyugdíjpénztár esetében kiemelkedőek. Úgy gondolom, hogy hosszú távú megtakarításoknál szükségesek az idő előtti hozzáférés lehetőségét korlátozó feltételek, ugyanis ellenkező esetben a megtakarító hajlamos lenne kisebb, vagy akár átmeneti a vagyonát érintő negatív hatás következtében azonnal hozzáférni megtakarításához, azonban nyugdíjpénztár esetében a korábban adózott jövedelem újbóli, egyéb jövedelmeként való adóztatása túlságosan kedvezőtlen helyzet elé állítja a pénztártagokat. Kizárólag a hozam adóztatása – hasonlóan a többi termékhez – célszerűbb lenne, és talán valamelyest növelné is a pénztártagok számát.

További problémát vélek felfedezni a megtakarításokhoz kapcsolódó előtakarékosági támogatás igénybevételére vonatkozóan. A kedvezmény a jelenlegi formájában az alacsonyabb jövedelemmel rendelkező háztartások számára nem nyújt kellő mo-

tívációt hosszú távú kötelezettségek vállalása mellett. Úgy gondolom, hogy az érintett háztartások megtakarítási hajlandóságát az adókedvezmény feltételeinek változtatásával valamelyest növelni lehetne. Ez azért is lenne fontos, mivel egyértelműen a szektor legsérülékenyebb szegmenséről van szó, így esetükben a megtakarítás jelentősége még inkább felértekelődik. Megoldás lehetne egy a 2010 előtti életbiztosításokhoz kapcsolódó kedvezmény mintájára épülő rendszer, mely esetében az adókedvezmény csak egy bizonyos jövedelem-szintig lenne érvényesíthető, mely után fokozatosan csökkenne, majd megszűnne. Sajnos ilyen jellegű változtatásra esélyt a jelenlegi adópolitika keretén belül nem látok. Az állami támogatást a magánszemélyek elenyésző hányada tudja csak igénybe venni. Az esetek többségében az alacsonyabb jövedelműek nem tudják kihasználni a támogatási keret által nyújtott lehetőségeket, míg a magasabb jövedelműeknek nincs kellő adófizetési kötelezettsége, mely a támogatás alapjául szolgálna.

A megtakarítási lehetőségeket kiegészítve a 2010. évtől lehetőség van Tartós Befektetési Szerződés nyitására, melynek célja (a többi termékhez hasonlóan) a megtakarítások ösztönzése. Nem nyugdíjcélú megtakarításról lévén szó nem kapcsolódik hozzá állami előtakarékosági támogatás, ugyanakkor rugalmasabb feltételeket támaszt az elhelyezett összeg hozzáférhetőségét illetően. A szerződés – a hiányosságai ellenére is – sikerterméknek bizonyult, a lakosság számottevő megtakarítást helyezett el ilyen formában. A terméknek még mindig vannak hiányosságai, melyek közül véleményem szerint a legnagyobb, hogy nem biztosít lehetőséget felhalmozásra, rendszeres megtakarításra. (Ugyanakkor pozitívum, hogy az adókedvezmény már a harmadik év után igénybe vehető, illetve az ötödik év elteltével a tőke és az elért hozam egyaránt adómentesen hozzáférhető.) Úgy vélem egy, a Tartós Befektetési Szerződéshez hasonló, de folyamatos megtakarítást lehetővé tévő megtakarítási termék bevezetése további lendületet adna a vizsgált szektor megtakarítási hajlandóságára tekintettel.

Dolgozatomat lezárva, összességében elmondható, hogy a megtakarítások és az előtakarékosági formák a lakosság széles köre számára elérhetőek. Örömteli, hogy az állam is igyekszik ösztönözni az öngondoskodást, azonban azt látni kell, hogy mind a támogatott konstrukciók, mind az állami támogatás kapcsán vannak hiányosságok, melyek kisebb javításokra szorulnának.

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

- Bozsik S. (2012): A magyar kormány bankokra vonatkozó törvényeinek és rendeletinek gazdasági hatása. *Gazdaságtudományi Közlemények*, 6. kötet, 1 szám, pp. 21-37, http://www.matarka.hu/koz/ISSN_1588-9033/6k_1sz_2012/ISSN_1588-9033_6k_1sz_2012_021-037.pdf (letöltve: 2014. augusztus 25.)
- Herich Gy. (2011): Adótan. Penta Unió, Pécs
- Horváthné K. A. – Bálint Á. – Kulcsár P. – Oravecz G. (2012): Lakossági megtakarítások ösztönzése, *Economica* 2012. [1] különszám p. 61-70, online, <http://tudomany.szolportal.hu/downloadmanager/download/nohtml/1/id/3000862/> (letöltve: 2014. szeptember 18.)
- Ilyés T. – Takács K. – Varga L. (2014): A pénzforgalmi szolgáltatások díjainak és a pénzforgalom szerkezetének alakulása a pénzügyi tranzakciók illeték bevezetését követően. *MNB-Szemle* 2014. március, online, http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/mnbhu_mnbszemle/mnbhu-msz-201403/ilyes-takacs-varga.pdf (letöltve: 2014. szeptember 06.)
- Kékesi Zs. – Kóczyán B. (2014): Értékpapír vs. bankbetét – Miben takarít meg a lakosság. *MNB szakmai cikk*, online, http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/szakmai_cikkek/Szakmai_cikk_Lakossagi_portfolio_atrendezodes_Kekesi_Koczian.pdf (letöltve: 2014. augusztus 24.)
- Kiss K. (1997): A lakás-takarékpénztár: A törvény és a rendeletek magyarázata. Dinasztia kiadó-ház Rt., Budapest
- Magyar Nemzeti Bank (2012): Monetáris politika Magyarországon. *MNB egyéb kiadvány* online, http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/mnbhu_egyeb_kiadvanyok_hu/monetaris-politika-magyarorszag-2011/monetaris_politika_magyarorszag_2012.pdf (letöltve: 2014. szeptember 1.)
- Magyar Nemzeti Bank (2014): A kétéves kamatcsökkentési ciklus hatásai. A Monetáris Tanács közleményei, online, http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Monetaris_poltika/mnbhu_monetaristanacs/mnbhu_monet_kozlem/Kamatcsokkentesi.pdf (letöltve: 2014. szeptember 10.)
- Magyar Nemzeti Bank (2014): Jelentés az infláció alakulásáról, online, http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/mnbhu_inflacio_hu/mnbhu_inflacio-hu-201409_25/IR_magyar_vegleges.pdf (letöltve: 2014. október 2.)
- Pellényi G. (2014): Tartós változások a lakosság megtakarítási hajlandóságában. *MNB szakmai cikk*, online, http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/szakmai_cikkek/inflacio/Szakmai_cikk_Pellenyi_Gabor_Tartos_valtozasok_a_lakossag_megtakaritasi_hajlandosagaban.pdf (letöltve: 2014. augusztus 30.)

Források

- A befektetési alapok állományának rendszeres havi bontása, online, <http://www.bamosz.hu/documents/10157/321bd506-cdca-4c6d-b243-21473b87e042> (letöltve: 2014. szeptember 10.)

- A forgalomban lévő forint állampapírok típus szerinti megoszlása, online <http://www.akk.hu/object.e60ef043-ef24-493a-a5dd-03d500efd663.ivy> (letöltve: 2014. szeptember 15.)
- A háztartási forintbetét és forinthitel átlagkamat alakulása, online, http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Statisztika/mnbhu_statistikai_idosorok/hu0902_lakossagi_HUF.xls
- A háztartások részletes, negyedéves pénzügyi számlái, online, http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Statisztika/mnbhu_statistikai_idosorok/mnbhu_nemzet_gazdasagi_pusztaml/htszla_hu.xlsx (letöltve: 2014. szeptember 2.)
- A jegybanki alapkamat alakulása, online, http://www.mnb.hu/jegybanki_alapka mat_alakulasa (letöltve: 2014. szeptember 03.)
- A központi költségvetés bevételei, online, https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qse006i.html (letöltve: 2014. szeptember 19.)
- A lakossági állampapírok kamata, online, <http://www.akk.hu/lakossagikamatok.ivy?public.cat-sys-2E5472ED-A395-4058-B8CF-02F6B11CF247-filtergroup=Datum1-flt> (letöltve: 2014. szeptember 15.)
- A népesség ötéves korcsoportok és nemek szerint, online, http://www.ksh.hu/nepszamlalas/docs/tablak/demografia/04_01_01_04.xls (letöltve: 2014. szeptember 12.)
- Maginfláció és változatlan adótartamú árindex, online, http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Statisztika/mnbhu_statistikai_idosorok/hu0202_maginflacio.xls (letöltve: 2014. szeptember 11.)
- Pénztári szektor idősorai, online, http://felugyelet.mnb.hu/data/cms762369/Idosor_penztar_2014Q2.xls (letöltve: 2014. szeptember 23.)

Egyéb dokumentumok

- Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal (2010): Társasági adó, SZJA és EVA bevallások, az 1+1%-os felajánlások tapasztalatai, APEH Sajtótájékoztató háttéranyag, online, http://www.nav.gov.hu/data/cms163643/20100914_sajtotaj.pdf (letöltve: 2014. szeptember 22.)
- Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal (2009): 2008.évi adózási folyamatok az szja, eva és társasági adó bevallásának jellemzői alapján, APEH Sajtótájékoztató háttéranyag online, http://nav.gov.hu/data/cms122365/sajtotajekoztato_20090902.ppt (letöltve: 2014. október 08.)
- Államadósság Kezelő Központ Zártkörűen Működő Részvénytársaság (2012): A lakossági állampapír forgalmazás jelentősége az államadósság finanszírozásában, online, <http://akk.hu/kepek/upload/2012/Sajtokozlemen%20%20Lakossagi%20allampapir%20jelentosege%202012-05-07.pdf> (letöltve: 2014. szeptember 01.)
- Államadósság Kezelő Központ Zártkörűen Működő Részvénytársaság (2014): Egyre kedveltebbek az államkötvények, online, <http://akk.hu/kepek/upload/2014/11%20Saj%20C3%B3k%20C3%B6zlem%20C3%A9ny%20-%20Egyre%20kedveltebbek%20az%20C3%A1llamk%20C3%B6tv%20C3%A9nyek.pdf> (letöltve: 2014. szeptember 10.)
- A Magyar Nemzeti Bank 2/2014. (V.26.) számú ajánlása a nyugdíjbiztosításokról (2014), online https://felugyelet.mnb.hu/data/cms2421668/2_2014_MNB_ajanlas_a_nyugdijbiztositasokrol.pdf (letöltve: 2014. szeptember 04.)

- Budapesti Értéktőzsde (2006): Javaslat a hosszú távú befektetések támogatására, online https://www.bet.hu/data/cms77036/0912_elemzes_hosszutavubeftam.pdf (letöltve: 2014. szeptember 5.)
- Kereskedelmi és Hitelbank Zrt. (s.a.): apró betűk helyett- K&H nyugdíj-előtakarékosági számla, online, https://www.kh.hu/publish/kh/hu/lakossag/media/dokumentumok/apro_betuk_helyett_lakossagi/apro_betuk_helyett_megtakaritasi_termek/apro_bet_k_helyett_nyugdij-el_takarekossagi_szamla.download.pdf (letöltve: 2014. augusztus 28.)
- Magyar Biztosítók Szövetsége (s.a.): TKM tájékoztató, online, <http://www.mabisz.hu/images/stories/docs/tkm/tkm-tajekoztato.pdf> (letöltve: 2014. szeptember 11.)
- Magyar Nemzeti Bank (2014): Nyugdíjpénztári hozamok (2004-2013), online, [http://felugyelet.mnb.hu/data/cms2419592/Hozamok_kozzetetele_\(2004_2013\).pdf](http://felugyelet.mnb.hu/data/cms2419592/Hozamok_kozzetetele_(2004_2013).pdf) (letöltve: 2014. október 10.)
- Nemzetgazdasági Minisztérium (s.a.): A magyar nyugdíjrendszer reformja, online, <http://m.cdn.blog.hu/ma/maradok/file/Nyugdijreform.pdf> (letöltve: 2014. szeptember 14.)
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal (2014): Társasági adó, SZJA, KATA, valamint KIVA bevallások tapasztalatai, NAV sajtótájékoztató háttéranyag, online, http://nav.gov.hu/data/cms340906/Sajtotajekoztato_hatteranyag_TAO_SZJA_KATA_KIVA_20140916.pdf (letöltve: 2014. szeptember 22.)
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal (2013): Társasági adó, SZJA és EVA bevallások tapasztalatai, NAV sajtótájékoztató háttéranyag, online, http://www.nav.gov.hu/data/cms296396/Sajtotajekoztato_hatteranyag_TAO_SZJA_EVA_2013.09.13..pdf (letöltve: 2014. szeptember 22.)
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal (2012): Társasági adó, SZJA és EVA bevallások tapasztalatai, NAV sajtótájékoztató háttéranyag, online, http://nav.gov.hu/data/cms258611/Sajtotajekoztato_hatteranyag_TAO_SZJA_EVA_20120911.pdf (letöltve: 2014. szeptember 22.)
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal (2011): Társasági adó, SZJA és EVA bevallások tapasztalatai, NAV sajtótájékoztató háttéranyag, online, http://nav.gov.hu/data/cms199863/sajtotajekoztato_20110913_tao_szja_eva.pdf (letöltve: 2014. szeptember 22.)
- Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (2011): Tippek a pénzügyi öngondoskodáshoz, PSZÁF tájékoztató, online, https://felugyelet.mnb.hu/data/cms2323379/ongondoskodas_kiadvany_2011okt.pdf (letöltve: 2014. szeptember 24.)
- Turzó Á. P. (2014): Itt a lista! - Brutális pluszterhet vertek le a bankokon, online, http://www.portfolio.hu/vallalatok/penzugy/itt_a_lista_brutalis_pluszterhet_vertek_le_a_bankokon.200946.html (letöltve: 2014. szeptember 07.)

Jogszabályok

- 1101/2012. (IV.5) Korm. határozat a lakosság állampapír állományának növeléséhez szükséges intézkedésekről
1990. évi XCIII. törvény az illetékekről
1993. évi XCVI. törvény az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról
1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról
1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról
1996. évi CXIII. törvény a lakástakarékpénztárakról

1997. évi LXXXI. törvény a társadalombiztosítási nyugellátásról
 1998. évi LXVI. törvény az egészségügyi hozzájárulásról
 2000. évi C. törvény a számvitelről
 2003. évi LX. törvény a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről
 2004. évi CII. törvény a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások különadójáról (hatályon kívül helyezve 2008. június 1-jén)
 2005. évi CLVI. törvény a nyugdíj-előtakarékossági számláról
 2005. évi CLXXIV. törvény a fiatalok életkezdési támogatásáról.
 2006. évi LIX. törvény az államháztartás súlyát javító különadóról és járadékról
 2010. évi XCIV. törvény az egyes ágazatokat terhelő különadóról
 2012. évi CXVI. törvény a pénzügyi tranzakciós illetékről
 2013. évi CXXIII. törvény az egyes közteherviselési kötelezettséget előíró törvények módosításáról
 2013. évi CLXXXIX. törvény a pénzügyi rezsicsökkentéssel összefüggésben a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló 2009. évi LXXXV. törvény módosításáról
 2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról

Internetes források

<http://www.allampapir.hu/allampapirok/lakossagi-ugyfeleknek/babakotveny> (letöltve: 2014. szeptember 12.)
<http://www.vg.hu/penzugy/megtakaritas/tulelte-a-nyesz-a-jovo-evi-adocsomagot-jon-a-tbsz-is-297187> (letöltve: 2014. szeptember 7.)
<http://felugyelet.mnb.hu/fogyasztoknak/biztositasok/eletbiztositasok2/eletbiztositasok.html> (letöltve: 2014. szeptember 14.)
<http://www.vg.hu/gazdasag/makrogazdasag/tokefedezeti-rendszer-111784> (letöltve: 2014. szeptember 20.)
<http://privatbankar.hu/makro/tul-szep-lenne-2015-vegeig-a-21-szazalekos-alapkamat-270978> (letöltve: 2014. szeptember 04.)
http://nav.gov.hu/nav/regiok/nygat_dunantul/nyugatdunantul/archivum_nydr/archivum_2010/adokedvezmenyek.html (letöltve: 2014. szeptember 22.)
<http://www.vg.hu/penzugy/befektetes/novekedtek-a-nyugdijmegtakaritasok-425327> (letöltve: 2014. szeptember 12.)
<http://www.vg.hu/penzugy/megtakaritas/tartos-szamlan-866-milliard-forintunk-368154> (letöltve: 2014. szeptember 11.)
<http://www.vg.hu/penzugy/megtakaritas/a-nyugdijba-vonulok-egyre-fontosabbnak-tartjak-az-ongondoskodast-432198> (letöltve: 2014. október 3.)
<http://www.vg.hu/penzugy/megtakaritas/megcsapolhatova-valtak-a-tbsz-ek-419269> (letöltve: 2014. szeptember 19.)
http://www.portfolio.hu/vallalatok/penzugy/csokkentik_a_bankadot_asztalhoz_ul_a_kormany_a_bankokkal.179878.html (letöltve: 2014. szeptember 18.)
http://www.portfolio.hu/vallalatok/it/megszavaztak_februartol_jon_az ingyenes_kesz_penzfelvetel_2.191609.html (letöltve: 2014. szeptember 20.)
http://www.portfolio.hu/gazdasag/duplazza_a_kormany_a_tranzakcios_illeteket.185342.html (letöltve: 2014. szeptember 07.)

http://www.portfolio.hu/gazdasag/most_akkor_tenyleg_ujra_jonnek_a_kamatcsokkentesek.2.204872.html?utm_source=index_main&utm_medium=portfolio_box&utm_campaign=portfoliobox (letöltve: 2014. október 11.)

MELLÉKLETEK

1. MELLÉKLET - LAKOSSÁGNAK SZÁNT ÁLLAMPAPÍROK ÖSSZEHASONLÍTÁSA (BABAKÖTVÉNY KIVÉTELÉVEL)

MEGNEVEZÉS	FUTAMIDŐ	KAMATOZÁS	ALAPCÍMLET	FORGALOMBA HOZATAL MÓDJA	VÁSÁRLÓI	FORGALMAZÓ HELYEK
Kamatkozó Kincstárjegy (KKJ)	12 hónap	Fix	10.000,- Ft	Jegyzés útján	Belföldi és külföldi magánszemélyek, belföldi civil szervezetek, belföldi non-profit cégek	Magyar Államkincstár, WebKincstár és TeleKincstár Elsődleges forgalmazók ⁶⁶
Féléves Kincstárjegy (FKJ)	6 hónap	Fix	10.000,- Ft	Jegyzés útján	Belföldi magánszemélyek	Magyar Államkincstár
Bónusz Magyar Államkötvény (BMÁK)	4, 6 év 10 év	Változó	1,- Ft	Adagolt kibocsátás	Belföldi és külföldi magánszemélyek, belföldi civil szervezetek, belföldi non-profit cégek	Magyar Államkincstár, WebKincstár, GránitBank és további forgalmazók ⁶⁷ (10 éves esetben kivétel: FHB, Raiffeisen, ERSTE B. Zrt., és Hungária Értékpapír Zrt.)
Prémium Magyar Államkötvény (PMÁK)	3 és 5 év	Változó, kamatbázis + kamatprémium	1.000,- Ft	Adagolt kibocsátás keretében	Belföldi és külföldi magánszemélyek, belföldi jogi személyek, jogi személyiség nélküli szervezetek	Magyar Államkincstár, WebKincstár és további forgalmazók ²
Kincstári Takarékjegy I. és II. (KTJ I. és II.)	1 és 2 év	Fix, lépcsős	10, 50, 100, 500 ezer és 1 millió	Folyamatos értékesítés útján	Devizabelföldi természetes személyek	Magyar Posta Zrt.
Kincstári Takarékjegy Plusz (KTJ Plusz)	12 hónap	Fix, lépcsős	1,- Ft	Adagolt kibocsátás keretében	Devizabelföldi természetes személyek	Magyar Posta Zrt.

Forrás: Saját szerkesztés, www.allampapirok.hu

⁶⁶ BNP Paribas SA, CIB Bank Zrt., Citibank Europe Plc, Deutsche Bank AG, ERSTE Befektetési Zrt., Goldman Sach International, ING Bank N.V., J.P. Morgan Securities Plc., K&H Bank Zrt., Magyar Takarékszövetkezet Bank Zrt., Merrill Lynch International, MKB Bank Zrt., OTP Bank Nyrt., Raiffeisen Bank Zrt., UniCredit Bank Hungary Zrt.

⁶⁷ evoBank Zrt., CIB Bank Zrt., Concorde Értékpapír Zrt., FHB Bank Zrt., MKB Bank Zrt., Raiffeisen Bank Zrt., OTP Nyrt., Takarékbank Zrt., UniCredit Bank Hungary Zrt., Erste Befektetési Zrt., Hungária Értékpapír Zrt.

2. MELLÉKLET – ÁLLAMILAG TÁMOGATOTT NYUGDÍJCÉLÚ MEGTAKARÍTÁSOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

	ÖNKÉNTES NYUGDÍJPÉNZTÁR	NYUGDÍJ-ELŐTAKARÉKOSSÁGI SZÁMLA	NYUGDÍJBIZTOSÍTÁSI SZERZŐDÉS
Nyitáshoz szükséges összeg	Egy havi tagdíj befizetése (4 000 Ft)	5 000 Ft	Minimum éves díj arányos része (10 000 Ft)
Pénzügyi ismeretek szükségessége	Nem szükséges	Kiemelt szaktudás, vagy befektetési tanácsadó szükséges	Alapfokú ismeretek szükségességek
Adótámogatás (évente befizetett összeg után)	20%, legfeljebb évi 150 000 Ft	20%, legfeljebb ⁶⁸ évi 100 000 Ft	20%, legfeljebb évi 130 000 Ft
Nem nyugdíjcélú hozzáférés esetén a támogatás sorsa	20% büntetőkamattal növelten	20% büntetőkamattal növelten (kivéve legalább három év tartási idő és nyugdíjra jogosultság esetén)	20% büntetőkamattal növelten
Fenntartási költség	Befizetés összegétől függően, átlagosan 2-5%	Átlagos éves állomány 1% (minimum 2 000 Ft)	Évente a biztosítási összeg 2-4%
Kötelező megtakarítás	Havonta kötelezően, minimum a tagdíj összege	Nem kötelező	Évente egyszer, vagy rendszeres esetében: havi, negyedéves, féléves, éves
Portfólió szélessége	Szűk, jellemzően 4-5 portfólió	-	Kiterjedt portfóliós rendszer
Elérhető értékpapírok	-	EGT államaiban jegyezett, kibocsátott értékpapírok	-
Elérhető hozam	Közepes (magas hazai állampapír arány a portfóliókon belül)	Kellő pénzügyi szakértelem mellett kifejezetten magas	Magas
Ingyenes hozzáférhetőség (Nyugdíjra való jogosultságon kívül)	Hozamhoz adó- és járulékmentesen 10. év után, a tőkéhez a befizetéstől számított 20. év után	-	Biztosítási esemény bekövetkezése
Hozzáférhetőség lejárat előtt	Egyéb jövedelemként való adózás mellett (12-21 év között évente sávosan növekvő kedvezmény)	Hozam egyéb jövedelemként való adózása mellett bármikor	A biztosító visszavásárlási táblázatában meghatározott százaléokban
Kamatadó és Eho fizetési kötelezettség	Nem áll fenn	Nem áll fenn	Lejárat előtti pénzkivonás esetén
Biztonság	A kötelező nyugdíjpénztárak államosítása után fenn áll némi bizonytalanság a rendszer fennmaradásával kapcsolatban	Némileg bizonytalan, 2006-os bevezetése után 3 évvel már szó volt az esetleges megszüntetéséről	A biztosítók kockázata a legkisebb

Forrás: Saját szerkesztés a dolgozat 4-5. fejezete alapján

⁶⁸ A nyugdíjkorhatár 2020. január 1-je előtti betöltése esetén legfeljebb évi 130 000 Ft